

Vergaderjaar 1999–2000

26 463

Regels omtrent het transport en de levering van gas (Gaswet)

Nr. 9

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET NADER VERSLAG

Ontvangen 1 februari 2000

HOOFDSTUK 1. ALGEMEEN

De leden van de PvdA-fractie betreurden het dat de discussie over het toekomstig aardgasbeleid is verspreid over verschillende stukken, zoals het voorstel voor een Mijnbouwwet, het Energierapport en dit wetsvoorstel. Zij vroegen om een samenhangende visie op basis waarvan onder andere de wetgeving kan worden ingevuld. In het navolgende is de samenhangende visie op de gasvoorziening die ten grondslag ligt aan het wetsvoorstel in grote lijnen geschetst. De elementen waarvoor leden van de PvdA-fractie aandacht vroegen, zijn daarin meegenomen. De energievoorziening is essentieel voor onze economie. De overheid heeft in het energiebeleid een verantwoordelijkheid op het punt van zekerheid van de voorziening, de realisatie van doelstellingen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie en het tot stand brengen van een efficiënte markt. In de periode waarin de markt nog niet goed werkt, heeft de overheid een extra verantwoordelijkheid voor beschermde afnemers en daarna voor kleinverbruikers. De verschillende onderdelen die de leden van de PvdA-fractie in het kader van het gasbeleid in onderlinge samenhang willen bezien, hebben raakvlakken met elkaar, maar ook een geheel verschillende functie. Dit wetsvoorstel regelt de randvoorwaarden voor liberalisering van de gasmarkt, het voorstel voor een Mijnbouwwet regelt de randvoorwaarden voor alle mijnbouwactiviteiten in Nederland, waaronder de gasproductie, en het Energierapport biedt periodiek een samenhangende analyse en visie op het energiebeleid over de volle breedte, op basis waarvan de Tweede Kamer zich kan buigen over het beleid voor de middellange en lange termijn. Hieronder ga ik wat dieper in op mijn visie op de gasvoorziening als onderdeel van de energievoorziening en op de vertaling daarvan in de voorstellen voor een Gaswet en een Mijnbouwwet. Meer uitgebreide informatie is opgenomen in het Energierapport. Beschikbaarheid van energie hangt af van de aanwezigheid van voldoende energievoorraden in de wereld en de bereikbaarheid van die voorzieningen. Fossiele brandstoffen, waaronder gas, voorzien voor een belangrijk deel in de vraag naar energie. Zoals in het Energierapport is aangegeven, zijn de commercieel en technisch winbare reserves voldoende om minimaal tot 2050 te voldoen aan de vraag naar (fossiele) energie in de wereld. Ook wat betreft de gasvoorraden geldt dat wereld-

wijd voldoende gas beschikbaar is om in de vraag te voorzien. In het kader van het Energierapport zullen de ontwikkelingen worden gevolgd. Mochten op termijn knelpunten ontstaan op energiegebied dan is het zaak in Europees verband naar oplossingen zoeken. We moeten er wel rekening mee houden dat de Europese gasvoorraden in de loop van de tijd afnemen en dat de afhankelijkheid van landen uit de voormalige Sovjet-Unie en Algerije langzaam toeneemt. Het belang van de flexibiliteit van het Groningenveld en de beschikbaarheid van opslagvoorzieningen neemt daarmee toe om storingen in de aanvoer te kunnen opvangen. Er moet rekening mee worden gehouden dat ook de Nederlandse aardgasvoorraden eindig zijn. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk om in het kader van het kleine velden beleid zo lang mogelijk gebruik te maken van de flexibiliteit van het Groningenveld. De bevoegdheid van de minister de hoeveelheid gas vast te stellen waarvan bij de uitvoering van de kleinevelden regeling wordt uitgegaan (artikel 33c) past binnen het beleid gericht op het zorgvuldig beheer van de nationale bodemschat en de regels voor het depletietempo van Nederlandse gasvelden die zijn vervat in de Mijnbouwwet.

Ook maatregelen ter bevordering van energiebesparing dragen ertoe bij dat zo lang mogelijk gebruik gemaakt kan worden van de gasvoorraad. Het aandeel van duurzame energie kan daarnaast flink toenemen. Daarom is het nodig de productie van duurzame energie in Nederland en in Europees verband te stimuleren. Zowel voor het besparingsbeleid als voor het bevorderen van de productie van duurzame energie is vraagbeïnvloeding in een geliberaliseerde markt het meest geëigend. Mocht op enig moment een grotere diversificatie van brandstoffen gewenst zijn dan valt een diversificatiebeleid op Europese schaal te overwegen.

Een Nederlands im- en exportbeleid, waarnaar de leden van de PvdA-fractie ook vroegen, past niet in een Europese en geliberaliseerde gasmarkt. Afnemers mogen immers overal hun gas inkopen en aanbieders moeten onder niet discriminerende voorwaarden toegang hebben tot netten om afnemers gas te kunnen leveren. Importbeperkingen zijn op grond van de EU-gasrichtlijn alleen toegestaan om verstoringen in het evenwicht bij de openstelling van de gasmarkten te voorkomen. Het wetsvoorstel geeft de minister de mogelijkheid een importbeperking op te leggen als blijkt dat sprake is van een verstoring van het evenwicht. Een exportbeperking acht ik onwenselijk, omdat een dergelijke beperking de Nederlandse bedrijven verhindert bij verlies van een marktaandeel aan buitenlandse bedrijven hun aandeel elders uit te breiden. Het is ook niet nodig export van gas te beperken, omdat de overheid (en het parlement) met het vaststellen van het productieniveau in het kader van de kleineveldenregeling beschikt over een instrument om te voorkomen dat de Nederlandse bodemschat in de uitverkoop gaat.

Gasbedrijven die gas aan eindverbruikers leveren hebben bovendien de taak ervoor te zorgen dat zij in voldoende mate en op doelmatige wijze kunnen voorzien in de levering aan die eindverbruikers (artikel 32).

Het tot stand brengen van een efficiënte gasmarkt waarbij alle aanbieders eerlijke toegang hebben en concurrentie ontstaat op het net is het beoogde doel van het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel regelt de wijze waarop de overgang naar een geliberaliseerde, maar door scherpe randvoorwaarden geconditioneerde markt in Nederland wordt begeleid, beïnvloed en geëvalueerd. Door middel van het wetsvoorstel en de Mededingingswet is er blijvend overheidstoezicht om machtsmisbruik te voorkomen en, waar het toch optreedt, te bestrijden.

De overheid heeft een aantal bevoegdheden om de vinger aan de pols te houden en in te grijpen wanneer gasbedrijven zich niet houden aan de regels met betrekking tot leveringszekerheid en redelijke prijzen. In de nota naar aanleiding van het verslag is uitvoerig op deze punten ingegaan. Het gaat hier om bepalingen ter bescherming van gebonden afnemers (o.a. maximumprijs). Na de volledige marktopening blijft de moge-

lijkheid bestaan ten behoeve van de bescherming van kleinverbruikers in te grijpen (artikel 32).

Op basis van evaluatieresultaten zal de Tweede Kamer enkele jaren na de inwerkingtreding van de wet een voorstel krijgen voorgelegd de regels al dan niet aan te scherpen afhankelijk van de mate waarin de beoogde efficiënte markt daadwerkelijk tot stand is gekomen. Aandachtspunt hierbij is onder meer of er voldoende wordt geïnvesteerd in capaciteit (ten behoeve van de leveringszekerheid), vooral omdat geen sprake is van investeringsplicht noch van een aansluitingsplicht (op basis van in de nota naar aanleiding van het verslag aangegeven argumenten). Vooralsnog ga ik ervan uit dat voldoende prikkels blijven bestaan voor gasbedrijven om te investeren.

Naar aanleiding van de vraag over de rol van EBN en Gasunie ten aanzien van de gashandel, -transport, -opslag, -depletie, en leveringszekerheid merk ik op dat EBN terzake een belangrijke rol heeft. Gasunie heeft jarenlang de taak gehad de bodemschat zo goed mogelijk op de markt te brengen en gas te reserveren voor de binnenlandse markt om samen met de distributiebedrijven leveringszekerheid voor de eindafnemers te garanderen. Ten behoeve van beide functies heeft zij samen met private partijen investeringen gedaan in opslag en transportinfrastructuur.

In een goed werkende markt hoeft de overheid, zoals aangegeven in de nota naar aanleiding van het verslag, niet noodzakelijk aandeelhouder te zijn. Verder kunnen bepaalde goedkeuringsprocedures die nu op basis van privaatrechtelijke overeenkomsten bestaan mogelijk vervallen. De passage over dit onderwerp heeft veel vragen opgeroepen. Ik benadruk dat ik niet van plan ben overhaaste stappen te nemen. Pas wanneer meer duidelijkheid bestaat over hoe publieke belangen kunnen worden gewaarborgd, hoe de markt zich ontwikkelt en wanneer het toezicht goed werkt, kan worden beoordeeld of de staat zich kan terugtrekken. Ik acht het niet gewenst daar nu al op vooruit te lopen.

De leden van de PvdA-fractie zagen de prijsontwikkeling voor de kleinverbruiker als een hoofdpunt van zorg. Zij hadden de indruk dat alleen al de handhaving van de bestaande dienstverlening een prijsverhogend effect zal hebben. Zal de bestaande prijs/kwaliteitverhouding wel gehandhaafd blijven, zo vroegen zij. Ook verzochten deze leden om een nadere onderbouwing van de stelling dat een verlies aan gasbaten voor de Staat als gevolg van de liberalisering, zal worden gecompenseerd door een lager prijsniveau voor (klein)verbruikers, bij een gelijkblijvend kwaliteitsniveau. Ik verwacht dat de bestaande prijs/kwaliteitverhouding zal verbeteren, aangezien aanbieders in onderlinge concurrentie actief moeten inspelen op de wensen van de verschillende verbruikersgroepen. Aanbieders die daar minder goed in slagen, zullen marktaandeel verliezen doordat klanten kunnen overgaan naar een andere leverancier. Het is daarom belangrijk dat een leverancier zich onderscheidt van zijn concurrenten. Dit kan door het aanbieden van een betere service en dienstverlening dan de concurrent, van andere of nieuwe diensten of door het berekenen van een lagere prijs (exclusief heffingen) dan de concurrent.

Over de stelling dat een lagere prijs voor (klein)verbruikers onder handhaving van de huidige kwaliteit het verlies aan gasbaten voor de Staat compenseert, merk ik het volgende op. Een centrale doelstelling van het gasbeleid is dat de gehele samenleving profijt kan ondervinden van de nationale bodemschatten. De nota de Pous waarin in 1962 het gasbeleid werd vastgelegd na de vondst van het Groningenveld, spreekt dan ook over «het leveren van een maximale verhoging van de nationale welvaart». Het gaat bij maatschappelijke welvaart niet om een eenzijdige oriëntatie op maximalisatie van de aardgasbaten, maar ook om het prijsvoordeel dat ontstaat voor de eindverbruiker. In dat verband verwijs ik ook naar het rapport «Marktwerking in de gasmarkt» (R.W. Künneke, e.a., Centrum voor Schone Technologie en Milieubeleid, 1998). Een lagere prijs voor gas betekent, wat betreft de binnenlandse markt enerzijds een

vermindering van aardgasbaten en anderzijds een prijsvoordeel voor de eindverbruiker (toename van het consumentensurplus). De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de antwoorden op door hen gestelde vragen over het rapport van de Algemene Rekenkamer inzake de aardgasbaten. Ik heb de vragen over dat rapport pas op 22 december 1999 ontvangen. De antwoorden op deze vragen zijn, zoals ook werd gevraagd, eind januari naar de Tweede Kamer gestuurd.

De leden van de PvdA-fractie waren van mening dat implementatie van de gasrichtlijn tijdig moet geschieden en dat het wetsvoorstel niet meer moet regelen dan waartoe de richtlijn verplicht. Het was voor hen tegelijkertijd onduidelijk waartoe de richtlijn exact verplicht en wat daarenboven nog in het wetsvoorstel wordt geregeld. Zij vroegen voorts om een overzicht van artikelen uit de richtlijn en de daarbij corresponderende artikelen uit het wetsvoorstel, waarin per artikel is aangegeven waartoe de richtlijn daadwerkelijk verplicht en welke artikelen van het wetsvoorstel op die verplichtingen betrekking hebben. Ik onderschrijf de noodzaak tot tijdige implementatie van de gasrichtlijn. De richtlijn regelt een aantal aspecten met betrekking tot de transmissie, distributie, levering en opslag van gas, met het doel geleidelijk een vrije interne gasmarkt tot stand te brengen. De richtlijn beoogt geen volledige harmonisatie en bevat opties ten aanzien van onder meer de toegang tot het net en het opleggen van bijzondere taken aan gasbedrijven. Deze bedrijven moeten ingevolge de richtlijn op economische voorwaarden veilige, betrouwbare en efficiënte transmissie- en distributienetten en opslag- en LNG-installaties exploiteren en ontwikkelen. Zij mogen niet discrimineren tussen gebruikers van de gasnetten. De richtlijn noopt tot het regelen van informatieverplichtingen en van een verbod op misbruik van commercieel gevoelige informatie. Toegestaan is aan distributiebedrijven een leveringsplicht op te leggen ten behoeve van bepaalde afnemers, en daarbij (tarief)toezicht uit te oefenen. Zogenaemde horizontaal of verticaal geïntegreerde gasbedrijven moeten een gescheiden boekhouding voor verschillende activiteiten voeren en transacties van een zekere omvang met verwante bedrijven specificeren. Waar de richtlijn verschillende mogelijkheden biedt om een daarin opgenomen resultaatsverplichting te regelen, moeten keuzes worden gemaakt. Dat betekent dat niet steeds exact is vast te stellen tot welke instrumentele regel de richtlijn minimaal verplicht.

Onderstaand wordt de in de bijlage bij de memorie van toelichting opgenomen transponeringstabel in een uitgebreidere vorm weergegeven. In deze tabel wordt per artikel van de richtlijn aangegeven over welk onderwerp het gaat, of het betreffende artikel geïmplementeerd moet worden en waar het vervolgens in het wetsvoorstel is opgenomen.

Artikel richtlijn	Onderwerp	Implementatie	Artikel wetsvoorstel/andere wetgeving
1	Werkingsfeer	Behoeft geen implementatie.	
2	Definities	Definiëren diverse begrippen	1
3	Publieke taken	Mogelijkheid voor het opleggen van een taak van algemeen economisch belang m.b.t. veiligheid (incl. voorzieningszekerheid, regelmaat, kwaliteit en prijs van leveringen) en milieu. Taken moeten transparant, niet discriminerend en verifieerbaar zijn	Hoofdstuk 3, en de artikelen 29 en 32

Artikel richtlijn	Onderwerp	Implementatie	Artikel wetsvoorstel/andere wetgeving
4	Toestemming/Vergunningen	Bij vergunningstelsel aanleg/exploitatie leidingen, LNG en opslag moet vergunningverlening op niet-discriminerende en objectieve gronden geschieden. Als er algemeen vergunningstelsel komt, dan expliciet criteria opstellen (dit geldt voor veiligheid bij aanleg/exploitatie net, maar ook bij leveringsvergunningen).	Wet milieubeheer, Wet op de Ruimtelijke Ordening
5	Technische voorschriften	Opstellen minimumeisen, waardoor operabiliteit systemen gegarandeerd is. Eisen moeten objectief en niet discriminerend zijn	3
6	Lidstaat verantwoordelijk voor naleving maatregelen.	Behoeft geen (afzonderlijke) implementatie.	
7	Regels transmissie, LNG en opslag	Regels ten aanzien van exploitatie transmissienetten-, LNG- en opslaginstallaties moeten opgesteld worden.	2
8	Voorkomen informatie misbruik bij transmissie- opslag- en LNGbedrijven	Eerbiedigen vertrouwelijkheid commercieel gevoelige gegevens en geen misbruik maken van deze gegevens.	26
9, eerste lid	Lidstaat verantwoordelijk voor naleving maatregelen.	Behoeft geen (afzonderlijke) implementatie	
9, tweede lid	Leveringsplicht distributiebedrijven	Leverancier kan plicht krijgen t.b.v. specifieke afnemers levering te verzekeren (zie ook art 4).	Hoofdstuk 3
10	Regels distributienetten	Regels worden gesteld ten aanzien van exploitatie van distributienetten.	2
11	Voorkomen informatie misbruik door distributiebedrijven	Eerbiedigen vertrouwelijkheid commercieel gevoelige gegevens en geen misbruik maken van deze gegevens.	26
12	Scheiding boekhouding	Toegang tot boekhouding als zodanig en regels omtrent omgang met vertrouwelijke informatie.	25 jo 24; art. 2:5 Algemene wet bestuursrecht
13	Scheiding boekhouding	Implementatie regels over jaarrekening en regels scheiding boekhouding.	22
14	Toegang	Behoeft geen (afzonderlijke) implementatie (richtlijn geeft keuze uit NTPA en RTPA)	
15, eerste lid	NTPA (onderhandelde toegang)	Lidstaten moeten maatregelen nemen aangaande onderhandelingen over de toegang tot systeem.	5; Mededingingswet
15, tweede lid	Indicatieve tarieven en voorwaarden	Publiceren algemene voorwaarden voor transport.	4
16	RTPA (gereguleerde toegang)	Niet verplicht, zie ook artikel 15, lid 1.	
17	Weigering toegang	Weigeringsgronden moeten worden geïmplementeerd. Daarnaast bestaat de mogelijkheid tot het opnemen van een investeringsplicht (dit hoeft/is niet geïmplementeerd).	6
18	Marktopening	Regels opstellen met betrekking tot specificeren vrije klanten. Nederland gaat verder dan de richtlijn	1, eerste lid, onderdeel n, en artikel 11
19	Reciprociteit	Middel om verstoring van het evenwicht bij openstelling gasmarkten tegen te gaan.	46 en 47
20	Directe leiding	Regels omtrent directe leidingen.	Wet milieubeheer, Wet op de Ruimtelijke Ordening
21	Geschillen beslechting	Toezicht door de lidstaten op het te goeder trouw onderhandelen. Aanwijzen van een onafhankelijke geschilleninstantie.	Burgerlijk Wetboek; 9 en 10
22	Mededinging	Lidstaten zijn verantwoordelijk voor het tegengaan van misbruik van machtsposities.	Mededingingswet

Artikel richtlijn	Onderwerp	Implementatie	Artikel wetsvoorstel/andere wetgeving
23	Toegang upstream	Lidstaten moeten maatregelen nemen om toegang tot upstreampijpleidingen mogelijk te maken. Daarnaast moeten de lidstaten zorgen voor geschillenbeslechtsregels en een onafhankelijke geschilleninstantie. Regels omtrent grensoverschrijdende geschillen.	8, 9 en 10, Mededingingswet
24	Crisismaatregelen	Lidstaten kunnen in geval van een plotselinge crisis tijdelijk de nodige vrijwaringsmaatregelen treffen.	Bestaande noodwetgeving (m.n. Distributiewet 1939)
25	Take-or-Pay	Uitzonderingen voor TOP mogelijk. Lidstaat heeft optie voor ex ante- en ex post procedure (in ene geval geen uitzondering dan ná ontheffing, in andere geval weigering toegang mogelijk in afwachting van ontheffing) (bij ex post procedure na weigering direct ontheffingverzoek indienen). Lidstaat/bevoegd orgaan mag ontheffing verlenen. Met betrekking tot ontheffingsverzoek moet lidstaat / bevoegd gezag in ieder geval in lid 3 opgesomde criteria (+ laatste alinea) in acht nemen.	7
26 27/28 29 en 30	Markten/regio's Rapportage Cie Implementatie	Niet relevant voor Nederland Behoeft geen implementatie. Lidstaten nemen maatregelen zodat uitvoeringswetgeving tijdig in werking treedt	55, lid 1
31	Inwerkingtreding	Behoeft geen implementatie.	

Naast de in het overzicht opgenomen onderdelen van het wetsvoorstel die rechtsreeks verband houden met verplichtingen van de richtlijn, zijn nog verschillende bepalingen in het wetsvoorstel opgenomen die meer indirect samenhangen met die onderdelen. Dat betreft de volgende artikelen:

- artikel 28 – mogelijkheid bij algemene maatregel van bestuur regels te stellen voor de aanleg van infrastructuur in nieuwe locaties;
- artikel 30 – mogelijkheid tot regeling van een stelsel van zgn. groencertificaten;
- artikel 31 – taak inzake het bevorderen van veiligheid bij het gebruik van gastoestellen;
- artikel 33 – energierapport;
- artikel 36 – uitsluiting van de bevoegdheid voor gemeenten en provincies tot regeling bij verordening van hetgeen in dit wetsvoorstel is geregeld;
- artikel 37 – mogelijkheid bij algemene maatregel van bestuur regels te stellen ter uitvoering van EG-besluiten op het gebied van veiligheid en doelmatigheid;
- artikelen 38 en 39 – betalingsplicht voor op grond van de wet te verrichten toelatings- en post-toelatingshandelingen;
- artikel 40 – evaluatie;
- artikelen 48 e.v. – verbod tot privatisering zonder ministeriële instemming, en andere overgangsbepalingen.

Verder is in hoofdstuk 3 van het wetsvoorstel de levering aan beschermde afnemers specifiek geregeld. Zoals uit het overzicht blijkt, geeft de richtlijn daarvoor uitdrukkelijk de mogelijkheid. Het wetsvoorstel gaat wat betreft de mate van marktopening verder dan hetgeen waartoe de richtlijn verplicht. Die keuze berust op mijn overtuiging dat de consumenten en zakelijke afnemers daardoor meer voordeel kunnen behalen en de ener-

giebedrijven geprikkeld worden snel in te spelen op een geliberaliseerde Europese markt. Deze overwegingen zijn thans voor mij aanleiding om, indien technisch mogelijk, tot een versnelling van de liberalisering te komen. Ik acht een marktopening, die niet verder gaat dan het minimum dat is aangegeven in de gasrichtlijn, zelfs onwenselijk omdat bedrijfsleven, consumenten en hun organisaties de wens uit hebben gesproken te kunnen profiteren van de voordelen die volledige marktopening biedt. Bij een minimale marktopening dreigt het risico dat energiebedrijven worden ingehaald door hun concurrenten uit het buitenland. Ervaringen in andere landen wijzen uit dat liberalisering duidelijk in het voordeel is van alle afnemers.

De leden van de PvdA-fractie misten een visie op de toekomst van het gasgebouw en met name op de rol van de overheid daarin met betrekking tot zowel de winning en inkoop als de afzet van gas. Zij vroegen wat de regering nu en in de toekomst nog als overheidstaken ziet en welke concrete gevolgen dit zal hebben voor de rol van de staat. Meer duidelijkheid hierover was volgens hen ook nodig met het oog op de onzekere situatie voor het personeel van onder andere de Gasunie. In het geheel van regelingen met betrekking tot de gasvoorziening («gasgebouw») vervult Gasunie een belangrijke functie. Gasunie is voortgekomen uit een samenwerking van private partijen en de staat die gericht is op de ontwikkeling van de Nederlandse bodemschatten, waaronder in het bijzonder het Groningenveld. Bij overeenkomst zijn onder meer geregeld de organisatorische opzet, de verhouding waarin partijen met elkaar samenwerken en de zeggenschap van partijen. De invloed van de staat is voorts gewaarborgd door bevoegdheden die de Minister van Economische Zaken ontleent aan de overeenkomst tussen de staat en de Gasunie. Die bevoegdheden zijn, voor zover het betreft de zogenaamde upstream, door middel van de nota van wijziging thans in dit wetsvoorstel neergelegd. Gelet op enerzijds het contractuele karakter van de huidige betrokkenheid van de overheid bij Gasunie en anderzijds de belangen die met die rol gediend worden, is een eenzijdige herziening of vermindering van die overheidsrol niet aan de orde. Overigens merk ik op dat er geen aanleiding is de behandeling van dit wetsvoorstel afhankelijk te stellen van de verdere discussie hierover, omdat zij elkaar niet rechtstreeks beïnvloeden. Binnen het bestaande gasgebouw heeft de Minister van Economische Zaken voldoende instrumenten om het door de Tweede Kamer gewenste gasbeleid uit te voeren. Eventuele voorstellen voor een herziening daarvan zullen vanzelfsprekend aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

De leden van de PvdA-fractie vroegen om een transparant, puntsgewijs en schematisch overzicht van de diverse overheidstaken voor de korte, middellange en lange termijn. Zij vroegen daarbij aan te geven over welke instrumenten de Minister van Economische Zaken ter zake de beschikking heeft of zal krijgen. Naar aanleiding van deze vragen is hieronder een overzicht opgenomen van taken voor de korte, middellange en lange termijn met de bijbehorende instrumenten. Daaruit blijkt dat ik marktwerking (inclusief het toezicht daarop) als zodanig nadrukkelijk ook beschouw als een middel om producten en diensten optimaal te leveren. Voorts merk ik op dat de aard en omvang van overheidstaken uiteraard afhankelijk zijn van politieke en maatschappelijke voorkeuren en ontwikkelingen. Daarin kan verandering optreden. Ook in een geliberaliseerde markt zie ik een verantwoordelijkheid voor de overheid om voldoende te zorgen voor een betrouwbare, efficiënte en schone gasvoorziening.

Betrouwbare gasvoorziening

Taak	Instrument	Termijn
Veiligheid, doelmatigheid betrouwbaarheid van het gastrapportnet/-installatie	Artikel 2 Gaswet	KT, MT en LT
Beheer bodemschatten	1. Kleine veldenregeling 2. Afdrachten (Mijnbouwwet)	KT, MT en LT KT, MT en LT
Voorzieningszekerheid	– Monitoren (ook op Europees niveau) waarvan verslag van reservepositie in Energie-rapport (art. 33 Gaswet) – Informatiebepaling om relevante gegevens te verkrijgen (art. 24 Gaswet)	MT, LT
Leveringszekerheid		
1. Vrije afnemers	1. Marktwerking	1. KT, MT en LT
2. Vrije kleinverbruikers	2. Marktwerking en wettelijke taak voor leveranciers (art. 32 Gaswet)	2. LT
3. Tijdelijk beschermde afnemers	3. Leveringsvergunning (en aansluiting bij bestaande contracten)	3. KT, MT

Efficiënte gasvoorziening

Taak	Instrument	Termijn
Beschermde afnemers	Vaststellen tarieven (art. 16 Gaswet)	KT
Vrije afnemers	Marktwerking (toezicht Nma)	LT

Schone gasvoorziening

Taak	Instrument	Termijn
Inzet gasleveranciers voor doelmatige en milieuhygiënisch verantwoorde wijze gasverbruik	Artikel 29 Gaswet	KT, MT en LT
Rol gas duurzame energievoorziening	Systeem groencertificaten (art. 30 Gaswet)	MT, LT
Nieuwe grote bouwlocaties	Mogelijkheid opstellen regels (art. 28 Gaswet)	KT, MT en LT

Daarnaast staan in het algemeen diverse sturingsinstrumenten ter beschikking, zoals regelgeving, subsidieverstrekking, fiscaliteit en convenanten, Energerapport, Actieprogramma's Energiebesparing en Duurzame energie.

De leden van de fractie van D66 vroegen of het feitelijk wel zo is dat Nederland zich in het liberaliseringsproces binnen Europa in een middenpositie bevindt. Zij wezen hierbij op de situatie in België, Duitsland en Frankrijk. Als reactie op deze vraag merk ik op dat in België en Frankrijk de markt inderdaad aanvankelijk nog niet volledig open zal zijn. Dat geldt ook voor Nederland. In Duitsland daarentegen is de markt in 1998 reeds volledig geopend. Van de afwezigheid aldaar van formeel exclusieve leveringsgebieden zal spoedig druk uitgaan om ook feitelijk steeds meer tot een volledig geliberaliseerde markt te komen. Wat de ontwikkeling van het liberaliseringsproces enkele jaren na dit jaar betreft, neemt Nederland thans een middenpositie in. België zal dan ook verder gaan dan de richtlijn vereist en zal haar markt uiterlijk in 2010 volledig openen. Frankrijk is vermoedelijk de enige lidstaat die niet verder zal gaan dan de door de richtlijn vereiste marktopening.

De leden van de GroenLinks-fractie gaven aan grote twijfels te hebben bij de voordelen van een versnelde marktopening. Zij vonden dat er weinig zicht bestaat op te verwachten effecten van het wetsvoorstel. Dat blijkt volgens deze leden bijvoorbeeld uit de «kan-bepaling» in het wetsvoorstel voor de levering aan vrije kleinverbruikers (zorgplicht). Zij vroegen waarom voor een «kan-bepaling» gekozen is in artikel 32. Kan dit uitgelegd worden als een blijk van onzekerheid over marktwerking, zo vroegen zij. De formulering van artikel 32 dient niet gezien te worden als een blijk van onzekerheid over marktwerking. Dit artikel is een blijk van voldoende aandacht voor het belang van met name kleinverbruikers. Zonodig kan hiermee teruggevallen worden op een ander middel om de levering van gas aan hen te verzekeren. Het versnellen van de liberalisering is ingegeven door de ontwikkelingen in de markt die optreden zodra die partieel geliberaliseerd is. Consumenten die nog geen keuzevrijheid hebben, wensen die vrijheid dan ook te verkrijgen. Bedrijven wensen slagvaardig te kunnen handelen op een internationaal geliberaliseerde markt. De besluitvorming over de versnelling zal mede op basis van een onderzoek naar waarborgen voor de consument plaats vinden. Daarnaast wordt thans onderzoek verricht naar de technische en organisatorische randvoorwaarden die vervuld moeten zijn voor een versnelde liberalisering. Over de uitkomsten van beide onderzoeken zal ik u medio februari door middel van een brief informeren.

De leden van de fracties van RPF en GPV vroegen een toelichting op berichten in de media over haast met de behandeling van het wetsvoorstel. Zij vreesden dat een snelle behandeling ten koste zal gaan van een zorgvuldige voorbereiding. Ook de leden van de CDA-fractie maakten zich zorgen op dit punt. Ik ben van mening dat voor deze vrees geen aanleiding bestaat. Het wetsvoorstel is bijna een jaar geleden bij de Tweede Kamer ingediend (30 maart 1999). Van een te grote tijdsdruk op het behandelingstempo of een te korte voorbereidingstijd is dus geen sprake. De termijn waarbinnen de gasrichtlijn in wetgeving omgezet dient te zijn, loopt af op 10 augustus 2000. Zoals ik tijdens het overleg met de Vaste Commissie voor economische zaken van de Tweede Kamer op 16 december 1999 heb aangegeven, zou Nederland als grote gasproducent een slecht figuur slaan als het er niet in zou slagen om vóór die datum de wetgeving tot uitvoering van de richtlijn tot stand te brengen (Handelingen II 1999/2000, blz. 36–2747). Dat is niet alleen zo omdat in niet-tijdige implementatie juridisch risico schuilt, maar ook omdat ik, mede met steun van de Tweede Kamer, nadrukkelijk kritiek heb geuit op het niet tijdig implementeren van de elektriciteitsrichtlijn door andere lidstaten.

HOOFDSTUK 2. DE ONTWIKKELING NAAR EEN GELIBERALISEERDE MARKT

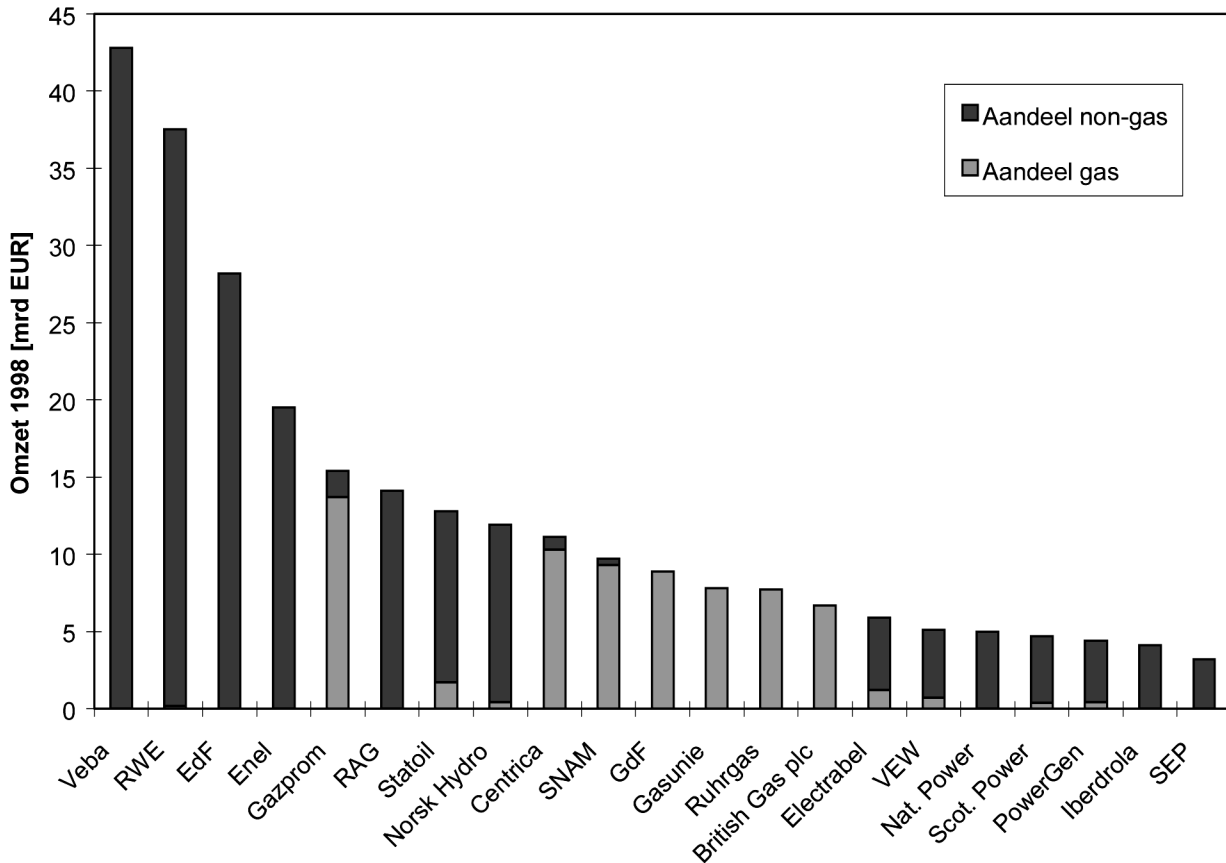
De leden van de PvdA-fractie vroegen wat ik versta onder een «beperkte periode» waar het gaat om het hanteren van een maximumtarief voor de levering van gas aan verbruikers. Hieronder versta ik de periode tot de markt volledig geliberaliseerd is.

2.1. Het gasgebouw

De leden van de PvdA-fractie vroegen waarom de coördinatietaak van Gasunie met betrekking tot de afname van gas uit de kleine velden is geregeld in dit wetsvoorstel en niet in het voorstel voor een Mijnbouwwet. In antwoord daarop merk ik op dat het ook denkbaar zou zijn geweest de kleine-veldenregeling in het voorstel voor een Mijnbouwwet op te nemen. Het onderwerp raakt immers ook het terrein van de Mijnbouwwet.

De regeling is echter in het wetsvoorstel Gaswet opgenomen omdat het belang van de regeling nauw samenhangt met de in het wetsvoorstel geregelde liberalisering. In de context van een geliberaliseerde markt is het wenselijk de coördinatietaken van Gasunie op transparante wijze te regelen. Verder voorziet artikel 3 van de gasrichtlijn in de mogelijkheid van het opleggen van een publieke taakverplichting aan aardgasbedrijven. Het ligt daarom voor de hand in het wetsvoorstel waarin uitvoering aan de richtlijn wordt gegeven, ook gelijktijdig dit element mee te nemen. Tenslotte wijs ik er op dat het voorstel voor een Mijnbouwwet onder andere gaat over productie van gas. De afzet van gas wordt daarin niet geregeld, evenmin als activiteiten van Gasunie. De coördinatietaken van Gasunie is mede daarom niet in het voorstel voor een Mijnbouwwet opgenomen.

Ik deel de visie van de leden van de PvdA-fractie dat waar sprake is van publieke taken van Gasunie (bijvoorbeeld het kleine veldenbeleid) transparantie vereist is in verband met de parlementaire controle c.q. ministeriële verantwoordelijkheid. Met de kleine-veldenregeling wordt naar mijn mening aan die eis voldaan. Ook in Europeesrechtelijk verband geldt blijkens de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EG dat publieke taken transparant bij wettelijk voorschrift of bij besluit van een bestuursorgaan moeten zijn opgedragen. Overigens blijkt uit die jurisprudentie dat publieke taken ook gebaseerd kunnen zijn op een conglomeraat van regelgeving, overeenkomsten en besluiten die in de loop der tijd zijn ontstaan. De leden van de PvdA-fractie waren overtuigd dat een geïntegreerde Gasunie wezenlijk is voor de winning van het kleine-veldengas. Zij stelden nadere vragen over de gevolgen van een eventuele splitsing voor de internationale concurrentiepositie van Gasunie. Voor het uitvoeren van het kleine veldenbeleid is de integratie van de planning rond inkoop, verkoop, transport en capaciteit inderdaad wezenlijk. Het kleine velden beleid leidt immers tot een gecompliceerde inkoopportefeuille bij Gasunie, terwijl aan de verkoopzijde geconcurrereerd moet worden met andere aanbieders die een dergelijke taak niet hebben. Dit kan alleen maar door optimaal gebruik te maken van de balansmogelijkheid van het Groningenveld en van andere faciliteiten, onder andere voor opslag en transport die daar in de loop der jaren aan zijn toegevoegd. Ik merk voorts op dat Gasunie commerciële en financiële flexibiliteit ontleent aan de combinatie van een portfolio aan Nederlandse gasreserves en importcontracten met de waarde van de transport- en opslagfaciliteiten. Deze flexibiliteit heeft zij nodig om marktaandeel en marges op de Europese gasmarkt te verdedigen en waar mogelijk uit te bouwen. Een splitsing van Gasunie zou dit teniet doen en Gasunie achterstellen bij concurrerende bedrijven in het buitenland die veelal ook geïntegreerd zijn (zie overzicht op de volgende pagina).

Het gastransportnet vertegenwoordigt een waarde voor de onderneming. Het heeft invloed op financiële indicatoren (balansomvang, omzet, cashflows, enz.) en met investeringen in uitbreiding en versterking van het net zijn commerciële belangen gemoeid. Een belangrijke functie van het Gasunie-transportnet is immers het vervoer van het in Nederland gewonnen gas naar afnemers in binnen- en buitenland. Verandering in die gastromen kan aanpassingen in het net noodzakelijk maken. Voor de financiering daarvan heeft Gasunie als geïntegreerd bedrijf een gunstige AAA-status. Ook Noorse, Russische en Algerijnse gasproducenten investeren tegen die achtergrond in transportnetten.

Door splitsing zou de financiële en commerciële positie van Gasunie dus nadelig worden beïnvloed. Daardoor zou de speciale positionering van het Nederlandse gas met de daarbij behorende dienstverlening (flexibiliteit, leveringszekerheid) op de Europese gasmarkt afkalven.

De leden van de PvdA-fractie vroegen nadere informatie over het heroverwegen van de rol van de overheid in Gasunie en EBN. Zij gaven aan dat wat betreft het transportnet gezien de leveringszekerheid een terugtrekken van de staat als aandeelhouder van Gasunie voornamelijk niet wenselijk is. Ik wijs er op dat het wetsvoorstel regels bevat met betrekking tot de toegang tot de gastransportnetten en de leveringszekerheid van de meest kwetsbare groep verbruikers, de kleinverbruikers. Deze regels kunnen worden gesteld zonder de rol van de overheid in Gasunie en EBN te heroverwegen. Een heroverweging van die rol is thans ook niet aan de orde. Ik ben het eens met de leden van de PvdA-fractie dat het onder-

scheid tussen de publieke en commerciële functie beter tot uitdrukking gebracht dient te worden. Ik zal daarom – met de partners in de overeenkomsten – de bestaande verhoudingen in het gasgebouw en de verschillende functies bezien. Een en ander zal nog de nodige tijd vergen. Ik zal de Tweede Kamer van mijn bevindingen verslag doen. Wanneer deze bevindingen leiden tot een wijziging in de bestaande situatie (en van de daarin voor de Minister van Economische Zaken aanwezige instrumenten) zal dat uiteraard ook aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

De leden van de PvdA-fractie vroegen waarom de vaste winstuitkering van f 80 miljoen per jaar een reden is om het aandeelhouderschap te handhaven. Ook vroegen zij of deze vaste winst in de toekomst ter discussie kan komen. De vaste winstuitkering is niet alleen verbonden met het aandeelhouderschap maar ook met de contractuele regelingen welke destijds zijn getroffen met betrekking tot de exploitatie van de concessie Groningen, in het bijzonder de regeling met betrekking tot de verdeling van de netto-opbrengst van het aardgas van die concessie (Kamerstukken II 1974/75, 13 109). Een eventuele toekomstige wijziging hiervan zou derhalve ook binnen dit contractuele kader tot stand moeten komen. Overigens is de winstuitkering op zichzelf geen reden om het aandeelhouderschap te handhaven.

De leden van de PvdA-fractie vroegen mij te reageren op een stelling van een journalist dat ik, kort gezegd, met de Gaswet het onmogelijke beoog: het introduceren van marktwerking in een door een monopolist gedomineerde markt zonder die monopolist te breken. Ik ben van oordeel dat het niet onmogelijk is. Ik kan daarbij de telecommarkt als voorbeeld aanvoeren. Daar is KPN gebleven en is toch ook marktwerking geïntroduceerd. Ten aanzien van het hogedruktransportnet heeft Gasunie een monopoliepositie. Het wetsvoorstel regelt de vrije toegang tot de gastransportnetten voor alle leveranciers die dat wensen. Die regels voldoen ruimschoots aan de eisen van de Europese richtlijn. Samen met vergelijkbare regelgeving in andere Europese landen wordt de basis gelegd voor een geïntegreerde Europese gasmarkt (de relevante markt). Gasunie is voor levering geen monopolist. Het huidige marktverlies is in dit verband illustratief. Het lijkt geen twijfel dat de positie van Gasunie op de binnenlandse markt zal worden aangetast door de toegang tot het net en de toenemende concurrentie. Dat blijkt nu al, vooruitlopend op de regelgeving, en dat accepteer ik. Ik vind het echter volstrekt niet in het belang van Nederland dat de positie van Gasunie op de komende geïntegreerde Europese markt wordt gebroken. Uitgangspunt op die markt is immers ook een gelijk speelveld.

De leden van de CDA-fractie vroegen om een duidelijke visie van de regering op de toekomst van Gasunie en wilden een uitdrukkelijk en eenduidig antwoord op de vraag of ik op dit moment reeds stappen tot verkoop van het overheidsaandeel in Gasunie heb gezet. Ook de leden van de fractie van D66 vroegen naar het handhaven van het staatsaandeel in Gasunie. Ik heb geen stappen tot verkoop van het overheidsaandeel in Gasunie gezet en overweeg dat ook niet. Wat betreft mijn visie op de toekomst van het gasgebouw en Gasunie verwijs ik naar het antwoord in deze nota op de vraag van dezelfde strekking van de leden van de PvdA-fractie. Tenslotte merk ik in reactie op de opmerking van de leden van de fractie van D66 dat het niet te verantwoorden zou zijn wanneer het transportnet geheel in handen zou komen van de producenten, op, dat het aandeelhouderschap niet van invloed mag zijn op de onderhandelde toegang tot het gasnet. Elke beheerder van een gastransportnet dient zich aan de regels van de voorgestelde Gaswet en de Mededingingswet te houden.

2.1.2. Positie Energie Beheer Nederland

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie merk ik op dat er geen redenen zijn om aan te nemen dat er vanuit het Europese mededingingskader bezwaren zouden bestaan tegen de constructie rond EBN.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de toekomstige positie van de overheid met betrekking tot de activiteiten van Energie Beheer Nederland (EBN). Voorts vroegen zij of die activiteiten te maken hebben met de uitvoering van publieke taken. De taken van EBN behelzen, naast het ten behoeve van de staat houden van een 40%-aandeel in Gasunie, deelname in vergunningen en concessies. Deze staatsdeelneming dient een optimale ontwikkeling van de nationale bodemschatten en het financiële belang van de staat en is als zodanig niet gericht op het verrichten van een specifieke publieke taak. De staatsdeelneming beoogt niet de staat invloed te geven op aard en omvang van mijnbouwactiviteiten in het kader van de vergunning. Het zijn de mijnbouwmaatschappijen die bepalen of zij een vergunning voor mijnbouwactiviteiten aanvragen. In het kader van de overeenkomst van samenwerking tussen EBN en vergunninghouders laten partijen zich leiden door industriële en commerciële overwegingen. Dat is van belang voor een optimale winning van de gasreserves, voor de opbrengsten in het algemeen en voor het profijt voor de staat.

2.2. Ontwikkelingen in de gasmarkt

Ik deel de mening van de leden van de PvdA-fractie dat de exploitant van het Groningenveld verplicht is gas te leveren aan Gasunie. Dit is in het kader van de verlening van de concessie bij overeenkomst vastgelegd. De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe mijn visie dat stijgende productie- en transportkosten geen direct effect op de eindverbruikersprijs behoeven te hebben, zich verhoudt tot de visie van Gasunie, die van mening is dat transportkosten in de toekomst wel een rol zullen gaan spelen in de prijsontwikkeling, gelet op de import van gas uit verder weg gelegen oorden (bijvoorbeeld Rusland). De eindverbruikersprijs komt tot stand op basis van de internationale gasprijs en de kosten voor diensten en gerealiseerde marges. Wat betreft de internationale gasprijs is het goed denkbaar dat deze op lange termijn gelijk zal blijven. Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat, als gevolg van technologische ontwikkelingen, het ook rendabel is of wordt op grote afstand of in diepe zee gas te winnen. Daarnaast zullen als gevolg van meer concurrentie, de marges downstream onder druk komen te staan. Immers, als gevolg van concurrentie bestaat bij leveranciers de prikkel hun producten zo goed en efficiënt mogelijk af te leveren om zich te kunnen onderscheiden van de concurrent. De ontstane druk op de kosten zal derhalve tot lagere prijzen kunnen leiden.

2.2.1. Waarom liberaliseren?

De leden van de PvdA-fractie vroegen mij initiatief te nemen voor overleg tussen werkgevers, werknemers en natuur- en milieuorganisaties. Zoals ik in de nota naar aanleiding van het verslag al opmerkte, heb ik niet de behoefte om een nieuw overlegorgaan op te richten. Overleg met de genoemde groeperingen zal afzonderlijk of tezamen plaats vinden, indien zich daarvoor geschikte onderwerpen voordoen. Het initiatief voor een dergelijk overleg kan van mij maar ook van bedoelde organisaties uitgaan.

2.3. Effecten van liberalisering

De leden van de PvdA-fractie plaatsten vraagtekens bij de marktwerking en de gevolgen daarvan. Zij vroegen om een schets van het concurrentieprofiel dat ik verwacht na invoering van de Gaswet en Mijnbouwwet. Tevens vroegen zij in welke mate sprake zal zijn van marktwerking en op welke punten sprake zal zijn van concurrentie (prijs, kwaliteit, andere zaken). Tot slot vroegen deze leden hoe intensief deze concurrentie zal zijn. Ik merk bij deze vragen allereerst op dat de Gaswet en de Mijnbouwwet verschillende zaken beogen. Het doel van de Mijnbouwwet is niet het tot stand brengen van marktwerking in de opsporing en winning van delfstoffen. Dit hoeft ook niet want de desbetreffende markt is altijd al vrij geweest. De Mijnbouwwet beoogt een integrale regeling voor de opsporing en winning van delfstoffen op het territorium en het continentale plat te bieden, waarbij het huidige beleid uitgangspunt is. De Gaswet beoogt alle afnemers van gas keuzevrijheid te geven, waartoe regels voor het transport en de levering van gas worden gesteld. Ik verwacht dan ook dat de concurrentie zal toenemen wanneer afnemers na invoering van de Gaswet vrijheid van leverancierskeuze krijgen. Concurrentie is niet zozeer te verwachten op het gebied van de aanleg van leidingen maar vooral bij de levering van gas via het bestaande leidingnetwerk. Vanwege de hoge kosten die verbonden zijn aan de aanleg van leidingen, is het immers niet waarschijnlijk dat een tweede landelijk dekkend gastransportnet wordt aangelegd. Netuitbreidingen op lokaal niveau zijn overigens wel te verwachten. Dus met name op de markt voor gaslevering zal concurrentie ontstaan. Als gevolg van de concurrentie zal de structuur van de markt voor gaslevering wellicht veranderen. Zo wordt momenteel het merendeel van het gas via Gasunie verkocht aan distributiebedrijven, die het vervolgens aan eindverbruikers leveren. In een vrije markt zal het aantal spelers toenemen, zoals is gebleken in bijvoorbeeld Canada en het Verenigd Koninkrijk. Handelsbedrijven zullen gas verkopen aan distributiebedrijven, industriële en commerciële afnemers en kleinverbruikers. Verschillende leveranciers zullen met elkaar concurreren om klanten te kunnen bedienen. Het is dus belangrijk voor de leverancier zich te onderscheiden van de concurrenten. Dit kan leiden tot betere service en dienstverlening, nieuwe producten of lagere prijzen. De marktwerking zal uitwijzen hoe intensief de concurrentie uiteindelijk zal zijn. Dit wetsvoorstel strekt er toe de juiste randvoorwaarden te scheppen.

De leden van de CDA-fractie vroegen of de overheid door de liberalisering het prijsmechanisme uit handen geeft aan een oligarchie van producenten, anders dan op de Amerikaanse en Canadese gasmarkt. Hiervan is geen sprake. De gasmarkt moet worden gezien op West-Europese schaal. Immers, anders dan tot enkele jaren geleden het geval was in de elektriciteitsmarkt, is de gasmarkt in grote mate al een internationale, concurrerende markt. Het aantal gasproducenten moet dan ook op internationale schaal worden gezien. Daarnaast is relevant dat de prijs op de gasmarkt op dit moment tot stand komt op basis van het marktwaardeprincipe. Dat wil zeggen dat de prijs van alternatieve energiebronnen op de desbetreffende deelmarkt (met name huisbrandolie of stookolie) maatgevend is voor de prijs van aardgas. De prijs die de producenten ontvangen, wordt bepaald door de prijs die Gasunie ontvangt in de markt. Op deze prijs wordt vervolgens een marge in mindering gebracht. Deze marge is een vergoeding voor de diensten die Gasunie levert voor de producenten en bevat onder andere de kosten voor transport, het aanpassen van de kwaliteit van het gas aan de marktvraag en het aanpassen van de bedrijfstijd. De prijs wordt dus niet bepaald door de productiekosten van de velden en dus de producenten. Het prijsmechanisme kan dus ook niet uit handen worden gegeven aan de producenten. Door met name de groeiende interconnectie van transportsystemen, is de

concurrentie de afgelopen jaren sterk toegenomen. Dit komt onder andere in een sterke prijsdaling tot uiting. In de toekomst zal er meer gas-to-gas competition plaatsvinden. Daardoor zal er een eigen prijs voor gas (los van de olieprijs) ontstaan. Het prijsmechanisme zal daardoor zelfs in belang toenemen.

2.3.1. Prijzen van gas voor eindverbruikers

De leden van de PvdA-fractie gaven aan zich moeilijk te kunnen voorstellen dat door concurrentie en vrije keuze lagere prijzen onder gelijkblijvende kwaliteit kunnen worden bewerkstelligd. In dat verband vroegen zij of de situatie in het buitenland wel vergelijkbaar is met die in Nederland. Ook vroegen zij hoe de prijs/kwaliteitverhouding is in geliberaliseerde landen die ik als voorbeeld heb genomen en of de klanten van de regionale/lokale distributiebedrijven in andere landen ook volledig vrij zijn om te kiezen.

Tot slot vroegen deze leden of ik per lidstaat informatie kan geven over huidige respectievelijk te verwachten prijs/kwaliteitverhoudingen. Ik heb in de memorie van toelichting inderdaad verwezen naar de situatie in het buitenland. In al geliberaliseerde landen bleek dat liberalisering tot prijsverlagingen leidt. Wel dient daarbij bedacht te worden dat «slechts» gekeken kan worden naar ontwikkelingen in het prijsniveau en dat het niet gerechtvaardigd is prijzen tussen de verschillende landen te vergelijken. Dit laatste is niet mogelijk vanwege het feit dat elk land zijn eigen specifieke kenmerken heeft op het gebied van bijvoorbeeld het heffingen- en belastingregime, het aantal producenten en de ontwikkelings- en transportkosten. Ondanks dat de prijzen in Nederland relatief laag zijn, verwacht ik dat er ook in Nederland nog mogelijkheden van prijsverlaging zijn. De prijs-/kwaliteitverhouding in al geliberaliseerde landen is verbeterd. De prijzen in deze landen zijn verlaagd, terwijl de geboden diensten veelal zijn toegenomen. Zo blijkt in deze landen de continue beschikking over gas niet minder geworden en is het aantal geboden diensten als gevolg van de liberalisering toegenomen. Hierbij kan naast de verkoop van gas en bijbehorende handelsactiviteiten, gedacht worden aan energiemangementdiensten, opslag en transportdiensten, energierisicomanagement en financiële diensten; het gaat daarbij om het aanbieden van «energy solutions». Wat betreft de positie van kleinverbruikers in geliberaliseerde landen geldt dat deze, op vrijwel alle staten in de Verenigde Staten na, overal keuzevrijheid hebben. Van de huidige prijs-/kwaliteitverhoudingen in de lidstaten van de Europese Unie zijn geen gegevens bekend. Voor inzicht in de prijsontwikkeling verwijs ik naar de tabel in paragraaf 2.4 van de memorie van toelichting.

Wat betreft de kwaliteit – met name de voortdurende beschikbaarheid van gas voor diverse doeleinden – is in de tabel op de volgende pagina een overzicht opgenomen van de diverse kenmerken van voorzieningszekerheid in de verschillende lidstaten.

Tabel: Voorzieningszekerheidskenmerken in de diverse landen

Land	Gas reserves (mrd. m ³)	Aandeel LNG totaal gas aanbod (%)	Opslagcapaciteit (max. capaciteit per dag, mln. m ³)	Interruptibles (% totale verkoop)	Back-up overeenkomsten met andere marktpartijen	Aandeel gas in elektriciteitsopwekking
Nederland	1 900	0	230	–	ja	63
België	0	0	19	31	ja	16
Denemarken	165	29	20	23	ja	20
Duitsland	0	0	353	25*, 70**	ja	–
Frankrijk	2,45	0	190	–	nee	–
Verenigd Koninkrijk	1 960	20	140	17	ja	21
Italië	290	0,17	264	9	ja	24
Spanje	0	72	9	11	ja	–

* = industrie

** = elektriciteitssector

Bron: Studie Europese Commissie

Wat betreft de prijs-/kwaliteitverhouding geldt dat naarmate de liberalisering in de lidstaten toeneemt, te verwachten is dat prijzen dalen en het aantal aangeboden diensten en de kwaliteit toenemen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of concurrentie op bestaande diensten ook een prijsverlaging teweeg zal brengen en op welke termijn dit zal gebeuren. Concurrentie tussen aanbieders met betrekking tot bestaande diensten geeft een prikkel tot meer efficiëntie. Meer efficiëntie zal leiden tot lagere kosten en daarmee tot lagere prijzen. Dus ook concurrentie op bestaande diensten kan een prijsverlaging teweegbrengen. De termijn waarop dit zich voor zal doen is afhankelijk van het daadwerkelijk ontstaan van een concurrerende markt.

De leden van de PvdA-fractie gaven aan dat het beoogde effect van liberalisering is dat de consument zelf voortaan het distributiebedrijf en een pakket van diensten kan kiezen. Door die keuzevrijheid ontstaat concurrentie en naar verwachting gaan energiebedrijven dan nog beter inspelen op de wensen van de consument. Deze leden vroegen vervolgens waarom de markt dit beter kan dan de overheid. Het is niet de taak van de overheid in concurrentie met derden op markten actief te zijn. In OESO-landen is het gebruikelijk dat ondernemingen zich bezig houden met het bedienen van de markt en overheden zich beperken tot publieke taken. Het bedienen van klanten in een concurrerende markt wordt daarbij zelden als een publieke taak gezien. In een geliberaliseerde markt moeten verschillende (private) aanbieders met elkaar concurreren, hetgeen noodzaakt efficiënt te werken en zich te onderscheiden van concurrenten door bijvoorbeeld het aanbieden van betere service van andere diensten.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de verwachtingen die consumenten hebben van de geliberaliseerde markt. Kennelijk vanuit de veronderstelling dat keuzevrijheid voor consumenten automatisch leidt tot het inleveren van «een stabiele en relatief lage prijs en gegarandeerde leveringszekerheid», vroegen zij of de consument niet eerder lagere prijzen in combinatie met minder leveringszekerheid verwacht. Ook vroegen zij hoe een en ander zich verhoudt tot het toegenomen kwaliteitsbewustzijn bij de consument. Het verschaffen van keuzevrijheid aan consumenten betekent niet «het inleveren van een stabiele en relatief lage prijs en gegarandeerde leveringszekerheid». Te verwachten is dat de consument het huidige niveau van leveringszekerheid wil handhaven. De door de keuzevrijheid geïntroduceerde marktwerking zal een neerwaartse druk op de prijs veroorzaken, zonder dat dit ten koste hoeft te gaan van het huidige niveau van leveringszekerheid. Met de keuzevrijheid voor de consument wordt voor de leverancier een prikkel geïntroduceerd om zijn product zo goed en efficiënt mogelijk af te leveren en zich te onderscheiden van zijn concurrent.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe ik aan het kwaliteitsaspect duurzaamheid inhoud zal geven. Ik ben voornemens hieraan inhoud te geven door bevordering van de invoering van een systeem van verhandelbare groencertificaten, waarvan duurzaam gas een onderdeel zal zijn. Op basis van het in 1999 in mijn opdracht gemaakte rapport «Een systeem voor groencertificaten», zal op korte termijn een project van start gaan voor het bevorderen van de totstandkoming van het systeem, dat zo mogelijk in 2001 operationeel moet zijn. Daarnaast is er een uitgebreid instrumentarium om duurzame energie te introduceren (zie het Energie-rapport, de nota's Duurzame Energie in Opmars en Duurzame Energie in uitvoering).

De leden van de PvdA-fractie vroegen in hoeverre een binnenlandse prijsdaling zich vertaalt in een prijsdaling van het te exporteren gas. Tast dat de inkomsten van de Nederlandse samenleving aan, zo vroegen zij. Liberalisering in Europa zal effect hebben op de gasprijs en dus ook de Nederlandse exportprijs. Die effecten vertalen zich verder door naar de prijzen voor gas dat wordt afgenomen door vrije klanten in Nederland.

Beschermde klanten zullen dit geleidelijk ook merken. Lagere prijzen voor producenten brengen met zich mee dat ook de inkomsten van de staat worden aangetast.

De leden van de PvdA-fractie hadden geen helder beeld van de prijsontwikkeling van gas op de lange termijn. Zij stelden dat volatiliteit van de gasprijs gevolgen moet hebben voor het afdrachtenregime, omdat een toenemende volatiliteit leidt tot een toenemend investeringsrisico, hetgeen het kleine veldenbeleid niet ten goede komt. Het resultaat van het afdrachtenregime is afhankelijk van de hoogte van de gasprijs. Daarbij fungeert het winstaandeel als vangnet. Bij lage gasprijzen is de winstmarge laag en is, afgezien van oppervlakterecht en cijns, uitsluitend vennootschapsbelasting verschuldigd. Bij hoge gasprijzen is de winstmarge hoog en is er naast die belasting ook winstaandeel verschuldigd. De leden van de PvdA-fractie vroegen een zo concreet mogelijke verwachting te formuleren van de ontwikkeling van de gasprijs voor de klein- en grootverbruikers en voor de producent, zowel qua hoogte als qua volatiliteit, en deze beide uit te drukken in cijfers. Voorts vroegen deze leden hoe de ontwikkelingen nu en in het verleden, op deze twee punten zijn in landen waar het liberaliseringsproces in een veel verder stadium is, zoals in de Verenigde Staten. De toekomstige prijsontwikkeling van gas is van vele factoren afhankelijk, zoals de internationale marktontwikkelingen van vraag en aanbod, de olieprijs en de dollarkoers. Deze factoren zijn dermate ongewis dat er geen concrete verwachting valt te geven. In samenhang hiermee moet ook de koppeling met de olieprijs worden gezien. Het is waarschijnlijk dat de gasprijs ontkoppeld wordt van de olieprijs. Of dit zich zal voordoen, hangt in hoge mate samen met de ontwikkelingen op de internationale energiemarkten. In de tabel op de volgende pagina worden de ontwikkelingen van de prijs in de Verenigde Staten weergegeven tussen 1985 en 1998 voor respectievelijk de huishoudens, dienstverlenende bedrijven, de industrie en de elektriciteitscentrales, alsook de prijs aan de bron (wellheadprijs) van de producent.

Gemiddelde prijs 1985–1998, dollars per 1000 m³

Jaar	Huishoudens	Dienstverlenende bedrijven	Industrie	Elektrische Centrales	Wellhead prijs
1985	216	194	139	125	87
1986	206	179	114	86	68
1987	196	168	104	82	59
1988	193	163	104	82	60
1989	199	167	104	86	60
1990	205	170	103	84	60
1991	205	168	95	77	58
1992	208	172	100	83	61
1993	217	184	108	92	72
1994	226	192	108	80	65
1995	214	178	96	71	55
1996	224	191	121	95	77
1997	245	205	128	98	82
1998	241	193	111	85	68

Bron: Energy Information Administration

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, zijn in de eerste jaren na introductie van de marktwerking de gasprijzen voor afnemers geleidelijk gedaald. Hierbij moet bedacht worden dat in vrijwel alle staten huishoudens en commerciële afnemers nog gebonden zijn aan lokale distributiebedrijven. De laatste jaren zijn de prijzen voor alle categorieën afnemers weer (licht) gestegen. Een vergelijking tussen de gasprijs die afnemers betalen aan hun leverancier en de gasprijs aan de bron wijst uit dat de dalingen van de gasprijzen sinds het midden van de jaren tachtig, evenals de recente prijsstijgingen, vooral zijn toe te schrijven aan lagere prijzen aan de bron en niet aan besparingen op het traject tussen de bron en de uiteindelijke afnemers. Integendeel, het aandeel van de «wellhead»-prijs in de totale gasprijs die afnemers betalen is gedaald van bijna 50% in het midden van de jaren tachtig tot circa 25% de laatste jaren. De recente prijsverhogingen aan de bron zijn niet één-op-één aan de afnemers doorberekend.

Het gemiddelde prijsniveau voor huishoudens en dienstverlenende bedrijven ligt aanzienlijk hoger dan voor de andere klantengroepen. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat huishoudens en commerciële afnemers minder keuzemogelijkheden hebben in die staten van de VS waar zij nog gebonden zijn aan een lokaal distributiebedrijf. Een andere verklaring kan zijn dat de kwaliteit van de dienstverlening van de distributiebedrijven voor deze klantengroepen hoog moet zijn, aangezien distributiebedrijven ook in periodes van vraagpieken verplicht zijn te leveren. Tenslotte kan een verklaring zijn dat door de toegenomen concurrentie op de grootverbruikersmarkt een steeds groter deel van de vaste kosten van de distributiebedrijven op huishoudens en kleinere commerciële afnemers drukt. De verwachting is overigens dat naarmate marktwerking voor kleinere afnemers in meer staten wordt geïntroduceerd, de gasprijzen voor deze afnemers nog kunnen dalen. De prijsdalingen zullen wel beperkter zijn dan bij grote afnemers, doordat zij een hogere servicegraad vereisen.

De leden van de PvdA-fractie waren van mening dat ik als uiting van actief consumentenbeleid zou moeten stimuleren dat kleinverbruikers collectief gaan onderhandelen met leveranciers over tarieven en voorwaarden, zodra de markt vrij is.

Het staat kleinverbruikers vrij om zich te organiseren vanaf het moment dat zij vrije klant zijn. Ik sta positief ten opzichte van dergelijke initiatieven en heb over het bestaan ervan ook signalen ontvangen. Zo werd in de pers recent melding gemaakt van de Stichting Dienstverlening Energievoorziening uit Lelystad, die de krachten van kleine en middelgrote onder-

nemingen wil bundelen. Ik zie de actieve stimulering van deze ontwikkeling evenwel niet als mijn taak.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe ik het doorberekenen van efficiencyvoordelen aan de gebonden afnemer wil effectueren. Daarnaast vroegen zij welke rol ik tijdens de overgangperiode heb in het opleggen van het maximumtarief aan de distributiebedrijven. Uitgaande van een nulmeting zal ik de efficiencykorting in het tarief bepalen. De korting zal voor meerdere jaren gelden. Over het vaststellen van de korting zal ik de Nma advies laten uitbrengen met betrekking tot de transportcomponent in het tarief. Ingevolge het wetsvoorstel bestaat de rol van de Minister van Economische Zaken tijdens de overgangperiode uit het jaarlijks vaststellen van de maximumtarieven. Voorafgaand aan de vaststelling van het tarief wordt overleg met de desbetreffende vergunninghouders en de representatieve organisaties van beschermde afnemers gevoerd. De vergunninghouder kan voor het tarief een voorstel indienen en hij is vervolgens gehouden aan het maximumtarief dat ik vaststel.

De leden van de PvdA-fractie vroegen ook of de efficiëntieverbeteringen bij Gasunie zullen doorwerken in de (klein)verbruikersprijzen. De kleinverbruikersprijs is afhankelijk van de inkoopprijs van het gas voor de distributiebedrijven, de inflatie, de efficiencykorting en de brutomarge van het voorgaande jaar. De efficiencykorting (factor x_i) in de formule die is opgenomen in artikel 16 van het wetsvoorstel, heeft alleen betrekking op de bedrijfsvoering van de distributiebedrijven. De efficiencyverbeteringen bij Gasunie worden via de inkoopprijs (c_i) in de formule verwerkt. Deze verbeteringen kunnen resulteren in lagere prijzen voor afnemers van Gasunie. Dat betekent een inkoopvoordeel voor het distributiebedrijf. Deze inkoopvoordelen worden vervolgens doorberekend in het maximumtarief voor de beschermde afnemer. Op deze wijze kan de efficiencyverbetering doorwerken in de (klein)verbruikersprijs. In de praktijk zijn de distributiebedrijven vooralsnog gebonden aan de bestaande contracten met Gasunie. Daarmee zijn ze ook gebonden aan de prijzen die daarin gehanteerd worden. Zolang zullen efficiencyvoordelen bij Gasunie dus niet direct resulteren in lagere prijzen voor de distributiebedrijven en dus ook niet doorwerken in de (klein)verbruikersprijzen. Andere externe factoren die invloed uitoefenen op de contractprijs (olieprijs, dollarkoers) werken vanzelfsprekend wel door in de (klein)verbruikersprijzen. De bestaande contracten bevatten echter wel een heronderhandelingclausule voor de prijzen per 1 januari 2002. Daardoor bestaat de mogelijkheid dat efficiencyverbeteringen bij Gasunie vanaf dat moment resulteren in lagere prijzen voor de distributiebedrijven en doorwerken in de (klein)verbruikersprijzen.

De leden van de PvdA-fractie veronderstelden dat ik geen bezwaar zou hebben tegen een maximumprijs voor de eindverbruiker in de vrije markt, gezien de verwachte daling van de gasprijzen ten gevolge van de liberalisering. Daarbij merkten zij op dat bij de bepaling van de maximumprijs rekening gehouden zou moeten worden met diverse externe factoren. Verder vroegen deze leden naar de gevolgen van het instellen van een maximumprijs voor de eindverbruiker. Een maximumprijs voor eindverbruikers in een vrije markt acht ik niet noodzakelijk en niet wenselijk. Een maximumprijs kan een prijsdaling juist in de weg staan. De kans dat marktconforme prijzen ontstaan, wordt minder groot, aangezien een maximumprijs de functie van een referentiepunt zal hebben. Leveranciers zullen net onder het maximumtarief gaan zitten en minder geneigd zijn te zoeken naar de laagste of marktconforme prijs. De consument wordt met een maximumtarief weliswaar beschermd tegen hogere tarieven, maar de prikkel tot verdere prijsverlaging (marktconforme prijzen) zal dan ontbreken en dus ook het realiseren van meer consumentenvoordelen. Overigens zijn er in een vrije markt genoeg prikkels om te voorkomen dat de prijzen te hoog worden. Wanneer de gangbare prijzen te hoog liggen,

kan voor een concurrerende leverancier worden gekozen die het gas voor een lagere prijs levert.

De leden van de PvdA-fractie stelden dat bescherming van de kleinverbruiker in de geliberaliseerde markt een taak van de overheid moet blijven. De fractie was van mening dat het verlenen van een leveringsvergunning aan gasbedrijven (incl. bijbehorende vereisten) een geschikt instrument is om die bescherming te realiseren. Zij vroegen naar mijn mening hierover. Met de leden van de PvdA-fractie ben ik van mening dat het ook in een geliberaliseerde markt van belang is dat de kleinverbruiker verzekerd is van gaslevering. Ik ben er van overtuigd dat dit een zaak is die aan de markt over gelaten kan worden. In het buitenland hebben ervaringen uitgewezen dat dit mogelijk is. Toch acht ik het van belang dat er ingegrepen kan worden, mocht de markt falen. Daarom voorziet het wetsvoorstel in bescherming van de kleinverbruiker, voor het geval dat er op dit punt in de praktijk problemen ontstaan (artikel 32). Ik zal de ontwikkelingen rond de positie van de kleinverbruiker in de geliberaliseerde markt nauwlettend volgen. Ook wijs ik erop dat de wet binnen vier jaar na inwerkingtreding wordt geëvalueerd. Bij deze evaluatie zal de leveringszekerheid van de kleinverbruiker een belangrijk onderwerp zijn. Mocht blijken dat aanpassingen nodig zijn, dan moet op dat moment opnieuw bezien worden welke maatregelen passend zijn. In beginsel is daarbij ook te denken aan het instrument van de leveringsvergunning voor bedrijven die gas leveren aan kleinverbruikers (ook na volledige marktopening). Nadelen daarvan zijn dat een vergunningstelsel onvermijdelijk voor zowel bedrijven als overheid uitvoerings- en handhavingsslachten met zich meebrengt. Gegeven enerzijds die lasten en anderzijds de al in het wetsvoorstel opgenomen bescherming, acht ik het onverstandig op voorhand te voorzien in een vergunningstelsel.

De leden van de fracties van RPF en GPV leidden uit de nota naar aanleiding van het verslag af dat kleinverbruikers niet veel voordelen zullen behalen uit de liberalisering. Zij vroegen om meer substantiële voordelen voor die categorie verbruikers. Ik ben van mening dat wel degelijk sprake is van substantiële consumentenvoordelen. Ik denk daarbij aan een mogelijke prijsverlaging en met name aan een verbetering van de service en het aanbieden van nieuwe diensten. Bij deze serviceverbetering en vernieuwing van het dienstenpakket zal steeds meer het gemak voor de consument voorop komen te staan. Ik licht dit toe met een praktijkvoorbeeld uit de reeds geliberaliseerde gasmarkt in Groot-Brittannië. Sinds de kleinverbruikersmarkt daar is open gegaan, ontwikkelt Centrica (de voormalige handelspoot van British Gas) zich razendsnel tot een geïntegreerde energieleverancier. Centrica garandeert haar gasklanten tot 2001 lagere tarieven als zij ook hun elektriciteit van Centrica betrekken. Daarnaast levert Centrica een verscheidenheid aan andere diensten, die het leven van de consument makkelijker en comfortabeler moeten maken. Zo heeft Centrica een installatietak, die verwarmingssystemen en alarminstallaties aanbiedt. En zijn er «Energy Centres», alwaar gas- en elektrische apparaten worden verkocht, advies wordt gegeven en aansluitingen worden geregeld. Tot slot is er een tak die zich bezighoudt met de verkoop van financiële producten zoals verzekeringen en hypotheeklen. Zo bestaat er bijvoorbeeld een speciale creditcard die spaarpunten oplevert. Deze spaarpunten geven vervolgens korting op de gas- en elektriciteitsrekening en op aankopen in tal van winkels. Ook worden gratis productvergelijkingsgidsen uitgegeven, variërend van afwasmachines tot hypotheeklen. Mede op basis van dergelijke ontwikkelingen in reeds geliberaliseerde landen, verwacht ik substantiële voordelen voor de consumenten, waarbij met name ingespeeld zal worden op gemak voor de consument. De leden van de fracties van RPF en GPV vroegen mij in te gaan op de transparantie van de markt voor kleinverbruikers en aan te geven op welke wijze de gasmarkt van zijn oligopolistische structuur wordt ontdaan,

zodat de kleinverbruikers daadwerkelijk een keuze kunnen maken. De kleinverbruikers zullen door de volledige marktopening meer zicht krijgen op de prijs- en aanbodverschillen bij verschillende leveranciers. Nieuwe leveranciers mogen de vrije afnemers immers overhalen van leverancier te wisselen. Zij zullen proberen met feiten en cijfers aan te tonen dat zij beter en/of goedkoper zijn. Daarmee kan een transparante markt ontstaan. Ook prijsvergelijkende onderzoeken door bijvoorbeeld consumentenorganisaties kunnen bijdrage aan transparantie. Dit effect kan uiteraard pas optreden wanneer de afnemers keuzevrijheid hebben. In de periode waarin afnemersgroepen gebonden zijn, is geen concurrentie mogelijk. Hoeveel aanbieders er op termijn zullen zijn, is moeilijk te zeggen. Niet uit te sluiten is dat huidige energiedistributiebedrijven door middel van fusie(s) een sterkere positie proberen te verwerven. Dat is geen probleem zolang voldoende concurrentie mogelijk is. De mogelijke komst van concurrenten zorgt er dan namelijk voor dat de efficiency hoog is en de prijzen scherp. De NMa beoordeelt fusievoorstellen en heeft bevoegdheden om misbruik van een economische machtspositie te voorkomen en te bestrijden. Ik zie geen noodzaak aanvullende maatregelen te nemen om de door de leden van de RPF- en GPV-fracties als oligopolistisch gekwalificeerde structuur van de gassector te doorbreken. Initiatieven van consumenten om zich beter te organiseren juich ik overigens toe.

2.3.2. Concurrentiepositie van de gassector

De leden van de PvdA-fractie gingen ervan uit dat de uitvoering van het kleine veldenbeleid een publieke taak betreft. Zij vroegen waar in de visie van de regering de parlementaire controletaak eindigt waar het gaat om de inkoopplanning en de verkoop, gelet op de koppeling tussen de kleine velden taak, het transport, de inkoopplanning en de verkoop. De uitvoering van het kleine veldenbeleid is in de nota van wijziging bij de Gaswet als een publieke taak aangemerkt. Ten aanzien van de uitvoering van de inkoopplanning en de verkoop heb ik in de toelichting op de nota van wijziging onder meer aangegeven dat het gelet op de vrijheid die binnenlandse afnemers wensen en die hen uiteindelijk geboden wordt bij hun keuze van hun leverancier, niet past van specifieke gasverkopers (waaronder uiteraard ook Gasunie) goedkeuring door de overheid te eisen met betrekking tot hun binnenlandse of buitenlandse afzetcontracten en inkoopplannen. Ik ga er overigens van uit dat in het kader van de informatieplicht van Gasunie aandacht blijft worden besteed aan verwachte binnenlandse en buitenlandse afzet in algemene zin. Ik wijs in dit verband op het bepaalde in artikel 33b, eerste lid, onder c, ten aanzien van de daar door Gasunie gehanteerde vooronderstellingen en relevante onderscheidingen. Niet om een en ander goed te keuren, maar wel om de uitvoering van de publieke taken te kunnen beoordelen in het ruimere verband van de afzet van Gasunie. Dit zal voldoende basis bieden om het zorgvuldig beheer van bodemschatten te bewaken. Voorwaarden voor parlementaire controle op goed beheer van bodemschatten zijn op die manier ook voldoende verzekerd.

2.3.3. Mijnbouwklimaat en gasbaten

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de substantiële afname van het marktaandeel van Gasunie in relatie tot het Nederlandse productievolume van 80 miljard m³ gas, aangezien er volgens Gasunie de komende jaren sprake is van overaanbod. Daarnaast vroegen zij of het binnenlands afzetverlies van Gasunie gecompenseerd wordt door extra exporten, alsook wat de kans is dat het afzetvolume in de nabije en verre toekomst gehandhaafd kan blijven. In het Energierapport is aangegeven dat een Nederlands productieniveau van gemiddeld 80 miljard m³ gas voor de komende jaren verantwoord is. Op het ogenblik neemt het aandeel van

Gasunie op binnenlandse markt af. De verwachting is dan ook dat bij de huidige afzet en exportverplichtingen de Nederlandse productie de komende jaren wat lager zal uitkomen dan 80 miljard m³ gas, te weten op circa 75 miljard m³. Dit betekent dat binnen het huidige productieniveau van 80 miljard m³ gas enige ruimte is om extra gas aan het buitenland te verkopen. Of dit zal gebeuren, is afhankelijk van de voorwaarden waartegen dit gas verkocht kan worden. Als het commercieel niet aantrekkelijk is, zal het niet verkocht worden en dat komt in mindering op de productie uit het Groningenveld. Op de korte termijn bestaat dus wel degelijk de mogelijkheid dat door het overaanbod de productie lager zal uitvallen dan 80 miljard m³ gas. Dit leidt dan weliswaar tot een tijdelijke batendering, maar in principe is hier niks mee verloren aangezien het gas dan in de grond blijft. Over een langere periode bezien kan de Europese markt het productievolume van 80 miljard m³ gas accommoderen omdat de Europese gasvraag jaarlijks met 2% groeit en West-Europa meer en meer afhankelijk wordt van gas uit verafgelegen streken, zoals Noorwegen en Rusland, terwijl de Nederlandse gasreserves centraal gesitueerd zijn in de West-Europese markt.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of door de wettelijke verankering van een marktconforme prijs voor gas uit kleine velden, deze prijs zal gaan afwijken van de huidige prijzen, wat de invloed hiervan is op het afzetvolume, op het depletiebeleid ten aanzien van Groningen en op de gasbaten. De huidige producentenprijs die Gasunie aan de producenten betaalt is afgeleid van de door Gasunie behaalde gemiddelde opbrengstprijs minus een marge. Of die prijs en de marge zal veranderen is afhankelijk van vele factoren, waaronder het afzetvolume. Voor het mogelijke effect van deze onzekere factoren, verwijs ik naar de nota naar aanleiding van het verslag.

De leden van de PvdA-fractie en van de CDA-fractie stelden vragen over de kleine-veldenregeling in relatie tot het Europese (mededingings)recht. Naar aanleiding van deze vragen merk ik het volgende op. Bij het opstellen van de kleine-veldenregeling is bezien welke bepalingen van Europees recht relevant zijn. Allereerst is dat het EG-verdrag en voorts de koolwaterstoffenrichtlijn en de gasrichtlijn. Ondernemingen dienen zich te houden aan de regels van het EG-verdrag. Dat geldt ook voor openbare bedrijven en ondernemingen waaraan een overheid bijzondere of uitsluitende rechten heeft verleend. Artikel 86, tweede lid, van het verdrag bevat daarop een beperkte uitzondering voor bedrijven die belast zijn met een taak van algemeen belang. Deze bedrijven vallen onder de regels van het verdrag, met name de mededingingsregels, voor zover de toepassing daarvan de hun toevertrouwde taak niet verhindert. Daarbij mag het handelsverkeer niet worden beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de Gemeenschap. Zoals al in de toelichting op de nota van wijziging is aangegeven is bij het kleine-velden- en depletiebeleid een zekere mate van afwijking van de mededingingsregels niet uitgesloten te achten. Met het oog daarop is bezien of aan de voorwaarden van artikel 86, tweede lid, is voldaan.

In de toelichting op de nota van wijziging is aangegeven waarom de taakopdracht aan Gasunie is te beschouwen als «beheer van diensten van een algemeen economisch belang». Bij de uitoefening van die taak moet de eventuele inbreuk op de mededingingsregels van het EG-verdrag noodzakelijk en proportioneel zijn in verband met het doel dat beoogd wordt bij de uitoefening van de taak. Het planmatig depletiebeleid op lange termijn kan voor Gasunie op korte termijn tot enige beperking en dus een concurrentienadeel leiden. De aan Gasunie opgelegde verplichtingen houden direct verband met dit doel. Deze beperking is noodzakelijk in verband met het planmatig beheer van gasvoorkomens. De opgelegde verplichtingen gaan niet verder dan noodzakelijk is voor de verwezenlijking van dit doel. Wat de eis van proportionaliteit betreft, geldt dat

daaraan is voldaan omdat Gasunie de beschikking heeft over het gas uit het Groningenveld ingevolge de bestaande concessie voor dat veld en de overeenkomst van samenwerking op grond waarvan Gasunie is opgericht. De producenten van gas uit de kleine velden behouden het volle recht ook aan andere afnemers dan Gasunie te leveren. Zij staan dus niet in een exclusieve leveringsrelatie met Gasunie. De bestemming van het gas dat Gasunie afneemt is niet onderhevig aan wettelijke belemmeringen. Afnemers hebben de vrijheid gas af te nemen van wie zij willen. De in artikel 33b opgenomen regeling heeft geen invloed op de prijzen die afnemers betalen voor het gas.

De vergoeding die Gasunie betaalt voor het kleine-veldengas is gebaseerd op de gemiddelde afzetprijs van Gasunie. Gezien het vorengaande kan geconstateerd worden dat aan de op grond van artikel 86, tweede lid, van het EG-verdrag gestelde eisen van noodzakelijkheid en proportionaliteit voldaan is. Gelet op de aard en de inhoud van de regeling is niet sprake van een steunmaatregel in de zin van artikel 87 van het EG-verdrag.

De gasrichtlijn erkent dat lidstaten in het algemeen economisch belang verplichtingen aan bedrijven kunnen opleggen. De koolwaterstoffenrichtlijn bevestigt dat lidstaten bevoegd zijn om regels te stellen met het oog op een planmatig beheer van voorkomens van delfstoffen. Gezien een en ander ben ik van oordeel dat vanuit Europeesrechtelijk perspectief geen bezwaren bestaan tegen de kleine-veldenregeling.

In antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de CDA-fractie merk ik op dat bij de hiervoor uiteengezette toetsing in Europeesrechtelijk kader het geen verschil maakt of Gasunie al dan niet is geprivatiseerd.

Ten aanzien van de financiële regelingen rond de maatschap «Groningen» waarnaar de leden van de PvdA-fractie vroegen, is de Tweede Kamer geïnformeerd door middel van een brief van de Minister van Economische Zaken van 17 september 1974 (kamerstukken II 1974/75, 13 109, nr. 1). In deze brief wordt ingegaan op de verdeling van de netto-opbrengsten van het aardgas uit de concessie Groningen. In aanvulling daarop verwijs ik naar de Handelingen inzake de behandeling van de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting (handelingen II 1983/84, 18 262, nrs. 1-3). Wellicht ten overvloede merk ik op dat aan de NAM de concessie is verleend voor de winning van het aardgas uit het Groningenveld. Vornoemde concessie wordt geëxploiteerd voor rekening van de samenwerkende partijen Shell, Esso en EBN, die terzake een maatschap zijn aangegaan. Deze samenwerkende partijen bepalen gezamenlijk het beleid voor de exploratie en exploitatie van aardgas binnen de concessie Groningen. Zie ook Nota de Pous (kamerstukken II 1961/62, 6767, nr. 1).

De leden van de PvdA-fractie vroegen welke instrumenten voorhanden zijn om dumping van Nederlands gas te voorkomen en of de winningsplannen hierbij een rol spelen. Naar mijn mening zal van dumping niet snel sprake zijn. Dumping tast de winsten van de producenten direct aan. Ingeval een producent toch zou besluiten grote hoeveelheden gas tegen zeer lage prijzen op de markt te brengen kan er onder omstandigheden sprake zijn van schending van artikel 24 van de Mededingingswet. De winningsplannen die op grond van het voorstel voor een Mijnbouwwet door de vergunninghouder moeten worden opgesteld, dienen er niet toe de marktverhoudingen tussen verschillende partijen te regelen. Deze plannen die de instemming van de Minister van Economische Zaken behoeven, zijn er voor bedoeld om de winning van delfstoffen op een doelmatige en verantwoorde wijze te laten plaatsvinden. Het wetsvoorstel Mijnbouwwet heeft dus geen betrekking op het handelsverkeer na de winning

De leden van de CDA-fractie gaven aan dat een flexibel mijnbouw klimaat, waarbij een mijnbouwbedrijf recht heeft op een «redelijke beloning», een belangrijk instrument is om de voortgaande opsporing en winning van

gas ook in de toekomst te verzekeren. Met het wetsvoorstel Mijnbouwwet wordt dit systeem, zoals dit volgens deze leden tot uitdrukking komt in artikel 18 van de Mijnwet continentaal plat, verlaten. Deze keuze is voor deze leden niet aanvaardbaar. Zij vroegen mijn mening hierover. Het belang van de opsporing en winning van kleine velden wordt door het kabinet versterkt onderschreven, zoals is opgemerkt in mijn brief van 7 december 1999 aan de voorzitter van de Tweede kamer inzake het Waddengas (kamerstukken II 1999/2000, 26 431, nr. 11) en zoals blijkt uit de nota van wijziging bij dit wetsvoorstel. Er is geen reden om daarover onder invloed van de Gaswet anders te oordelen. Evenmin kan de liberalisering ondergeschikt gemaakt worden aan het mijnbouw klimaat. Het zijn twee apart te beschouwen zaken. In het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Mijnbouwwet zal nader worden ingegaan op de voorwaarden voor de opsporing en winning op het continentale plat. Wat de discussie over artikel 18 van de Mijnwet continentaal plat betreft, verwijs ik verder naar punt 32 van de nota naar aanleiding van het verslag bij het wetsvoorstel Mijnbouwwet (kamerstukken II 1998/99, 26 219, nr. 7). Bij de discussie over de Waddenzee heeft de regering te kennen gegeven dat zij de voorwaarden voor de opsporing en winning van kleine velden zal verbeteren. Welke maatregelen ter stimulering en behoud van het kleine veldenbeleid overweegt de regering te nemen, zo vroegen de leden van de CDA-fractie. Op welke termijn worden de bedoelde maatregelen verwacht? Wat is de financiële omvang van de maatregelen waaraan wordt gedacht? Zullen deze verbeteringen aan alle mijnbouwbedrijven ten goede komen? Gelet op de fundamentele en uitvoerige discussie over de Mijnbouwwet met de daaraan verbonden onzekere uitkomst van de discussie over het voorliggende wetsontwerp kwam het deze leden verstandig voor de verbetering van financiële voorwaarden te implementeren in de huidige mijnwetgeving. Is de regering hiertoe bereid, zo vroegen zij. Concrete voorstellen zullen gedaan worden in het kader van het wetsvoorstel Mijnbouwwet en maken thans nog onderdeel uit van nader beraad. Zodra daarover keuzes gemaakt zijn, zijn ook de consequenties ervan aan te geven. Overigens gaat het in dit kader om de toezegging van het kabinet om de voorwaarden voor alle op het continentaal plat actieve mijnbouwmaatschappijen, inhoudelijk te verbeteren. In het kader van het wetsvoorstel Mijnbouwwet zal uiteraard vervolgens de concrete vorm van de voorstellen ter beoordeling staan.

De leden van de CDA-fractie vroegen hoe de door de Algemene Rekenkamer gesignaleerde batenderving kan worden gecompenseerd, hoe de wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking verband houdt met deze voorspelde daling en welke groeperingen worden belast met de compensatie van de baten. Door de Algemene Rekenkamer is voor de mutatie van de gasbaten een bandbreedte aangegeven van min f 2,2 miljard tot plus f 2,8 miljard. Bij deze berekening is uitgegaan van volume- en prijsmutaties welke in hoge mate exogeen zijn ingevoerd en waarvan het verband met de liberalisering dan wel met het wetsvoorstel niet vaststaat. Wel heeft het Centrum van Schone Technologie en Milieu aangegeven dat de liberalisering zou kunnen leiden tot mogelijke batenderving in de bandbreedte van f 224 tot f 670 miljoen per jaar. Hierbij hebben de onderzoekers opgemerkt dat de berekeningen een hoog tentatief gehalte hebben en geen aanspraak maken op een hoge mate van zekerheid. De voorgestelde wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking staat los van een eventuele batendaling, maar vloeit voort uit het feit dat in een geliberaliseerde markt de huidige voedingsregel van extra export niet langer praktisch uitvoerbaar is. Er wordt niet voorgesteld een eventuele batendaling in de toekomst te compenseren.

De leden van de Groen Links-fractie vroegen nogmaals naar de verschillende opties voor een mogelijke herziening van het batenstelsel. De aardgasbaten worden op basis van de soevereiniteit van de staat over de

bodemschatten geïnd bij de producenten van Nederlands gas. Het wetsvoorstel Gaswet bevat regels voor het transport en de levering van gas, van welke oorsprong dat gas ook is. De afdrachten op Nederlands gas worden geregeld in de Mijnbouwwet. De regering heeft inmiddels per brief van 7 december 1999 (kamerstukken II 1999/2000, 26 431, nr. 11) het voornemen aangekondigd het afdrachtenregime voor de mijnbouw te verbeteren. Daarbij gaat het om vormgevingszaken. Uitgaande van een producentenheffing is geen alternatief batenstelsel te bedenken. In een geliberaliseerde markt is niet de vraagzijde het aangrijppingspunt voor de overheid maar de aanbodzijde, dat wil zeggen de productie. Daarnaast is het zo dat op basis van de soevereiniteit van de bodemschatten een heffing kan worden gelegd op de opbrengsten van in Nederland geproduceerd gas. Een heffing bij de producent is, afgezien van concrete vormgeving, internationaal de meest gebruikelijke wijze om inkomsten uit bodemschatten te verwerven.

2.3.5. Evaluatie

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ten behoeve van de evaluatie al is vastgelegd wat de toetssteen zal zijn en of er dus een zogenaamde «nulmeting» is gedaan. Vervolgens vroegen deze leden aan te geven welke instrumenten ik kan hanteren indien de werking van de Gaswet tekort mocht schieten. Tot slot vroegen deze leden in hoeverre de Gaswet nog omkeerbaar is, gegeven de marges van de Europese richtlijn waarbinnen Nederland moet blijven. Voor zowel de Gaswet als de Elektriciteitswet zal de Minister van Economische Zaken binnen vier jaar na inwerkingtreding aan de Staten-Generaal verslag uitbrengen over de doeltreffendheid en effecten van de wetten in de praktijk. In paragraaf 8.3.1 van het Energierapport wordt vermeld wat de criteria zijn voor de evaluatie. De komende jaren zal het veranderingsproces worden gevolgd en door middel van regelmatig onderzoek in kaart worden gebracht. In dit kader zijn al twee onderzoeken uitgevoerd welke als nulmeting kunnen worden beschouwd (EIM, meting van marktwerking in de elektriciteits- en gasector, 1999 en Arthur D. Little, Marktwerking in de leidinggebonden energiesector, 1999). Ik ben overigens van mening dat het wetsvoorstel een goede basis vormt om te komen tot een geliberaliseerde markt. Mocht op enig moment aanpassing nodig zijn, dan zal die uiteraard moeten passen binnen de gasrichtlijn.

De leden van de fractie van D66 vroegen of eraan wordt gedacht om na evaluatie van de Elektriciteitswet en de Gaswet, deze beide wetten te integreren. Als onderdeel van de evaluatie van de Elektriciteitswet, de Gaswet en de Wet energiedistributie zal worden gezien of de afstemming tussen deze wetten versterkt moet worden.

HOOFDSTUK 3. RICHTLIJN INTERNE MARKT

De leden van de PvdA-fractie gaven aan voorstander te zijn van een actief en technisch goed toegerust toezichtorgaan. Zij vroegen waarom er voor de gasector niet net als bij de elektriciteitssector een aparte kamer onder de Nma wordt ingesteld. Deze leden maakten zich zorgen naar aanleiding van mijn constatering inzake de benodigde technische deskundigheid bij de Nma en deskundigheid op het gebied van accountancy. Zij vroegen zich af of de Nma niet tekort schiet ten aanzien van technische kennis betreffende de gasector (o.a. met het oog op beoordelen van een voorgewend tekort aan transportcapaciteit). Zij vroegen waar de Nma de benodigde informatie kan krijgen over een eventueel tekort aan transportcapaciteit en in hoeverre de Nma daarbij afhankelijk is van informatie verkregen van marktpartijen zelf. De leden van de PvdA-fractie vroegen

ook of de Nma wel gereed is voor een versnelde liberalisering gezien de technische deskundigheid en de kennis op het gebied van de accountancy die nodig is voor effectief toezicht. Met de leden van de PvdA-fractie ben ik voorstander van een actief, technisch deskundig en adequaat toezicht. De verantwoordelijkheid voor het toezicht is neergelegd bij de Nma. Het afgelopen jaar is uitvoerig overleg gevoerd met de Nma over de invulling van de toezichttaken en de voorwaarden waaronder deze goed kunnen worden uitgevoerd. De Dienst uitvoering en toezicht Elektriciteitswet (Dte) is daar ook steeds bij betrokken. De directeur-generaal van de Nma geef ik graag de ruimte zelf te beslissen over de wijze waarop het toezicht wordt uitgevoerd en ingebed in de organisatie van de Nma. De rol van de Minister van Economische Zaken daarbij is faciliterend. In het overleg met de Nma is ook aandacht besteed aan de bij de toezichthouder benodigde deskundigheid om de nieuwe taken te kunnen uitvoeren en de zeker in de eerste jaren benodigde extra capaciteit. Na de totstandkoming van de Gaswet zullen op basis van een voorstel van de Nma definitieve afspraken worden gemaakt over de voor het toezicht benodigde menskracht en middelen. Vervolgens zal regelmatig contact worden onderhouden over de uitvoering van de toezichttaken. De deskundigheid wordt overigens ook nu al opgebouwd bij de geschillenbeslechting op basis van de Mededingingswet. Over de kwaliteit van de beoordeling maak ik mij dan ook geen zorgen. Indien noodzakelijk kan de Nma specifieke deskundigheid inschakelen bij de beoordeling van een geschil.

De informatie over capaciteitstekorten moet inderdaad verschaft worden door de marktpartijen. De Nma kan deze en andere benodigde informatie opvragen op basis van de artikelen 24 en 25 van het wetsvoorstel. De Nma heeft voorts eigen onderzoeksbevoegdheden om informatie te vergaren. Daarnaast zullen bij algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld voor de bij geschillen te verstrekken gegevens en de termijnen waarbinnen deze gegevens moeten worden verstrekt.

Vervolgens vindt er een beoordeling van deze informatie plaats om vast te stellen of daadwerkelijk sprake is van een tekort aan transportcapaciteit.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de Nma wel gereed is voor een versnelde liberalisering gezien de technische deskundigheid en de kennis op het gebied van de accountancy die nodig is voor effectief toezicht. Er is geen reden om aan te nemen dat in de organisatie van de Nma een belemmering ligt voor versnelling van de liberalisering.

Overigens volgt de Nma de ontwikkelingen van het wetsvoorstel op de voet teneinde zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de toekomstige taak.

In dat verband zij vermeld dat de Nma momenteel een onderzoek laat doen in verband met de invulling van de in de nota van wijziging opgenomen mogelijkheid nadere voorschriften te stellen in verband met de inrichting van de boekhouding. Het onderzoek behelst de kosten-grondslagen (kostenposten en waarderingsgrondslagen) en de toerekening van kosten aan diensten. Dit is van belang voor een effectief en efficiënt toezicht in geval van een geschil over (het tarief inzake) toegang tot het net en aanverwante diensten. Uiteraard kunnen pas na totstandkoming van de Gaswet, of zoveel eerder als mogelijk, afspraken gemaakt worden inzake eventuele additionele formatie voor de Nma.

Voor het antwoord op de vraag van de leden van de PvdA-fractie naar een overzicht van de uitvoering van de richtlijn in het wetsvoorstel verwijs ik naar hoofdstuk 1 van deze nota, waarin ik een uitgebreide transponeringstabel heb opgenomen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen in hoeverre ik bereid ben op Europees niveau te pleiten voor de ontwikkeling van een certificatiesysteem op grond waarvan de verbruiker kan bepalen in hoeverre het betrokken bedrijf gas levert dat op natuur- en milieuvriendelijke wijze gewonnen is. Naar aanleiding hiervan merk ik op dat andere landen steeds vaker eigen doelstellingen op het gebied van duurzame energie formuleren. Internationale handel in duurzame energie kan echter stimulerend werken:

landen met meer mogelijkheden voor het produceren van duurzame energie kunnen die energie afzetten in landen die zelf minder produceren. Een certificatenstelsel kan daarbij een rol spelen en in dat perspectief is het certificatenstelsel zeker een instrument dat op Europees niveau in ogenschouw genomen dient te worden. Door mijn ministerie wordt hierover actief overlegd met andere Europese landen en de Europese Commissie.

De leden van de CDA-fractie vroegen naar een rechtvaardiging van de versnelde liberalisering – gezien de kwaliteit van de huidige gasvoorziening en het vermeende uitblijven van voordelen voor de consument (de ecotax compenseert de prijsverlaging).

Liberalisering betekent keuzevrijheid voor de consument en daarmee een prikkel voor de leverancier om lagere tarieven te berekenen en goede dienstverlening te leveren. Dit zijn wel degelijk voordelen voor de consument. Liberalisering betekent dus een verbetering van de huidige situatie. Een apart onderdeel van het energiebeleid is de verhoging van de Regulerende Energiebelasting (REB). De REB bouwt een prijsprikkel voor energiebesparing in door verhoging van de tarieven voor energie. Door energiebesparing kan de prijsverhoging ten gevolge van de REB voor een deel tenietgedaan worden. Zonder de prijsverlaging ten gevolge van de liberalisering zouden de gasprijzen inclusief REB hoger komen te liggen. Bovendien blijft het zo dat bij elk niveau van een heffing tussen bedrijven verschillen in kostenefficiëntie bestaan. Het blijft dan ook gunstig voor de afnemer te kunnen kiezen tussen aanbieders. De onderlinge concurrentie leidt tot een efficiëntieprikkel voor aanbieders. Dit voor afnemers gunstige proces staat volledig los van het niveau van de REB. Versnelling betekent vooral aansluiten bij de marktdynamiek en het eerder bereiken van een geliberaliseerde markt. De keuzevrijheid van de consument door de liberalisering betekent voor bedrijven een prikkel tot prijsverlaging en goede dienstverlening. Een en ander wordt door de versnelling eerder bereikt.

HOOFDSTUK 4. HOOFDLIJNEN VAN UITVOERING VAN DE RICHTLIJN

4.1. Marktopening

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ik inzicht kan geven in het deel van contracten tussen distributiebeprijven en Gasunie dat de mogelijkheid heeft tot heronderhandeling. De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts naar het mogelijk ontstaan van «stranded costs» bij versnelling van de liberalisering ten gevolge van bestaande inkoopcontracten van distributiebeprijven. Ook waren deze leden geïnteresseerd in de oplossingen voor dit mogelijke probleem. Ik merk daarover op dat de huidige contracten tussen de distributiebeprijven en Gasunie lopen tot 1 januari 2007 of langer. Het betreft alle afgesloten contracten tussen Gasunie en distributiebeprijven. Het jaartal 2007 is destijds gekozen met het oog op de in het wetsvoorstel voorgestelde vrijmaking van de kleinverbruiker. In die zin is bij de looptijd van deze contracten rekening gehouden met het beleid, waardoor tot 1 januari 2007 voorzien wordt in gegarandeerde gaslevering aan kleinverbruikers. In de contracten is een reguliere heronderhandeling voorzien voorafgaand aan 1 januari 2002 om de nieuwe prijzen per 1 januari 2002 vast te stellen. Ik ga er van uit dat de contracten bijgesteld zullen worden.

Ik voorzie dat er als gevolg van een eventuele versnelling van de liberalisering weinig problemen zullen ontstaan en heb hiervoor ook geen signalen ontvangen. Dit is uiteraard wel een punt van aandacht, maar ik verwacht dat er geen «stranded costs», in de zin van investeringen die

door de overheid zijn gestimuleerd en die niet economisch rendabel zijn in een vrije markt, zullen ontstaan.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de contracten tussen Gasunie en de distributiebedrijven door de Nma zullen worden opengebroken en wat daar dan de gevolgen van zouden zijn. De contracten, die volledige liberalisering per 1 januari 2007 als uitgangspunt nemen, zijn voorgelegd aan de Nma. De Nma heeft nog geen oordeel geveld. Ik laat het – dit in reactie op de desbetreffende vraag van deze leden – uiteraard geheel aan de directeur-generaal van de Nma over om te bepalen op welke termijn hij met een oordeel komt.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ten gevolge van de onderhavige ontwerp-Gaswet ook Gasunie vrij toegang zal kunnen krijgen tot de netten van de distributiebedrijven. Tevens vroegen zij of Gasunie die toegang ook al zal krijgen in geval van vervroegde vrijmaking. Gasunie kan – net als iedere andere gashandelaar die dat wenst – inderdaad toegang krijgen tot de distributienetten tegen dezelfde voorwaarden. Wanneer vrije afnemers met een aansluiting op een distributienet een andere leverancier willen kiezen, betekent dit dat de eigenaar van het distributienet daarvoor transportkosten in rekening zal brengen. Een vrije afnemer kan het aan de nieuwe leverancier, bij voorbeeld Gasunie, overlaten hiervoor een transportcontract af te sluiten. Of, en zo ja, hoe Gasunie gebruik gaat maken van de distributienetten is een zaak van commerciële strategie van Gasunie en van onderhandelingen tussen Gasunie en de distributiebedrijven. De mogelijkheid bestaat in ieder geval wel. De eventuele versnelling van het liberaliseringsproces heeft hierop als zodanig geen invloed. Wel kan bij een eventuele versnelling door Gasunie en andere bedrijven eerder gas aan meer vrije afnemers geleverd worden.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe de toegang tot distributienetten door Gasunie – in relatie tot de versnelling – zich verhoudt tot de stelling dat Gasunie de tijd zou moeten krijgen om naar de vrije markt toe te groeien. Naar aanleiding hiervan merk ik op dat het voor Gasunie technisch mogelijk zal moeten zijn om in 2003 de markt volledig te openen. Dat valt onder de technische randvoorwaarden van de eventuele versnelling. Dit punt is onderwerp van het onderzoek naar de versnelling van de liberalisering. Op grond van de eerste onderzoeksresultaten vind ik versnelling van de volledige liberalisering van de groep die volgens het wetsvoorstel in 2007 vrij wordt in de keuze van gasleverancier, tot vóór 1 januari 2003 ook niet wenselijk met het oog op een ordelijke overgang. Gasunie zal haar commerciële strategie op deze nieuwe situatie moeten afstemmen. Gasunie is op dit moment al bezig zich voor te bereiden op de geliberaliseerde markt. De eventuele versnelling van de liberalisering heeft voor Gasunie natuurlijk gevolgen. Ik heb er echter alle vertrouwen in dat Gasunie dit voortvarend zal oppakken.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ik na de eventueel vervroegde vrijmaking van de gasmarkt de voorgestelde boekhoudkundige scheiding tussen het transport- en het commerciële deel van het energiebedrijf voldoende acht om non-discriminatoire nettoegang te garanderen. Tevens vroegen zij hoe ik denk om, analoog aan de Elektriciteitswet, een juridische en bedrijfsmatige scheiding tussen de transport- en handelspoot van gasdistributiebedrijven tot stand te brengen en welke voordelen door mij worden gezien. Tenslotte vroegen deze leden of ik met hen van mening ben dat louter administratieve scheiding tussen transport- en commerciële functies van een energiebedrijf het gevaar met zich meebrengt dat de vrije keus van de consument belemmerd dreigt te worden door de verwevenheid van beide functies en wat ik voor eventuele oplossingen zie voor dit probleem. In de nota naar aanleiding van het verslag heb ik aangegeven dat met het wetsvoorstel zeer uiteenlopende belangen dienen te worden verenigd. Hierbij gaat het onder andere om zaken als de door afnemers te behalen voordelen, de internationale concurrentiepositie, het creëren van kansen voor nieuwe toetreders tot de gasmarkt,

behoud van werkgelegenheid, het op peil houden van staatsinkomsten, het bijdragen aan de doelstellingen van het milieubeleid en het garanderen van leveringszekerheid. Een eventuele versnelde liberalisering van de gasmarkt is voor mij op zichzelf geen reden om tot andere afwegingen te komen. De gemaakte keuzes dienen dan ook in onderlinge samenhang te worden beoordeeld. Ik meen dan ook dat met het wetsvoorstel een evenwichtige keuze is gemaakt die recht doet aan de verschillende belangen. Het in het wetsvoorstel opgenomen systeem wijkt op het onderdeel van functiescheiding en nettoegang af van hetgeen in de Elektriciteitswet is geregeld, maar sluit op dat punt wel goed aan bij de Telecommunicatiewet, de Mededingingswet en bij het standpunt van de regering in Europees kader bij de transparantierichtlijn. Doel van de functiescheiding is om door een transparante boekhouding financiële bevoordeling van eigen bedrijfsonderdelen en kruissubsidiëring te voorkomen en daarmee nieuwe toetreding op het bestaande netwerk onder gelijke concurrentievoorwaarden mogelijk te maken. De interne middenstroom moet daartoe duidelijk via (integrale) kostenberekening en kostenallocatie zijn te volgen. De voorschriften voor de scheiding van de boekhoudingen en de transparantievoorschriften met betrekking tot de indicatieve tarieven en voorwaarden en het verstrekken van informatie aan de toezichthouder in de gasector acht ik voldoende om non-discriminatoire nettoegang te garanderen en effectief toezicht op de nettoegang uit te oefenen. Een zwaar middel, zoals de juridisch-organisatorische scheiding tussen de transport- en de handelsfunctie bij elektriciteit, acht ik derhalve niet nodig. Het wetsvoorstel bevat zonder een dergelijke scheiding naar mijn mening voldoende waarborgen voor een vrije keus voor de consument.

De leden van de fractie van D66 vroegen naar de gevolgen van versnelde liberalisering voor de bestaande contracten tussen Gasunie en de distributiebedrijven, o.a. met het oog op leveringszekerheid en kleine-veldenbeleid. In het Energierapport heb ik aangekondigd dat ik versnelling van de liberalisering van de gasmarkt wenselijk acht, als het kan per 1 januari 2003, afhankelijk van met name technisch onderzoek. Dit zal gevolgen hebben voor het bestaande stelsel waarmee de leveringszekerheid in de openbare gasvoorziening wordt gegarandeerd. Dat stelsel van exclusieve contracten op basis van «Vollversorgung» tussen Gasunie en distributiebedrijven die doorleveren aan eindverbruikers zonder keuzevrijheid, houdt per die datum op te bestaan. Ik ga ervan uit dat dit zijn weerslag zal hebben op de contracten tussen Gasunie en de distributiebedrijven, in die zin dat de verplichte exclusiviteit per 1 januari 2003 komt te vervallen. Prijs, kwaliteit en leveringszekerheid is dan primair de verantwoordelijkheid van de eindverbruiker en de leverancier die hij op de vrije markt kiest. Voor leveranciers aan kleinverbruikers geldt bovendien nog de zorgplicht op grond van artikel 32. Of de genoemde datum haalbaar is ben ik nog aan het onderzoeken; ik zal u daarover naar verwachting half februari kunnen informeren. Ik vind een snellere beëindiging van het bovenbeschreven stelsel in ieder geval onwenselijk met het oog op een ordelijke overgang en op de leveringszekerheid. Signalen uit de markt en eerste onderzoeksresultaten sterken mij in die overtuiging. Eén van de redenen hiervoor is dat de regelgeving gereed moet zijn voordat marktpartijen weer nadere stappen in de voorbereiding voor liberalisering kunnen zetten. Voor het kleine-veldenbeleid zal de verkorting van de verplichte exclusiviteit in de contracten naar verwachting geen effecten hebben. De leden van de fractie van D66 vroegen of de liberalisering ook voor de beschermde afnemers niet geleidelijk moet verlopen ten einde afzet te vinden, contracten uit te dienen en een structuur van aanbod (makelaars) op te bouwen. Zij vroegen voorts of er rekening mee wordt gehouden dat de exploitatietermijn van het Slochterenveld 70 jaar bedraagt en dat dit uit economisch oogpunt niet nog lager kan. De liberalisering van de gasmarkt moet ook voor de kleinverbruikers geleidelijk verlopen. De gasmarkt kent

echter een eigen dynamiek. Het kunstmatig vertragen hiervan frustrert een goede ontwikkeling van die markt. In het Energierapport en in antwoord op kamervragen heb ik aangegeven waarom ik denk dat 1 januari 2007 in het licht van recente ontwikkelingen onnodig laat is. Het duurt dan te lang voordat zowel de sector als de afnemers de volle vruchten van de liberalisering kunnen plukken. Aan de andere kant moet liberalisering wel kunnen: de sector moet er gereed voor zijn. Ook in de zin dat afspraken, procedures en systemen voldoende afgestemd zijn op de nieuwe situatie. Zonder dat kan de overgang niet ordelijk verlopen. In het Energierapport heb ik aangegeven dat ik denk aan volledige liberalisering per 1 januari 2003, maar dat ik de haalbaarheid daarvan wil onderzoeken. Op het punt van het vinden van nieuwe afzet, bestaande contracten en de structuur van het aanbod verwacht ik geen problemen. Marktpartijen kunnen nu al nadenken over hun strategie in de geliberaliseerde markt. Daarmee bestaat er voldoende tijd om nieuwe afzetmogelijkheden te ontwikkelen. Opbouwen van aanbod is iets wat door marktpartijen in voldoende mate opgepakt zal worden. Op dit moment bestaan er al aanwijzingen voor initiatieven op dit punt. De exploitatietermijn van het Slochterenveld is gebaseerd op de groot-schalige renovatie van alle 29 productieclusters in Groningen en het installeren van compressie daarop. Deze werkzaamheden zullen naar verwachting voor 2015 afgerond zijn. Deze vernieuwde clusters zullen dan, met de geïnstalleerde compressie, tot ver in deze eeuw gas uit het Slochterenveld kunnen leveren, waarbij een uiteindelijk winningsrendement gehaald kan worden van meer dan 95 procent. In de praktijk blijkt dat gemiddeld gesproken bij andere gasvelden een winningsrendement gehaald wordt van rond 80 procent. De renovatie van de productieclusters is een capaciteitsmaatregel en heeft voorts als doel om op een economisch aantrekkelijke manier zoveel mogelijk gas uit het Slochterenveld te winnen. De vraag of er nog langer gewonnen kan worden moet dan ook ontkennend beantwoord worden. Onder de huidige technische inzichten, is het winningsrendement van meer dan 95 procent optimaal.

De leden van de fracties van RPF en GPV vroegen of (en op welke termijn) duidelijkheid bestaat over de technische en organisatorische gevolgen van versnelde marktopening. Zij vroegen waarom niet is gekozen voor de lijn die België en Luxemburg hebben gekozen. In antwoord hierop merk ik op dat het onderzoek naar de technische en organisatorische gevolgen van versnelde marktopening naar verwachting medio februari 2000 gereed is. Doel van het onderzoek is juist om na te gaan of de door mij gewenste versnelling ook haalbaar is, zodat de overgang ordelijk kan verlopen. Ik zal de Tweede Kamer over de resultaten van dat onderzoek (evenals over de voortgang rond het onderwerp consumentenbescherming) per brief informeren voor het algemeen overleg over het Energierapport. Nederland heeft weliswaar een hoger tempo van marktopening dan België en Luxemburg, maar de liberalisering in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en Duitsland is al verder gevorderd. De achtergrond van het voorstel om de liberalisering te versnellen is uitgebreid uiteengezet in het Energierapport (pagina 21/22). Kort samengevat sluit de versnelling van de liberalisering beter aan bij de dynamiek die in de markt ontstaat wanneer de liberalisering in gang gezet is. Kunstmatig vasthouden aan de eerder afgesproken termijnen zou deze dynamiek verstoren.

4.2. Onderhandelde toegang

De leden van de PvdA-fractie stelden enkele vragen over het systeem van toegang. Zij waren van mening dat het bij de nota van wijziging voorgestelde systeem nog verbetering behoeft en ook niet overeenkomt met de door VEMW voorgestelde regeling. De leden van de CDA-fractie vroegen

om het opnemen in het wetsvoorstel van twee elementen uit het VEMW-voorstel (richtlijnen en uitsluiten rechtsbescherming tegen het opleggen van een voorlopige voorziening). De leden van de fracties van D66, van Groen Links en van RPF/GPV vroegen om een reactie op de mening van de VEMW dat de in de nota van wijziging opgenomen regeling ten aanzien van de bevoegdheden van de directeur-generaal van de Nma niet een juiste juridische basis heeft en daardoor kwetsbaar is. Ik merk naar aanleiding van die vragen het volgende op. Mede naar aanleiding van het VEMW-voorstel heb ik bekeken of de toegangsprocedure in de tijd beperkt zou kunnen worden en of een voorlopige voorziening zoals door VEMW voorgesteld, bij kan dragen aan een adequaat toegangsregime. Ik heb vervolgens bij nota van wijziging voor beide elementen een regeling voorgesteld. Om de toegangsprocedure te bespoedigen kan de directeur-generaal van de Nma op grond van het bij nota van wijziging voorgestelde artikel 5, vierde lid, een termijn stellen waarbinnen partijen die onderhandelen over het verrichten van transport, de onderhandelingen moeten afronden. Om te bewerkstelligen dat het transport van gas kan worden verricht terwijl een geschil aanhangig is, is in artikel 9, derde lid, voorzien in de bevoegdheid van de directeur-generaal van de Nma om voor een bepaalde tijd een tarief of voorwaarde voor het transport vast te stellen indien een geschil daarop betrekking heeft. Anders dan het oordeel dat VEMW kennelijk is toegedaan, ben ik van mening dat hiermee is voorzien in een juiste juridische basis voor de zogenaamde voorlopige voorziening. Naar mijn mening komt deze voorziening ook overeen met datgene dat VEMW in haar voorstel voor ogen staat. De in de nota van wijziging opgenomen bepalingen strekken ertoe dat zonder onnodige vertraging toegang tot gastransportnetten wordt verleend. Buiten twijfel staat dat daarbij de zorgvuldigheid en de rechtsbescherming niet in het gedrang mogen komen. Het ene geval zal gecompliceerder zijn en zal voor een zorgvuldige behandeling meer tijd vergen dan het andere. Met het oog daarop heeft de directeur-generaal van de Nma de ruimte om de lengte van de termijn waarbinnen de onderhandelingen moeten zijn afgerond, respectievelijk waarvoor het voorlopig door hem vastgestelde tarief of de door hem vastgestelde voorwaarde zal gelden, zelf vast te stellen. Tegen een door de directeur-generaal van de Nma getroffen voorziening (vaststellen van tarief of voorwaarde voor een bepaalde termijn) kan een belanghebbende in beroep gaan bij de rechter. Daarmee genieten de belangen van de betrokkenen bij een individuele beslissing een adequate rechtsbescherming. Het door de leden van de CDA-fractie ondersteunde voorstel van VEMW om niet te voorzien in rechtsbescherming acht ik in hoge mate onwenselijk.

Een paar elementen van het VEMW-voorstel acht ik onduidelijk. Dat betreft in de eerste plaats de richtlijnen. VEMW stelt voor dat door de gastransportbedrijven voor te stellen voorwaarden en tarieven in de vorm van richtlijnen door de Nma worden vastgesteld. De richtlijnen laten volgens het voorstel onverlet dat partijen onderhandelen. Zij kunnen voorts ingeval van een geschil door de Nma als voorlopige voorziening worden opgelegd. Dit systeem van richtlijnen schept naar mijn mening een schijnzekerheid, die een individuele klant van een gastransportbedrijf niet veel soelaas biedt. Hij moet immers voor het door hem gewenste transport onderhandelen over de voorwaarden en tarieven waaronder het transport kan plaatsvinden. Indien hij van mening is dat deze niet redelijk zijn, moet hij alsnog dit als geschilpunt aan de directeur-generaal van de Nma voorleggen.

Voorts denk ik dat ook andere bezwaren kleven aan het VEMW-voorstel ten aanzien van richtlijnen. Zo is de status van de richtlijnen niet duidelijk. Wel vastgesteld door de Nma, maar niet bindend, want per individueel geval moet worden onderhandeld. Wel weer bindend indien zij als voorlopige voorziening worden opgelegd (de directeur-generaal heeft hier geen andere keuze dan het niet opleggen van een voorziening of het opleggen

van een richtlijn voorwaarde of -tarief). In het voorstel wordt gesteld dat de richtlijnen door de rechter getoetst zouden kunnen worden. Aangezien de richtlijnen niet bindend zijn en per concreet geval (en voor een individuele belanghebbende) weer andere voorwaarden en tarieven kunnen worden afgesproken, is het de vraag wie als belanghebbende de rechter om toetsing kan vragen. Onduidelijk is voorts hoe de uitspraak van de rechter zou moeten luiden. Het toetsingskader wordt gevormd door de Mededingingswet en de Gaswet. Het gaat daarbij om de vraag of sprake is van misbruik van machtspositie in een concreet geval. Een algemene toets en uitspraak op voorhand door de rechter is hierbij niet goed denkbaar.

Het systeem van richtlijnen is voorts nogal omslachtig. Immers de gasttransportbedrijven moeten eerst voorstellen doen voor de richtlijnen, de Nma moet vervolgens deze richtlijnen onderzoeken en vaststellen. Daarna zou toetsing door de rechter ook nog mogelijk moeten zijn, waardoor de definitieve vaststelling van de richtlijnen wel even op zich kan laten wachten. Daar komt nog bij dat de richtlijnen waarschijnlijk regelmatig gewijzigd zullen moeten worden. Wat gebeurt er wanneer het gastransportbedrijf daartoe niet zelf het initiatief neemt? In het door mij voorgestelde systeem van bekendmaking van indicatieve tarieven en voorwaarden, komen minder formele stappen voor, maar gaat van de indicatieve tarieven en voorwaarden die jaarlijks gepubliceerd worden evenzeer een richtinggevend signaal uit. Ik vertrouw er op dat die indicatieve tarieven en voorwaarden een realistische weergave zijn van redelijke tarieven en voorwaarden. Al snel zal immers duidelijk zijn welke tarieven en voorwaarden naar het oordeel van de Nma de toets doorstaan en de gastransportbedrijven zullen zich daar bij het voorstellen van hun tarieven en voorwaarden op richten. Verder heeft de directeur-generaal van de Nma de mogelijkheid tot het stellen van beleidsregels, die richtinggevend kunnen zijn. Een voorbeeld van dergelijke regels – voor een vergelijkbare sector – zijn de Richtsnoeren met betrekking tot geschillen over toegang tot omroepnetwerken, die door de Nma en OPTA zijn opgesteld (Stcrt. 1999, 159).

Een ander element van het VEMW-voorstel is de termijn waarbinnen de directeur-generaal van de Nma zal moeten toetsen of aannemelijk is dat de in onderhandelingen voorgestelde tarieven en voorwaarden voldoen aan de eisen van de mededingingswetgeving. Dit betekent dat hij moet nagaan of er in dit individuele geval sprake is van redelijke tarieven en voorwaarden. VEMW stelt dat dit (altijd) binnen maximaal zes weken kan geschieden, nadat de klacht aan de Nma is voorgelegd. Ik heb sterke twijfels over de haalbaarheid daarvan. De toets die de directeur-generaal zal verrichten, vergt evenveel tijd als bij een beslissing op in het door mij voorgestelde systeem.

Voorts is het voorstel van VEMW niet geheel duidelijk wat betreft de rechtsbescherming. Zolang het gastransportbedrijf, volgens dit voorstel, bij een klacht over afwijken van de richtlijn niet aannemelijk kan maken dat de door hem voorgestelde tarieven en voorwaarden voldoen aan de eisen van de mededingingswetgeving, zal bij wijze van voorlopige voorziening een voorwaarde uit de richtlijn gelden. Beroep tegen de door de Nma opgelegde voorwaarde uit de richtlijn lijkt niet te zijn voorzien. Hiermee wordt in tegenstelling tot hetgeen VEMW beweert, naar mijn mening schade aangebracht aan de rechtsbescherming. Niet alleen de rechten van het gastransportbedrijf staan op de tocht, maar ook die van de verzoeker; ook deze kan immers bezwaar hebben tegen een door de Nma opgelegde voorwaarde. In het VEMW-voorstel wordt gesteld dat de richtlijnvoorwaarde geldt zolang niet in de gebruikelijke procedures op basis van de Mededingingswet anders is beslist. Dit betekent dat het gas gedurende die periode kan blijven stromen. Dat is ten principale in mijn voorstel niet anders. Bezwaar of beroep heeft geen schorsende werking ten aanzien van het besluit van de directeur-generaal tot het opleggen van

een voorwaarde of een tarief. Verder zou in het VEMW-voorstel het gasttransportbedrijf, indien de directeur-generaal van de Nma bij voorlopige voorziening ten aanzien van het transport van gas voor een klant de richtlijnvoorwaarde heeft opgelegd, ook ten aanzien van andere klanten (onder vergelijkbare omstandigheden) geen andere voorwaarden mogen hanteren. Dit voorschrift leidt naar mijn idee tot allerlei niet beoogde consequenties. Om te beginnen is het de vraag wanneer sprake is van vergelijkbare omstandigheden. Het zal vrijwel niet voorkomen dat een potentiële klant met een verzoek komt dat leidt tot exact dezelfde onderhandelings situatie. Verder ontnemt een dergelijk voorschrift partijen die niets met het geschil te maken hebben onderhandelingsruimte. De vraag is ook of zij wel de mogelijkheid van beroep hebben. Een andere complicatie is dat bij een (jaren) later genomen beslissing van de rechter die afwijkt van het oordeel van de Nma, er een olievlek aan herstel van voorwaarden ontstaat. Ook dat lijkt mij iets waar noch het gastransportbedrijf noch zijn klanten mee gebaat zijn. Tenslotte wijs ik in het kader van de rechtsbescherming op artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en artikel 17 jo 112 van de Grondwet. De toegang tot de rechter mag als burgerlijke rechten en plichten in het geding zijn niet worden ontzegd. Aangezien niet geheel duidelijk is wie in welk stadium van rechtsbescherming verstoken blijft in het VEMW-voorstel, is niet uitgesloten dat zich gevallen voordoen waarin schending van deze bepalingen optreedt. Concluderend denk ik dat de voordelen die aan het VEMW-voorstel worden toegekend, ook verbonden zijn aan het in het wetsvoorstel opgenomen regime, maar dat dat laatste meer zekerheid biedt wat betreft de voortgang en de rechterlijke toetsing van toegangsprocedures. Bovendien sluit het beter aan bij de systematiek van de Mededingingswet en is het vanwege de terughoudender opstelling dan het VEMW-voorstel beter in lijn met het MDW-rapport Visser dat zowel door regering als door parlement is onderschreven.

De leden van de PvdA-fractie vroegen om een inschatting van de minimale en maximale tijd die verloopt tussen een aanvraag om transport en het daadwerkelijke transport, ingeval verschil van mening over de toegang tot het net. Zij vroegen in hoeverre het door partijen snel en flexibel inspelen op vraag en aanbod in een geliberaliseerde markt noodzakelijk is voor een goede marktwerking. Zij vroegen of de snelheid en flexibiliteit ingeval van procedures andere aanbieders dan Gasunie niet in een nadeliger positie zal brengen dan Gasunie. Ik kan in het algemeen geen termijnen noemen. De duur van de tijd die verloopt tussen de aanvraag en het transport hangt van veel factoren af, waaronder de wensen van de klant, de calorische waarde van het gas, de omvang van het transport en de duur ervan en de inhoud van eventuele geschilpunten. Naar mijn mening is het een voorwaarde voor een goed werkende markt dat gastransporteurs adequaat en flexibel inspelen op de behoeften van klanten. Het wetsvoorstel biedt daarvoor de randvoorwaarden. De regels met betrekking tot de geschillenbeslechting strekken er ook toe de toegangsprocedure zo snel en soepel te laten verlopen. De ervaringen in de praktijk tot nu toe laten overigens al zien dat de opstelling van de diverse marktpartijen in een goede marktwerking resulteert. Zo hebben 45 grote afnemers het contract met Gasunie opgezegd en krijgen deels al gas door derden geleverd, waarbij meer dan 20 eindverbruikers per 1 januari 2000 voor een andere leverancier dan Gasunie hebben gekozen. Het merendeel van deze offerteverzoeken voor transport werd pas in de loop van de maand december 1999 aan Gasunie gedaan. Ten behoeve van al deze eindverbruikers zijn in december 1999 tussen Gasunie en de diverse shippers alle benodigde transportcontracten overeen gekomen. Enkele nog uit te werken operationele aspecten houden de inwerkingtreding van de contracten niet tegen. Binnen de technische mogelijkheden heeft

Gasunie tot nu toe aan alle transportverzoeken voldaan. Op enkele onderdelen echter hebben shippers in vier gevallen beperkingen ondervonden op één van de innamepunten. Zij lijken grotendeels oplossingen te hebben gevonden door gebruik te maken van andere innamepunten. In het algemeen zullen transportovereenkomsten worden afgesloten onder de indicatieve tarieven en voorwaarden (die redelijk moeten zijn en niet discriminerend). In dat geval zal er weinig tijd nodig zijn voor de afronding van de onderhandelingen. Ter illustratie kan de door Gasunie gehanteerde procedure om zo snel mogelijk tot een overeenkomst te komen als volgt worden samengevat. Nadat een verzoek tot transport is gedaan, wordt doorgaans binnen twee weken een «standaard» offerte uitgebracht. «Standaard» in de zin dat de prijscomponenten voor transport en overige diensten zijn vastgelegd in het CDS-systeem. Het daarna volgende overleg kan één dag tot enkele maanden in beslag nemen, afhankelijk van de wensen van partijen en de complexiteit van de overeenkomst. Met de indicatieve tarieven als bouwstenen, zal Gasunie de wensen van de afnemer trachten te accommoderen. Gasunie hanteert dezelfde tarieven voor transport en diensten ongeacht of klanten al dan niet gas bij haar contracteren. Bij afwijkingen van de indicatieve tarieven of voorwaarden zal in het algemeen meer tijd nodig zijn. Indien de indiener van een transportverzoek indicaties heeft dat er sprake is van misbruik van een economische machtspositie kan deze partij ten alle tijde een klacht bij de Nma aanhangig maken en een voorlopige voorziening vragen bij de Nma. Ongelijke behandeling en misbruik van vertrouwelijke informatie zijn niet toegestaan. Deze basisregels strekken ertoe te voorkomen dat degene die een geschilpunt heeft met Gasunie slechter af is dan Gasunie zelf of een andere klant van Gasunie.

De leden van de CDA-fractie wilden geïnformeerd worden over de onmogelijkheid en onwenselijkheid van de door VNO/NCW voorgestelde termijn van drie maanden waarbinnen alle onder de Mededingingswet gangbare procedures moeten zijn afgerond. De onmogelijkheid schuilt in de zich ongetwijfeld in sommige gevallen voordoende gecompliceerdheid van de zaak die voorwerp is van de procedure. De Nma zal soms meer informatie moeten opvragen bij de partijen, die informatie moeten onderzoeken en externe expertise moeten gebruiken. Drie maanden zal dan te kort zijn voor de afronding van het onderzoek. Het is ook onwenselijk een dergelijk voorschrift op te nemen omdat dat noodgedwongen zou kunnen leiden tot minder zorgvuldige en minder diepgaande onderzoeken door de Nma. Ik verwijs wat dit betreft graag naar de huidige gang van zaken bij de Nma onder de Mededingingswet. Naar aanleiding van het jaarverslag en de bespreking van mijn bevindingen ben ik de mening toegedaan dat de Nma goed werk doet. Lang niet alle zaken worden in een termijn van bij voorbeeld drie maanden afgedaan. Hoe graag de Tweede Kamer, de Nma of ik dat ook zouden willen, het is soms eenvoudigweg onmogelijk. De leden van de CDA-fractie vroegen naar de gevolgen van overschrijding van de voor afronding van de onderhandelingen gestelde termijn. Door het stellen van een termijn wordt duidelijk gemaakt op welk moment de standpunten van de onderhandelingspartijen duidelijk moeten zijn en de Nma eventueel tot actie over gaat. Indien de onderhandelingen binnen de termijn niet hebben geleid tot een overeenkomst, dient het gastransportbedrijf aan de directeur-generaal van de Nma uit te leggen waarom de onderhandelingen niet tot resultaat hebben geleid. Doet het gastransportbedrijf dat niet of onvoldoende, dan zal de Nma uit eigen beweging of naar aanleiding van een klacht van de andere onderhandelingspartij onderzoeken of sprake is van misbruik van economische machtspositie en schending van de bepalingen van de Gaswet. Een aanscherping van de wettekst, zoals de leden van de CDA-fractie voorstelden, acht ik niet gewenst. De Nma moet de mogelijkheid hebben zelf een termijn vast te

stellen; het zal immers van de concrete situatie afhangen binnen welke termijn partijen tot een bevredigend resultaat kunnen komen. De leden van de CDA-fractie vroegen naar jurisprudentie waarin het moedwillige vertragen van onderhandelingen over toegang tot netten door de rechter is beschouwd als misbruik van machtspositie. Ik wijs in dit verband op de uitspraak inzake Hilti AG tegen de Commissie van de Europese Gemeenschappen waaruit blijkt dat het vertragen, traineren, van een procedure, bij voorbeeld door het stellen van extreme eisen, misbruik van economische machtspositie kan opleveren (Gerecht van Eerste Aanleg, 12 december 1991, jur.1991, II-1439 e.v.). Bij het regelen van de toegang tot de gastransportnetten is de «essential facilities»-leer van belang zoals die is uiteengezet in de memorie van toelichting (in de toelichting op artikel 5) en in de toelichting op onderdeel D van de nota van wijziging. Kort gezegd komt die leer er op neer dat wanneer een onderneming die beschikt over een essentiële faciliteit, anderen de toegang tot die faciliteit ontzegt al snel misbruik maakt van zijn economische machtspositie. Door het traineren van onderhandelingen verhindert een gastransportbedrijf dat een overeenkomst wordt gesloten op basis waarvan toegang tot de essentiële faciliteit, namelijk het gastransportnet, wordt verleend. Dit komt op hetzelfde neer als een weigering. Het zal echter duidelijk zijn dat niet elke vertraging van onderhandelingen misbruik van economische machtspositie oplevert. Het is aan de Nma (en de rechter) om uit te maken wanneer een trage onderhandelingshouding van een gastransportbedrijf is aan te merken als een verkapte weigering van toegang.

De leden van de D66-fractie vroegen hoe wordt bereikt dat de indicatieve tarieven en voorwaarden daadwerkelijk reëel zullen zijn, op basis waarvan de Nma kan ingrijpen en hoe lang deze procedure duurt. In artikel 4 van het wetsvoorstel staat dat een gastransportbedrijf verplicht is een indicatie bekend te maken van voorwaarden en tarieven die het voornemens is te hanteren. Het gaat dus om voorwaarden en tarieven die het bedrijf daadwerkelijk wil toepassen. Dit impliceert dat transportbedrijven in beginsel onder deze tarieven en voorwaarden gas transporteren, tenzij er een objectieve reden is daarvan af te wijken. De wettelijke verplichting reële indicatieve tarieven en voorwaarden te hanteren in combinatie met toezicht en geschillenbeslechting door de Nma, biedt naar verwachting voldoende waarborgen om te bewerkstelligen dat de indicatieve tarieven en voorwaarden een reële weergave zijn van de tarieven en voorwaarden die het bedrijf hanteert. Immers wanneer uit de beslissing in een geschil blijkt dat de indicatieve tarieven en voorwaarden niet voldoen aan de eisen die daaraan op basis van het wetsvoorstel en de Mededingingswet gesteld worden, is het niet waarschijnlijk dat een gastransportbedrijf deze indicatieve tarieven en voorwaarden zal handhaven. De Nma kan op basis van een klacht maar ook ambtshalve onderzoeken of de tarieven en voorwaarden aan de eisen van de wet voldoen. Zoals aangegeven in de nota naar aanleiding van het verslag, heeft de Nma aangegeven dat de termijn voor het afronden van de eerste fase van de behandeling van geschillen beperkt zou kunnen blijven tot zes maanden. Dat geldt ook voor de behandeling van klachten over afwijking van indicatieve tarieven. Als dat gewenst is, kan op basis van artikel 9, derde lid, aan de directeur-generaal worden gevraagd voorlopig een tarief of voorwaarde vast te stellen waartegen het transport van gas wordt verricht. De Nma zal doorgaans binnen enkele weken een beslissing kunnen nemen over een dergelijke voorziening. De Nma laat momenteel onderzoek doen naar de kostengrondslagen (kostenposten en waarderingsgrondslagen) en het toerekenen van kosten van diensten ter voorbereiding op de beoordeling van individuele gevallen. Ook de ervaringen van de DTe bij elektriciteit zullen bij de toetsing kunnen worden betrokken.

4.3. Opslag en leveringszekerheid

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de minister – naast de zorgplicht – ook zelf nog instrumenten ter beschikking heeft om de leveringszekerheid te garanderen. Daarnaast vroegen deze leden of zo nodig overgegaan kan worden tot onteigening van een bedrijf. Verder vroegen de leden van de PvdA-fractie in hoeverre de minister greep heeft op bedrijven die in buitenlands eigendom zijn en of dit moeilijker te effectueren is. Ook vroeg deze fractie nog hoe de minister de zorgplicht voor de kleinverbruiker in een volledig vrije markt wil inkleden. Ik merk naar aanleiding van deze vragen het volgende op. In het kader van de huidige contracten tussen Gasunie en de distributiebedrijven is de leveringszekerheid van de kleinverbruiker gegarandeerd. In de toekomstige situatie zal een verschuiving optreden. Leveranciers zijn straks verantwoordelijk voor de leveringszekerheid van hun klanten. Om hierover bindende afspraken te maken met alle bedrijven, past niet meer in een geliberaliseerde markt. Marktpartijen zijn vrij om in te kopen waar zij willen. Dit laat onverlet dat de bedrijven die aan kleinverbruikers gas leveren ingevolge artikel 32 van het wetsvoorstel tot taak hebben er voor zorg te dragen dat het in voldoende mate en op doelmatige wijze kan voorzien in die levering. Uit voorbeelden van landen waar de gasmarkt al geliberaliseerd is, blijkt dat de markt goed in staat is om dit te regelen. Zo hebben bedrijven in de Verenigde Staten zelf een crisis (als gevolg van een zeer koude maand in de gehele VS, januari 1994) opgelost zonder tussenkomst van de overheid. Ik verwacht op dit punt geen problemen.

Onteigening van een distributiebedrijf, zoals de PvdA-fractie voorstelde, is niet aan de orde. Dit zou ook een zware inbreuk op het grondwettelijk verankerde eigendomsrecht betekenen en niet in verhouding staan tot het doel dat ermee bereikt moet worden.

Voor bedrijven waarvan het eigendom in buitenlandse handen is, gelden dezelfde voorwaarden als voor Nederlandse bedrijven.

Wat de rol van de overheid bij de naleving van de zorgplicht van bedrijven die aan kleinverbruikers leveren betreft, geldt dat gevolgd zal worden of de levering aan kleinverbruikers aan de gestelde eisen voldoet. Indien er klachten zijn, zal uiteraard bezien worden of maatregelen op grond van artikel 32 noodzakelijk zijn. Tenslotte merk ik in dit verband op dat op dit moment een inventarisatie van consumentenbescherming gaande is. Doel van die inventarisatie is te beoordelen of de bescherming van de consument in een volledig geliberaliseerde markt aanvulling behoeft. Ten behoeve van de inventarisatie wordt gekeken naar verschillende aspecten die bij de levering aan de consument relevant zijn. De Tweede Kamer zal medio februari hierover geïnformeerd worden.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ik de mening van deze leden deel dat een goede, schone en betaalbare energievoorziening een eerste levensbehoefte is, waar de overheid – in het geval van een zwakke marktpartij – garant voor dient te staan. Deze leden vroegen – in verband met het ontbreken van een aansluitplicht voor gas – naar de alternatieven voor een gewone gasaansluiting. Zij vroegen of deze alternatieven op de aspecten duurzaamheid en betaalbaarheid even hoog scoren als aardgas en of er voor deze alternatieven wel een aansluitverplichting bestaat. Verder vroegen zij of er een garantie is dat bijvoorbeeld afgelegen huizen op het platteland voorzien zullen blijven van een betaalbare energievoorziening. De leden van de PvdA-fractie waren van mening dat de aansluitgraad niet mag dalen door de liberalisering van de markt. Zij vroegen of ik deze mening deel en hoe een daling van de aansluitgraad voorkomen kan worden. Tenslotte vroegen deze leden waarom de Gaswet geen verplichting bevat om bepaalde categorieën gebruikers aan te sluiten. Ik deel het standpunt van de PvdA-fractie dat de overheid dient zorg te dragen voor een goede, schone en betaalbare energievoorziening. Deze doelstelling blijft in een geliberaliseerde markt van kracht. Al vanaf het begin van de

gasvoorziening bestaat er voor gas – in tegenstelling tot elektriciteit – geen aansluitplicht. Er zijn namelijk voldoende alternatieven beschikbaar: warmte in een stedelijke omgeving en butaan/propana, huisbrandolie in een landelijke omgeving. Ook elektriciteit is voor veel toepassingen een alternatief (koken, verwarming). Een aansluitplicht zou economisch onverantwoorde situaties kunnen opleveren. Een aansluitplicht zou bij voorbeeld ingeval een warmtenet aanwezig is, betekenen dat er voor alleen koken een totale gasinfrastructuur aangelegd zou moeten worden. De investeringen staan dan niet in verhouding tot het profijt van de aansluiting. Dit argument gaat ook op voor de nieuwe VINEX-locaties. In een situatie op het platteland waar geen warmtenet aanwezig is, kan het distributiebedrijf besluiten om op een bepaalde locatie geen gasleiding aan te leggen, indien de investeringen daarvoor niet in verhouding staan tot de opbrengsten die met de aansluiting gerealiseerd zullen worden. Als het distributiebedrijf wel bereid is gas te leveren, kan de gegadigde besluiten om zelf een leiding aan te laten leggen. De aangelegde leiding wordt dan meestal wel door het distributiebedrijf in onderhoud genomen.

Wat betreft betaalbaarheid van de alternatieven zal er verschil zijn met de gemiddelde gasaansluiting. De ervaring tot nu toe leert echter dat de prijsverschillen met mogelijke alternatieven gering zijn. Ik verwacht niet dat dat in de toekomst veel anders zal liggen. Voor elektriciteit bestaat er wel een aansluitplicht. Voor de overige alternatieven bestaat geen aansluitplicht. Een afweging van kosten en baten bepaalt wat het meest geschikte alternatief is. In de situatie van bijvoorbeeld het afgelegen huis op het platteland verandert niets ten opzichte van de huidige situatie. Op dit moment is de energievoorziening daar ook betaalbaar. Ik verwacht geen verandering van die situatie.

Ik verwacht evenmin dat de aansluitgraad zal dalen als gevolg van liberalisering, aangezien het leveren van gas een commercieel aantrekkelijke activiteit zal blijven. Daarom acht ik het niet noodzakelijk om extra maatregelen te nemen om te voorkomen dat de aansluitgraad daalt.

Een verplichting voor distributiebedrijven om bepaalde categorieën verbruikers aan te sluiten acht ik niet gewenst. Dat is op dit moment ook niet het geval. De argumentatie hiervoor is identiek als voor een aansluitplicht in het algemeen (zie hiervoor).

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie, merk ik op dat de Nma ook ten aanzien van de noodzakelijk met transport verbonden diensten een voorlopige voorziening kan opleggen. De leden van de PvdA-fractie vroegen of het huren van opslagfaciliteiten in het buitenland gasbedrijven kan benadelen. Ik merk daar over op dat in het algemeen de kosten van het leveren van capaciteitsdiensten toenemen naarmate de afstand groter wordt, net als de kosten van het leveren van gas zelf. Dat maakt buitenlandse capaciteitsleveranciers echter nog niet vanzelfsprekend duurder. Sommige buitenlandse faciliteiten liggen dicht bij delen van de Nederlandse markt dan sommige Nederlandse faciliteiten. Bovendien kunnen hogere transportkosten gecompenseerd worden door lagere prijzen voor de dienst zelf. Overigens is geen enkel gasbedrijf dat gas op de Nederlandse gasmarkt wil leveren, gedwongen om capaciteitsdiensten in het buitenland te kopen. Gasunie is bereid die diensten te leveren en het is ook goed denkbaar dat nieuwe binnenlandse faciliteiten tot stand zullen komen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts of er voldoende opslagfaciliteiten in Nederland zijn, ook voor nieuwe toetreders. In de vraag naar capaciteitsdiensten voor de Nederlandse markt kan nu en in de nabije toekomst met binnenlandse faciliteiten worden voorzien. Bovendien is het mogelijk capaciteitsdiensten uit het buitenland te betrekken, dan wel nieuwe binnenlandse faciliteiten te bouwen. Het is denkbaar dat de behoefte aan capaciteitsdiensten voor de Nederlandse markt zal afnemen onder invloed van het CDS, waarbij capaciteitskosten apart in rekening worden gebracht. Indien ten behoeve van grootschalige grensoverschrij-

dende handel de behoefte aan capaciteitsdiensten zou toenemen, dienen nieuwe faciliteiten te worden gecreëerd.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de PvdA-fractie naar de kosten van diverse faciliteiten om capaciteitsdiensten te leveren, merk ik op dat deze in het algemeen afhankelijk zijn van de benodigde bedrijfstijd en van het volume dat opgeslagen moet worden. Een opslag in lege gasvelden met grote bedrijfstijd is duurder dan opslag in cavernes die voor kleinere bedrijfstijden worden ingezet. Cavernes zijn weer duurder dan LNG-peakshavers. Bufferleidingen zijn nog goedkoper, maar alleen geschikt voor kortstondige balanceringsbehoeften. De investeringen kunnen variëren van enkele miljoenen tot 1 à 2 miljard gulden.

De leden van PvdA vroegen of alle soorten opslagfaciliteiten op dit moment in de praktijk voor alle aanbieders op gelijke wijze ter beschikking staan. Op dit moment kan daar nog niet al te veel over gezegd worden, met name omdat door liberalisering de internationale handel in capaciteitsdiensten aanbiedt tegen tarieven die geen onderscheid maken tussen gasleveranciers (Gasunie of anderen).

In antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie, meld ik dat de investeringen in de berging in gasvelden betaald zijn door de betrokken houders van de concessies, waarbij EBN als partner heeft geparticipeerd. Deze bergingen zijn door Gasunie op basis van meerjarige contracten gehuurd. Gasunie heeft zelf in een LNG-installatie geïnvesteerd.

De leden van de PvdA-fractie vroegen op welke locaties de noodzakelijke uitbreiding van de opslagcapaciteiten zou moeten plaatsvinden. Zoals hiervoor al is aangegeven, is er de komende jaren naar verwachting voor de binnenlandse markt voldoende capaciteit aanwezig. Mocht er behoefte zijn om additionele opslagfaciliteiten te bouwen, dan komen daarvoor meerdere opties in aanmerking. Ik verwijs in dit verband naar het Gastec-onderzoek waaruit blijkt dat ondergrondse gasopslag in lege gasvelden, aquifers en zoutcavernes in principe in heel Nederland mogelijk is, met uitzondering van Zeeland, Limburg en delen van Gelderland. Het is niet aan de overheid om uit die opties een keuze in te maken. Die keuze zal gemaakt moeten worden door de betrokken marktpartijen.

De leden van de PvdA-fractie stelden voorts enkele vragen over de opslagfaciliteiten in het buitenland. Op dit moment en ook in de nabije toekomst is er voldoende capaciteit voor de Noord-West Europese markt beschikbaar, onder meer in de vorm van flexibel producerende gasvelden en opslagfaciliteiten. Tot nu toe hebben de gashandelsmaatschappijen voor de eigen markt hetzij zelf bergingen gebouwd, dan wel de in- en verkoop van capaciteitsdiensten bij anderen gecontracteerd. Liberalisering van de gasmarkt betekent dat de gasbedrijven delen van die markt zullen verliezen en zullen proberen andere markten te veroveren. Daarmee zal er ook een toenemende handel in capaciteit kunnen ontstaan. Het is niet duidelijk hoeveel van de totale capaciteit op dit moment voor derden ter beschikking staat en hoeveel capaciteit via derden in de markt als dienst wordt aangeboden. De meeste locaties bevinden zich in Noord-Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk en enkele in België. In Duitsland zijn bijvoorbeeld op 15 locaties 128 cavernes operationeel met o.a. als eigenaren VNG, Gasunion, Hamburger Stadtwerke, EWE, Thyssengas, EEG, Ruhrgas, Mobil, GHG, IVG, BEB. Tevens zijn er in Duitsland 11 aquifers en 12 ondergrondse bergingen ingericht met naast gasproducenten en transmissiemaatschappijen ook andere eigenaren als Preusag, RWE en Saar-Ferngas.

De leden van de CDA-fractie vroegen een nadere onderbouwing van de stelling dat een opslagfaciliteit niet wordt beschouwd als een essentiële faciliteit. Als een gasleverancier een Nederlandse klant van buitenlands gas wil voorzien, kan dat niet anders dan door gebruik te maken van

Nederlandse gasnetten. Verder zal het voor zo'n leverancier niet snel lonen om zelf gasnetten in Nederland te bouwen. Schaalvoordelen en externe effecten maken dat gastransport kenmerken van een natuurlijk monopolie vertoont.

Als een gasleverancier een Nederlandse klant met een korte bedrijfstijd van buitenlands gas wil voorzien, kan dat goed zonder gebruik te maken van Nederlandse opslagfaciliteiten (of Nederlandse flexibel producerende gasvelden). De benodigde capaciteit kan immers ook in het buitenland gegenereerd worden en dan naar en door Nederland worden getransporteerd tot de klant. Verder kan het voor zo'n leverancier heel goed lonend zijn om zelf opslagfaciliteiten in Nederland te bouwen of te contracteren. De diensten van die Nederlandse opslagfaciliteiten kunnen ook naar buitenlandse markten worden geëxporteerd.

Voor de toegang tot de Nederlandse markt geldt in het algemeen dus dat Nederlandse gastransportnetten wel essentiële faciliteiten zijn en Nederlandse opslagfaciliteiten niet. Hetzelfde geldt overigens voor andere Europese landen. Mede om deze redenen verplicht de Europese richtlijn niet tot een regeling van toegang tot opslagfaciliteiten.

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag van de leden van de fractie van D66 merk ik op dat mij niets bekend is over buitenlandse beheerders van opslagfaciliteiten die wegens contracten met Gasunie zouden weigeren capaciteitsdiensten aan te bieden op de Nederlandse markt. De leden van de D66-fractie vroegen of het niet ongewenst is dat Gasunie de enige aanbieder van capaciteitsdiensten is en bij de prijsstelling zich niet baseert op marktwaarde. Ik merk op dat Gasunie op dit moment al niet meer de enige aanbieder is: andere gasleveranciers kopen capaciteitsdiensten rechtstreeks bij buitenlandse producenten. Daarnaast voorzien die andere gasleveranciers ook door zogenaamde swaps of pooling in hun benodigde flexibiliteit. In de nabije toekomst, wanneer deelmarkten als tuinders en kleinverbruikers, die veel capaciteitsdiensten vergen, vrij worden, zal het marktaandeel van andere binnenlandse en buitenlandse capaciteitsleveranciers zeker toenemen. Gasunie hanteert in haar prijsstelling, in tegenstelling tot de suggestie in de vraag, juist wel het principe van marktwaarde.

De leden van de fracties van RPF en GPV vroegen naar de relatie tussen het Waddengas en het zolang mogelijk in stand houden van de balansfunctie van het Groningenveld. Uitstel van de winning van het Waddengas leidt bij gelijkblijvende afzet tot een verminderde productie uit kleine velden en dit zal in eerste instantie gecompenseerd moeten worden door productie uit het Groningenveld (naast import). Dit is nadelig voor het zolang mogelijk in stand houden van de balansfunctie van dat veld. Met het oog hierop zijn daarom maatregelen aangekondigd om het exploratieklimaat op zee verder te verbeteren. Bij de behandeling van het wetsvoorstel Mijnbouwwet zal ik hier nader op in kunnen gaan.

HOOFDSTUK 5. TOEGANG TOT DE NETTEN

5.1. Onderhandelde nettoegang, toezicht en geschillenbeslechting

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de PvdA-fractie of Gasunie slechts een totaal pakket aan diensten aanbiedt, merk ik op dat dat niet het geval is. Diensten kunnen ook separaat worden afgenomen. Ook diensten als opslag voor langere tijd of back-upservice voor korte tijd zijn als aparte dienst beschikbaar; dit in reactie op de desbetreffende vraag van deze leden.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoeveel voor welke diensten er in

het totaal van het tarief van Gasunie wordt berekend. Gasunie brengt voor haar dienstverlening gestandaardiseerde tarieven in rekening, die o.a. op Internet worden gepubliceerd. De verhouding tussen de commodity-prijs en de totaal-prijs voor de dienstverlening hangt af van de hoeveelheid afgenomen diensten. Bij wijze van voorbeeld is voor een fictieve afnemer (in het nu reeds vrije marktsegment) van Gasunie-gas de volgende berekening van de dienstencomponent gemaakt. De afnemer is aangesloten op het regionale transportnet van Gasunie, de afstand basiscapaciteit is 100 km, de afstand additionele capaciteit is 150 km, de bedrijfstijd bedraagt 5000 uur en de gemiddelde commodity prijs Gasunie 1999 is 14,3 ct/m³ gas. Op basis van deze veronderstellingen betaalt deze afnemer voor diensten ca. 3,8 ct/m³ gas.

Voor afnemers van Gasunie-gas wordt aan het eind van het jaar vastgesteld hoeveel voor capaciteit boven de basislast moet worden betaald. Voor afnemers die van derden gas geleverd krijgen en bij Gasunie extra capaciteit en volume betrekken, wordt dezelfde systematiek toegepast; dit in antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie. Naar aanleiding van de vraag van de leden van de PvdA-fractie naar de positie van derde partijen met betrekking tot het deel van het CDS-tarief dat afhankelijk is van de afstand waarover het gas getransporteerd wordt, merk ik op dat Gasunie stelt dat de tarieven die zij in rekening brengt voor gelijke diensten hetzelfde zijn. Daarbij bestaat geen onderscheid tussen afnemers van Gasunie-gas of van elders gekocht gas betreft. Dit geldt ook bij afstandsafhankelijke tarieven. Overigens doet de Nma een onderzoek naar het CDS van Gasunie.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of afnemers die basislastgas van Gasunie afnemen transport betalen vanaf één van vijf landelijk verspreide innamepunten, terwijl afnemers van basislastgas van derden in de praktijk moeten rekenen vanaf Noordbroek.

Dat is niet het geval. Transport van basislastgas van derden wordt berekend vanaf het fysieke innamepunt. In de praktijk zal dat veelal Oud Statenzijl, Zelzate of 's Gravenvoeren zijn, indien het om buitenlands gas gaat. Als het om Nederlands gas gaat, is dat het punt waar dit gas van de producent wordt overgenomen. Voor afnemers van Gasunie geldt de transportafstand vanaf het dichtstbijzijnde innamepunt.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het verschil in innamepunten als gevolg van het verschil tussen basislastcapaciteit en additionele capaciteit andere partijen benadeelt ten opzichte van Gasunie. Het transport van basislastgas is hiervoor al beschreven. Het transport van additionele capaciteit wordt berekend vanaf de plek waar die capaciteit gegenereerd wordt. Voor klanten van Gasunie-gas is dat Noordbroek; voor andere leveranciers die capaciteitsdiensten van Gasunie afnemen is dat ook Noordbroek; voor andere leveranciers die additionele capaciteit elders hebben gecontracteerd is dat het fysieke innamepunt van het lage load-factorgas.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de dienstentarieven die Gasunie hanteert een belemmering zouden vormen voor de totstandkoming van een spotmarkt voor gas. Het principe waarop het CDS is gebaseerd – namelijk het apart in rekening brengen van commodity, transport-, en capaciteitsdiensten belemmert het tot stand komen van een spotmarkt voor gas niet. Er is overleg gaande tussen Gasunie en de APX over een nadere invulling van het CDS om een spotmarkt te faciliteren. Mij hebben geen signalen bereikt dat het overleg niet goed zou lopen.

De leden van de PvdA-fractie stelden enkele vragen met betrekking tot de totstandkoming van een spotmarkt voor gas. Ik merk naar aanleiding van deze vragen het volgende op. In de huidige situatie op de Europese gasmarkt wordt het merendeel van het gas door gastransportbedrijven verkocht aan distributiebedrijven onder lange termijncontracten. In geliberaliseerde landen is duidelijk zichtbaar dat naast het toegenomen aantal spelers, zich een verandering heeft voorgedaan in de wijze waarop

contracten vorm wordt gegeven. Zo heeft zich bijvoorbeeld in Canada eind jaren tachtig een actieve spot-markt ontwikkeld voor «one-month sales». Hoewel in Canada in de huidige situatie nog steeds gas onder lange termijncontracten wordt verkocht, zijn de prijzen in deze contracten meestal gerelateerd aan de prijzen op de spotmarkt. De spotmarkt blijkt dan ook een bijdrage te kunnen leveren tot de verbetering van transparantie en de efficiëntie van de gasmarkt. Deze trend is in Europa ook al waar te nemen. Door de realisatie van de Interconnector (de verbinding met Groot-Brittannië) in oktober 1998, is een extra aanbod beschikbaar gekomen variërend van 8 tot 15 miljard m³ gas per jaar en op termijn zelfs 20 miljard m³ gas per jaar. Dit extra aanbod is niet vooraf in zijn geheel gecontracteerd. Dit had tot gevolg dat ook in Europa de korte termijncontracten hun intrede hebben gedaan. Bij een toename van niet gecontracteerd aanbod en de komst van nieuwe kopers kan een Europese spotmarkt ontstaan.

Voor Nederland is de specifieke kans op een spotmarkt met name gelegen in het gebruik van de zogenaamde «hubs» (Zeebrugge, Emden, Aken) voor een transparante en liquide markt, waarbij dagelijks uitwisselingen mogelijk zijn tussen de verschillende punten via het hoogcalorische transportnetwerk. Dit zou dan een spotmarkt genereren op het voornamelijk in Nederland gelegen hoogcalorische net. Daarnaast zou geprofiteerd kunnen worden van de handelsinfrastructuur, die al aanwezig is voor elektriciteit, op de APX. Het is relatief eenvoudig en goedkoop om de gashandel aan deze infrastructuur toe te voegen. Overigens ben ik van mening dat het ontstaan van een spotmarkt en een gasbeurs een zaak van de markt is. Wel ben ik een voorstander van de totstandkoming van een gasbeurs en ben ik bereid dat te bevorderen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar mijn mening over de invoering van de plicht voor bedrijven de daadwerkelijk berekende tarieven te publiceren. Het is mijns inziens niet zinvol een dergelijke verplichting op te leggen boven op de verplichting om jaarlijks de indicatieve tarieven voor transport en daaraan verbonden diensten te publiceren. Het gasbedrijf moet een indicatie publiceren van de tarieven die het voornemens is te gaan hanteren (artikel 4). Zodra op basis van onderhandelingen wordt afgeweken van de indicatieve tarieven, zullen deze afwijkingen ook consequenties hebben voor de nieuwe offertes voor vergelijkbare transportverzoeken, omdat niet mag worden gediscrimineerd. De indicatieve tarieven zullen dan bij een volgende publicatie naar aanleiding van de daadwerkelijk gehanteerde tarieven worden aangepast. De ontwikkeling van de tarieven en de achtergronden daarvan zullen worden betrokken bij de evaluatie van de Gaswet.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de PvdA-fractie naar de gevolgen van het CDS voor kleinverbruikers, merk ik op dat Gasunie in de contracten met distributiebedrijven afspraken heeft gemaakt over de invoering van het CDS voor het segment kleinverbruikers. Afsproken is dat de invoering van het CDS voor de prijs die het distributiebedrijf betaalt voor de groep kleinverbruikers financieel neutraal zal verlopen. Gemiddeld genomen betekent dat dat de kleinverbruiker niet wordt geconfronteerd met een hogere prijs voor gas, wegens de omschakeling naar het CDS.

Voor een antwoord op de vraag van de leden van de PvdA-fractie over het inrichten van Gasunie als een publieke vennootschap verwijs ik naar hetgeen ik in paragraaf 2.1 heb opgemerkt over (de toekomst van) het gasgebouw.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of Gasunie door het samenspel van kleine velden en het Groningenveld niet een voordelige positie op de markt van capaciteitsdiensten heeft. Dit is naar mijn mening niet het geval omdat in dat samenspel geen extra capaciteit wordt gegenereerd die vermarkt kan worden.

In reactie op de vraag van de leden van de PvdA-fractie of de aandeelhou-

ders van Gasunie niet de uitvoering van de publieke taak kunnen belemmeren uit te voeren, merk ik op dat dat daarvan geen sprake kan zijn. Gasunie is gehouden haar publieke taak uit te voeren. Aandeelhouders mogen dat niet verhinderen.

In antwoord op de vraag van deze leden naar andere technische mogelijkheden ten behoeve van het kleine-veldenbeleid merk ik op dat de balansfunctie van het Groningenveld niet door andere technische faciliteiten kan worden overgenomen, omdat deze faciliteiten geen flexibiliteit over de jaren heen kunnen verzorgen en ook bij koude winters ontoereikend zijn. De leden van de PvdA-fractie vroegen op welke termijn zij de aangekondigde notitie over liberalisering en privatisering van netwerksectoren kunnen verwachten en tevens of de inhoud van deze notitie van belang is voor de Gaswet-discussie. Het voornemen is om deze notitie in de loop van de maand februari aan de Tweede Kamer te zenden. De inhoud van de notitie is niet direct van belang voor het wetsvoorstel als zodanig.

De leden van de CDA-fractie merkten op dat bepaalde partijen in de gasmarkt, waarbij vooral valt te denken aan de distributiebedrijven en Gasunie, beschikken over een concessie voor de aanleg van gasleidingen. Vervolgens constateerden deze leden dat, met behulp van deze concessie en in combinatie met de Belemmeringenwetten, deze bedrijven een belangrijke voorsprong hebben op andere partijen die eveneens een leiding willen aanleggen. In dit kader vroegen deze leden hoe een level playing field verzekerd is. Zij vroegen voorts naar mijn mening over het opnemen van een wettelijke voorziening in de Gaswet. Het reeds beschikken over een concessie kan inderdaad een procedurele tijdswinst opleveren. Een concessieprocedure neemt door de raadpleging van diverse betrokken autoriteiten ongeveer zes maanden in beslag. Ik zeg nadrukkelijk «kan», omdat bij een tijdige planning van een leidingproject, en in het bijzonder van de concessieaanvraag, de concessieprocedure niet tot een vertraging van de aanleg hoeft te leiden. Vooruitlopend op de uiteindelijke concessieverlening wordt in de praktijk vaak al aangevangen met de tracéafstemmingsprocedure, waardoor een aanzienlijke tijdswinst behaald kan worden.

Wat betreft het creëren van een gelijk speelveld merk ik op dat de mate van open concurrentie niet bepaald wordt door de aanleg van netten. De mogelijkheid van derden toegang te verkrijgen op het bestaande net is voor meer concurrentie van een veel groter belang. Het is namelijk bedrijfseconomisch niet rendabel een tweede landelijk netwerk neer te leggen, vanwege de hoge «sunk costs». De concurrentie zal zich dus veeleer afspelen op het netwerk, en niet zo zeer tussen netwerken.

Gezien het feit dat in het kader van de Interdepartementale Projectgroep Ondergronds Transport (IPOT) door de samenwerkende Ministeries van Verkeer en Waterstaat, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Economische Zaken een algehele herziening van de wet- en regelgeving voor buisleidingen wordt voorbereid, zie ik geen reden een wettelijke voorziening op te nemen in de Gaswet.

De leden van de fractie van het CDA verwachtten met het liberaliseren van de gasmarkt dat vele bedrijven al diensten als het onderhoud en de bewaking van hoge druk gasleidingen gaan aanbieden. Zij zagen het als een zorgwekkende ontwikkeling als bedrijven in onderlinge concurrentie en zonder voldoende wettelijke waarborgen deze taken gaan verrichten. Zij vroegen of ik bereid ben tot het treffen van een wettelijke regeling, bijvoorbeeld door het invoeren van een systeem van certificering.

Allereerst merk ik op dat in Nederland bij het ontwerp, de aanleg en het gebruik van hoge druk gasleidingen zeer strikte normen (het NEN 3650 normstelsel) worden gehanteerd. Deze normen worden verplicht gesteld via de buisleidingconcessie. Bij het toezicht op ontwerp, ingebruikname en het gebruik van hoge druk leidingen wordt via de concessieprocedure Stoomwezen B.V., als onafhankelijke instelling gemandateerd door het

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, betrokken. Daardoor wordt een hoog veiligheidsniveau gehandhaafd. Het hoge druk gasnet in Nederland is op de Zebraleiding na geheel in eigendom en beheer van de Gasunie en wordt onderhouden en bewaakt door haar eigen gecertificeerde onderhoudsdienst in nauwe samenwerking met en onder toezicht van Stoomwezen B.V. Verder merk ik op dat de hiervoor aangeduide herziening van de wet- en regelgeving rond buisleidingen als doelstelling heeft het huidige concessiestelsel om te bouwen naar een algemeen kader voor alle buisleidingen en de procedures voor aanleg en beheer te stroomlijnen. De toezichthoudende rol van de overheid bij de aanleg en het beheer van buisleidingen is daarbij een nadrukkelijk aandachtspunt. Ik verwijs daarvoor naar bijlage 1 van de tweede IPOT-voortgangsrapportage van augustus 1999, die door de Minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer is gezonden. Op deze gronden zie ik géén aanleiding om nu een wettelijke regeling in te voeren.

De leden van de fractie van D66 vroegen naar het prijsverschil tussen Brits gas en Gasunie-gas aan de Belgisch-Nederlandse grens. Dat prijsverschil voor een vrije afnemer is afhankelijk van de locatie, de gecontracteerde diensten (bijv. capaciteitsaanpassing), de contractvoorwaarden (bijv. korte termijn en lange termijn) en de geldende prijs van het gas (als zelfstandig goed). De Gasunie-gasprijs ligt in het eerste kwartaal van 2000, door de hoge olieprijsen vorig jaar, ten opzichte van Brits gas inderdaad aan de hoge kant. Uiteraard is dat slechts een momentopname. Cijfers over 1999 laten zien dat de Gasunie-gas toen goedkoper was dan Brits gas, afgaande op de spotmarktnoteringen. Hoe het beeld over heel 2000 zal zijn, hangt af van de olieprijsontwikkeling en van de prijsontwikkeling van de Britse spotmarkt. Daarbij is van belang dat via de Interconnector de prijzen tussen het Verenigd Koninkrijk en de continentale markten elkaar kunnen beïnvloeden.

De leden van de fractie van D66 vroegen of Gasunie met haar uurbalancerings-beleid niet discrimineert. Ik merk daar het volgende over op. Bij (uur)balancerings dient het aanbod van gas (dat vast, flexibel of onzeker kan zijn) in overeenstemming te worden gebracht met de vraag (die constant, wisselend of onvoorspelbaar kan zijn). Elke gasleverancier moet hiervoor adequate regelingen treffen. Gasunie heeft dit altijd gedaan voor haar (Nederlandse en buitenlandse) klanten. Er zijn ook andere leveranciers op de Nederlandse markt die dat voor hun klanten kunnen regelen zonder hulp van Gasunie. Op dit moment krijgen 45 grote afnemers in Nederland gas dat niet van Gasunie afkomstig is, Hun leveranciers dragen in het algemeen zelf zorg voor (uur)balancerings. Leveranciers die dat niet zelf kunnen of willen doen, kunnen bij Gasunie de benodigde diensten contracteren en dienen daar uiteraard voor te betalen.

De leden van de fractie van D66 vroegen of er niet een separate toezichthouder zou moeten komen voor het netbeheer, boekhoudkundige controle en gescheiden informatie.

In paragraaf 7 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel heb ik onder verwijzing naar het kabinetsstandpunt bij het rapport «Zicht op toezicht» aangegeven dat ik van mening ben dat de uiterste terughoudendheid moet worden betracht bij het instellen van sectorspecifiek toezicht. Het belangrijkste argument het toezicht op de door de leden van de D66-fractie genoemde aspecten niet apart te positioneren, is gelegen in het feit dat de voorschriften voor nettoegang en boekhoudkundige scheiding nauw aansluiten bij de mededingingsregels waarop de Nma toezicht uitoefent. Aldus wordt recht gedaan aan de door de Tweede Kamer onderschreven uitgangspunten van het rapport Zicht op toezicht. Eigenstandig, sectorspecifiek toezicht is dan ook niet nodig.

De leden van de fractie van D66 vroegen of Gasunie met haar innamepunt-beleid niet discrimineert. Volgens Gasunie geven klanten die bij haar om transport vragen, aan waar zij het gas aan het Gasunie-systeem zullen

aanleveren (het innamepunt) en waar zij het gas weer van het systeem zullen afnemen (het afnamepunt). Zij betalen voor het transport tussen die twee punten. Klanten die bij Gasunie gas afnemen moeten uiteraard ook betalen voor het transport. Vanwege de uitgebreidheid en complexiteit van het aantal inname- en afnamepunten, die bovendien in de loop der tijd nog kunnen veranderen, is het niet mogelijk aan elke klant één fysiek innamepunt toe te wijzen. Gasunie heeft moeten kiezen voor een systeem met een zekere mate van abstrahering, dat in zijn uitvoering mede daardoor objectief en transparant kan zijn.

De leden van de fractie van D66 vroegen of de investeringen van Gasunie niet al zijn afbetaald en naar de gevolgen daarvan voor de transporttarieven. Gasunie heeft als eigenaar van een bijzonder complex en uitgebreid transportsysteem voortdurend te maken met investeringen in haar bedrijfsmiddelen, bijvoorbeeld ten behoeve van uitbreiding, modernisering of plaatselijke versterking. Dit betekent dat op enig moment op een aantal investeringen nog moet worden afgeschreven, terwijl anderen reeds zijn afgeschreven. Dit is niet de reden dat de Gasunie-transporttarieven naar internationale maatstaven relatief laag zijn. Die transporttarieven zijn overeenkomstig het internationale gebruik bovendien niet gebaseerd op de historische kostprijs.

De leden van de fractie van D66 vroegen om een betere definiëring, daar soms met gasbedrijf ook het gasproductiebedrijf bedoeld wordt. Als voorbeeld gaven zij hierbij aan dat de gescheiden boekhouding alleen geldt voor distributiebedrijven. Naar mijn mening is de definiëring in het wetsvoorstel goed. Het begrip gasbedrijf omvat alle bedrijven die een functie hebben op het terrein van productie, transport, opslag, LNG, handel of levering van gas. Dit verzamelbegrip komt overeen met de definitie van aardgasbedrijf in de Gasrichtlijn. In artikel 13 van de richtlijn worden boekhoudvoorschriften voor aardgasbedrijven gesteld. In het derde lid van dat artikel wordt voorgeschreven dat een geïntegreerd aardgasbedrijf (dat wil zeggen: een bedrijf dat twee functies op het terrein van gas uitvoert, dan wel een gasfunctie vervult en daarnaast niet-gasactiviteiten verricht) een gescheiden boekhouding moet voeren. Dat betekent onder andere dat ook een productiebedrijf, ingeval het transport of opslag van gas verricht of niet-gasactiviteiten verricht onder deze bepaling valt. Met de boekhoudverplichting van artikel 22 is uitvoering gegeven aan artikel 13 van de richtlijn.

De leden van de fractie van D66 vroegen voorts of er geen aparte controle (audit) moet komen voor de gescheiden boekhouding en informatie. Een audit is in het wetsvoorstel niet voorgeschreven, maar een aantal bedrijven waaronder Gasunie heeft al aangekondigd periodiek een externe audit te laten uitvoeren om elke schijn van machtsmisbruik te voorkomen. Vooralsnog zie ik geen reden een externe audit verplicht te stellen.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen of in geval van de aanleg van een buisleiding zonder concessie het toetsingskader van het Structuurschema Buisleidingen vervalst. Het antwoord daarop luidt ontkenkend. Ook in het, overigens zelden voorkomende geval van de aanleg van een buisleiding zonder concessie, is het toetsingskader van het Structuurschema Buisleidingen van toepassing.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen naar een schets op hoofdlijnen van de geplande herziening van wet- en regelgeving voor buisleidingen. Voor een dergelijke schets verwijs ik naar de voortgangsverslagen van de IPOT, die door de Minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer zijn gezonden. In het eerste verslag getiteld «Transport onder ons» (april 1998) staat onder bijlage 9 een overzicht van de gewenste herzieningen op het gebied van wet- en regelgeving voor buisleidingen. In de tweede IPOT-voortgangsrapportage van augustus 1999 wordt in paragraaf 5.5 en bijlage 1 aangegeven, welke onderwerpen door

de werkgroep «Wetgeving en bestuurlijk-juridische aspecten» al zijn behandeld en welke nog onderzocht zullen worden. De eindrapportage van de IPOT zal naar verwachting nog vóór de zomer van dit jaar gereedkomen.

7. GEVOLGEN VOOR DE HOOFDLIJNEN VAN HET ENERGIEBELEID

7.1. Een betrouwbare gasvoorziening

7.1.1. Beheer van bodemschatten

De leden van de PvdA-fractie vroegen waaruit de koppeling tussen het kleine-veldenbeleid en de systematiek van de winningsplannen bestaat. Er is geen directe koppeling tussen het kleine-veldenbeleid en de systematiek van de winningsplannen. Zij raken elkaar wel. In de kleine-veldenregeling wordt op Gasunie de plicht gelegd het gas uit de kleine velden af te nemen en het Groningenveld als balansveld te gebruiken. De vergunninghouder zal op basis van de voorgestelde Mijnbouwwet alvorens te mogen gaan produceren een winningsplan moeten opstellen. In dat plan zal hij moeten aangeven op welke wijze en in welk tempo hij het delfstofvoorkomen (bijvoorbeeld aardgas) wil ontginnen. Het zal duidelijk zijn dat de productie en dus ook de afname uit de kleine velden, op grond van de goedgekeurde winningsplannen, begrensd zal worden door het maximum dat op grond van het winningsplan jaarlijks geproduceerd mag worden.

7.1.2. Voorzieningszekerheid

Naar aanleiding van vragen van de leden van de PvdA-fractie over voorzieningszekerheid en de afhankelijkheid van gas uit het buitenland, merk ik op dat een geïntegreerde Europese gasmarkt, waarbij het gas gemakkelijk over landsgrenzen kan stromen, de beste garantie biedt voor voorzieningszekerheid op lange termijn. Verder verwijs ik naar paragraaf 2.3.2 van het Energierapport waar wordt ingegaan op de gasvoorziening in Nederland en in Europa. Daaruit blijkt dat de voorzieningszekerheid geen punt van zorg hoeft te zijn.

De leden van de Groen Links-fractie vroegen of ik bereid ben de Gaswet dusdanig te wijzigen dat het vierjaarlijkse Energierapport telkens een vooruitblik moet bieden op 50 jaar gasreservebeleid. De Europese energievoorziening is op lange termijn (50 jaar) voldoende zeker. Daar wordt regelmatig onderzoek naar gedaan (zie het Energierapport). Voor gas zal er in die periode meer afhankelijkheid van het buitenland komen, maar dat betekent niet dat de kwetsbaarheid van de gasvoorziening toeneemt. Ik vind het niet nodig om een vooruitblik op het gasreservebeleid voor de komende 50 jaar in ieder Energierapport op te nemen. Er verschijnen voldoende studies op dit gebied die de ontwikkeling van de gasreserves monitoren. Wel zal het Energierapport elke vier jaar ingaan op de zekerheid van de energievoorziening waaronder de gasvoorziening.

7.2. Een betaalbare gasvoorziening

De leden van de PvdA-fractie benadrukten dat de samenhang tussen de Gaswet en Mijnbouwwet in een gelijktijdige behandeling van deze wetten tot uiting zou moeten komen. Zij noemden in dat verband de samenhang tussen de prijsdalingen en de mogelijke verslechtering van het mijnbouw-klimaat. In reactie hierop merk ik op dat het mijnbouw-klimaat momenteel onderwerp van aandacht is, zoals ook is aangegeven in de brief van 7 december aan de voorzitter van de Tweede Kamer over het Waddengas (kamerstukken II 1999/2000, 26 431, nr. 11). De nota van wijziging omtrent

een regeling voor kleine gasvelden is een eerste aanzet om de gevolgen van de liberalisering voor de gaswinning te beperken. In het kader van de Mijnbouwwet wordt het afdrachten-systeem opnieuw beoordeeld. Momenteel vindt hierover overleg met het Ministerie van Financiën plaats. Het is de bedoeling om bij de beantwoording van het nader verslag van de Mijnbouwwet hierop in concreto in te gaan.

7.3. Een schone gasvoorziening

7.3.1. Duurzaam

De leden van de PvdA-fractie vroegen of ik hun visie deel dat aardgas als relatief schone fossiele energiebron in de overgang naar een meer duurzame energiehuishouding op een langere termijn een belangrijke rol moet spelen. Dit temeer omdat bijvoorbeeld naarmate minder geëxporteerd wordt meer aardgas in eigen land ter beschikking kan worden gehouden voor de overgang naar duurzame energie. Ook vanwege dit punt achtten de leden van de PvdA-fractie duidelijkheid over de genoemde 80 miljard m³ gas nodig. Ook in een geliberaliseerde energiemarkt blijft het streven naar een duurzame energiehuishouding onverkort van kracht. Ik ben met de leden van de PvdA-fractie van mening dat fossiele energie de komende tijd hoe dan ook de belangrijkste energiebron zal blijven. Het beleid richt zich voor de langere termijn dan ook op het zo schoon mogelijk toepassen van fossiele brandstof. De overwegingen die ten grondslag liggen aan het handhaven van een maximale gemiddelde gasproductie van 80 miljard m³ gas per jaar heb ik hiervoor aangegeven in paragraaf 2.3.3 en zijn ook in het Energierapport 1999 uit de doeken gedaan. Gezien het vorengaande wordt er met het gasreservebeleid geen directe koppeling gelegd met de overgang naar duurzame energievoorziening.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de mogelijkheid voor consumenten de natuur- en milieuvriendelijkheid van aardgaswinning te beoordelen. Tevens vroegen zij of ik van mening ben dat natuuren milieuvriendelijkheid een aspect van kwaliteit van gas op de vrije markt is. Het stellen van milieurandvoorwaarden is een verantwoordelijkheid van nationale overheden en de totstandkoming van de interne markt voor aardgas betekent dat aan het aardgas dat in het buitenland geproduceerd wordt geen specifieke milieueisen gesteld kunnen worden. Indien de consument aan het aspect van natuur- en milieuvriendelijkheid grote waarde toekent, zal de markt hier zeker op inspelen, bij voorbeeld door een keurmerk in het leven te roepen. Voor de overheid zie ik hier vooralsnog geen taak. De leden van de PvdA-fractie hebben in een eerder stadium aangegeven dat zij vinden dat zowel vraag als aanbod van duurzaam gas tegelijk gestimuleerd zouden moeten worden. Mijn reactie daarop is dat alle instrumenten die in het kader van het duurzame energiebeleid worden ingezet in principe ook zullen worden ingezet voor het stimuleren van duurzaam gas. Dit betreft naast het aanbod ook de vraag. Hierbij maak ik in principe geen verschil tussen duurzaam gas, warmte of elektriciteit.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of toch niet moet worden overgegaan op een verplicht systeem van groencertificaten. Zoals in het Energierapport is aangekondigd, zal in 2001 een vrijwillig systeem van groencertificaten ingevoerd worden. In het Energierapport is ook nader ingegaan op de afweging tussen een vrijwillig en een verplicht systeem van groencertificaten. Onderzoek dat in het kader van het Energierapport verricht werd, laat zien dat het knelpunt met name bij de aanbodkant ligt. De komende tijd zal hard gewerkt worden aan het oplossen van deze knelpunten. Wanneer voor een verplicht aandeel duurzame energie gekozen zou worden bij een achterblijvend aanbod, dan zal dit slechts tot hogere prijzen van duurzame energie leiden en niet tot een groei van het aandeel duurzame energie. Naast de stimulering van het aanbod zal ook de vraag naar duurzame energie verder gestimuleerd worden. De bereid-

heid van consumenten en bedrijven om tot de aankoop van groene stroom over te gaan is echter groot zodat daar niet de eerste zorg ligt. De stapsgewijze verhoging van de REB leidt er bovendien toe dat de vrijstelling voor groene stroom meer waard wordt. Hierdoor verbetert de concurrentiepositie van groene stroom ten opzichte van fossiele stroom. Tenslotte kan een goede marketing de belangstelling verder vergroten. Het afdwingen in de vorm van een verplichting acht ik dan ook niet noodzakelijk om tot groei van het aandeel duurzame energie te komen. Omdat het knelpunt aan de aanbodkant ligt, is dat op dit moment ook weinig effectief.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de PvdA-fractie naar de eisen op milieugebied bij de gasproductie in het buitenland wijs ik er allereerst op dat een onderscheid gemaakt moet worden tussen duurzaam geproduceerd gas en aardgas dat op natuur- en milieuverantwoorde wijze gewonnen wordt. De consument heeft momenteel niet de mogelijkheid om te beoordelen hoe natuuren milieuverantwoord het aardgas gewonnen wordt. De verantwoordelijkheid voor het stellen voor milieuranvoorwaarden is de verantwoordelijkheid van nationale overheden. De totstandkoming van een interne markt van gas betekent dat er geen specifieke milieueisen gesteld kunnen worden aan het aardgas dat in het buitenland geproduceerd wordt. Voor met duurzame bronnen geproduceerd gas zal een internationaal systeem van groencertificaten soelaas kunnen bieden.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de mogelijkheden voor duurzaam gas, ook in relatie tot de verwachte EU-richtlijn over duurzame elektriciteit. Naar aanleiding hiervan merk ik op dat het belangrijkste duurzame gas op dit moment stortgas is. Naar de mogelijkheden van duurzame gassen (ook andere dan stortgas) is onderzoek gedaan. Het onderzoeksprogramma GAVE heeft het perspectief van verschillende nieuwe energiedragers onderzocht. Eén van de uitkomsten is dat waterstof en biogas het meeste perspectief lijkt te hebben. Dit voorjaar zullen de Ministers van Economische Zaken en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer een besluit nemen over het vervolg van het GAVE-programma. Het beleid in Nederland is gericht op alle vormen van duurzame energie. In Europees verband gaat het overleg alleen over duurzame elektriciteit. Vandaar dat de EU-richtlijn zich ook hiertoe beperkt. Op korte termijn verwacht ik geen verbreding van de Europese discussie in de richting van duurzaam gas.

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie merk ik op dat in het Energierapport is aangekondigd dat in 2001 een systeem van groencertificaten ingevoerd zal worden. In principe zal een groencertificaat voor zowel duurzame elektriciteit, duurzaam gas en duurzame warmte verkregen kunnen worden. Dit jaar zal het systeem van groencertificaten volledig uitgewerkt worden, zodat het systeem in 2001 van start zal kunnen gaan.

De leden van de PvdA-fractie vroegen welk gedeelte van de REB in de toekomst wordt doorgesluisd naar de producenten van duurzaam gas. De in artikel 36o van de Wet belastingen op milieugrondslag (Wbm) opgenomen bijzondere regeling voor duurzame energie ziet op elektriciteit die op duurzame wijze is opgewekt en op gas dat afkomstig is uit de omzetting van biomassa en wordt verwerkt tot gas van aardgaskwaliteit dat vervolgens wordt toegevoegd aan het openbare aardgasnet. Het gaat hierbij vooral om stortgas en biogas. De vergoeding voor de productie van duurzaam gas anders dan bedoeld voor de opwekking van elektriciteit is met ingang van 1 januari 2000 f 0,1144 per m³ gas. In 1998 is circa f 4 miljoen van de REB-opbrengst aan producenten van duurzaam gas uitgekeerd. Op het totaal van f 2 miljard REB betekent dit een aandeel van 2 promille. Het ligt in de lijn der verwachting dat er in de toekomst een vergelijkbaar bedrag wordt doorgesluisd naar de producenten van duurzaam gas.

Ten aanzien van de ontwikkeling van de REB waar de leden van de PvdA-fractie naar vroegen merk ik op dat de REB een belangrijk instrument van het milieubeleid is en blijft. Er wordt op dit moment onderzoek gedaan door de Commissie De Waard naar de mogelijkheden voor verdieping en verbreding van de REB. Onderzocht wordt in welke mate de verdere «vergroening» van het fiscale stelsel nodig en mogelijk is. Het is aan het volgende kabinet om hierover te beslissen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het juist is dat duurzaam geproduceerd gas slechts vrijgesteld is van de REB indien dit voor elektriciteit wordt gebruikt. Zij vroegen of deze vrijstelling niet altijd zou moeten gelden. In de REB is een nihiltarief opgenomen voor het gebruik van duurzaam opgewekte elektriciteit (artikel 36i, vijfde lid, Wbm). Onder duurzaam opgewekte elektriciteit wordt onder andere verstaan, elektriciteit opgewekt met gas afkomstig uit biomassa (artikel 36o, eerste lid, Wbm). Het meeste duurzame gas wordt gebruikt voor de opwekking van elektriciteit, waarvoor het nihiltarief geldt. Het nihiltarief in de REB is niet van toepassing op het gebruik van duurzaam gas omdat dit product nog niet door energiebedrijven op de markt wordt gebracht en er slechts een kleine hoeveelheid duurzaam gas direct aan eindverbruikers geleverd wordt. Indien nodig, kan overwogen worden om de REB aan te passen ten aanzien van de behandeling van duurzaam gas.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar het belang van lagere prijzen in relatie met een daling van het energieverbruik. Ik merk daar het volgende over op. Liberalisering is er op gericht de efficiëntie van energiemarkten te vergroten. Daardoor kunnen de prijzen dalen. Dit voordeel moet worden doorgegeven aan de afnemers maar dit betekent niet dat het gebruik van aardgas zal stijgen. Uit het rapport «Marktwerking in de gasmarkt» van het Centrum voor Schone Technologie en Milieubeleid uit februari 1998 (bijlage 1, pag. 2) blijkt dat de vraagelasticiteit van gas relatief laag is. Dit betekent dat er sprake moet zijn van een flinke prijsverandering voordat het verbruik stijgt. Daarnaast moet vermeld worden dat de gestelde besparingsdoelstelling absoluut overeind blijft en dat over een breed front instrumenten (zoals regelgeving, afspraken, heffingen en subsidies) zullen worden ingezet om deze te realiseren.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het niet meer voor de hand zou liggen om de ontwikkeling van WKK eerst veilig te stellen en daarna pas de gasmarkt te liberaliseren. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ter uitvoering van de Europese richtlijn betreffende de interne markt voor aardgas. Volgens deze richtlijn dienen de EU-lidstaten voor augustus 2000 hun nationale wetgeving aan te passen. Van uitstel van de in die richtlijn voorziene liberalisering kan geen sprake zijn. WKK is bovendien geen doel op zichzelf, maar een middel om de CO₂-uitstoot en het energieverbruik te beperken. WKK wordt minder rendabel door dalende elektriciteitsprijzen en door hogere gasprijzen voor installaties met een geringe bedrijfsduur die ontstaan door de invoering van de nieuwe gasprijsystematiek. Deze nieuwe systematiek komt voort uit de scheiding van tarieven voor de commodity en de diensten (transport, opslag). Daarnaast merk ik op dat bij de uitvoering van de richtlijn in Nederland al gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid die artikel 18, tweede en vijfde lid, van de richtlijn biedt om niet alle WKK-producenten in de eerste stap vrij te maken. Hierdoor zullen producenten die elektriciteit produceren op basis van WKK afnemers geleidelijk inkoopvrijheid krijgen. Een snellere vrijmaking zou nadelig voor WKK-producenten zijn, omdat zij nu een speciaal tarief kennen (het d-tarief). Om hiervoor in aanmerking te komen worden er wel eisen gesteld aan het elektrisch vermogen en het minimale totale rendement van de WKK-installatie. Overigens is in het Energierapport 1999 een aantal maatregelen vermeld om de ontwikkeling van WKK te ondersteunen. Niettemin zal de ontwikkeling van WKK nauw gevolgd worden en zal in 2002 de balans worden opgemaakt.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of in de Elektriciteitswet 1998 een

bepaling is opgenomen over de terugleververgoeding voor elektriciteit uit duurzame warmte.

Artikel 51 van de Elektriciteitswet 1998 heeft betrekking op de levering van op duurzame wijze opgewekte elektriciteit aan vergunninghouders, die daarover een vergoeding verschuldigd zijn die door de Minister van Economische Zaken op grond van artikel 52 wordt vastgesteld. Elektriciteit opgewekt met warmtekrachtinstallaties of met installaties waarin biomassa zonder bijstook of bijmenging thermisch wordt verwerkt onder omzetting van elektriciteit, vallen ook onder deze regeling, zodat in dat opzicht de Elektriciteitswet 1998 een regeling bevat voor de vergoeding voor elektriciteit opgewekt met behulp van duurzame warmte. Op grond van deze regeling zijn voor het jaar 2000 de vergoedingen vastgesteld op 24 december 1999. De vergoedingen die voor 2000 door vergunninghouders betaald moeten worden aan de producenten van duurzame elektriciteit zijn iets hoger dan in 1999.

De leden van de CDA-fractie vroegen of ik, gelijk aan de Elektriciteitswet, in de preambule van het wetsvoorstel, het duurzaamheidsconcept wil opnemen. Tijdens de behandeling van de Elektriciteitswet is die wet op dit punt geamendeerd. De leden van de CDA-fractie hebben daartoe een voorstel gedaan. Ik acht het echter overbodig een vergelijkbare passage toe te voegen aan de preambule omdat het milieuhygiënisch verantwoord functioneren van de gasvoorziening voldoende in het wetsvoorstel is verankerd.

In antwoord op een desbetreffende vraag van de leden van de CDA-fractie merk ik op dat een milieubelasting op warmte een ongewenste uitwerking zou kunnen hebben. De reden dat warmte niet wordt belast met de REB is dat het gebruik van warmte energetisch gezien optimaal is en daarom niet ontmoedigd moet worden. Bij warmtegebruik is hetzij sprake van een nuttig gebruik van rest- en afvalwarmte die anders verloren zou gaan, hetzij van een product van energie-efficiënte opwekking zoals bij WKK. Belasting van deze warmte kan betekenen dat het niet meer rendabel wordt om restwarmte te benutten en WKK-installaties te gebruiken. Uit een oogpunt van energiebesparing zou een dergelijke heffing dus contra-productief zijn. Het belang van een dergelijke inzet van rest- en afvalwarmte vormde bij de invoering van de REB een reden om warmte buiten de grondslag van de heffing te laten. Het belasten van warmte is in tegenspraak met de wens het gebruik van warmte te stimuleren. De tarieven voor stadsverwarming zijn overigens door het «niet meer dan anders» principe vergelijkbaar met de all-in prijs voor individuele warmteopwekking met aardgas (dus inclusief de daarover betaalde REB). De kleinverbruiker die warmte afneemt betaalt dus niet meer of minder dan een kleinverbruiker die gas afneemt.

De leden van de fractie van het CDA vroegen of in het wetsvoorstel geen regeling moet worden getroffen voor een onafhankelijke toezichthouder die de door de gasbedrijven verrichte metingen van gasverbruik controleert. Naar mijn mening beschikt Nederland al over een adequaat systeem om de juistheid van metingen te waarborgen. Gasmeters voor kleinverbruikers vallen (ook in een geliberaliseerde markt) onder de IJkwet en worden door het Nederlands Meetinstituut B.V. aan de hand van vastgestelde normen getest op de vereiste nauwkeurigheid. Eerder mogen deze meters niet worden toegepast. Bovendien wordt elke serie meters via een landelijke steekproef om de vijf jaar nog eens getest om te beoordelen of dit type voor een herijking in aanmerking moet komen. Ook de gasmeters voor de niet-huishoudelijke verbruikers, welke voor verrekeningsdoeleinden gebruikt worden, vallen onder de IJkwet en de IJkregeling Gasmeters en worden pas toegelaten, als zij onder praktijkomstandigheden door een onafhankelijk instituut gekeurd zijn. Mijns inziens is er geen noodzaak met meer regels op dit punt te komen.

De leden van de fractie van het CDA vroegen wie de kwaliteitsnorm van gas, opgewekt uit biomassa, bepaalt en of de afnemers van dit gas hierbij betrokken zijn. Voorts vroegen zij welke overwegingen bij het bepalen van die norm een rol spelen en wie de kosten van de bewerkingen betaalt als dit gas niet aan de kwaliteitseisen voldoet. Tenslotte vroegen zij in dit kader of de gasnetbeheerder gas van onvoldoende kwaliteit kan weren. Om te beginnen merk ik op dat er géén specifieke kwaliteitsnorm is voor gas opgewekt uit biomassa. De toepassing van het opgewekte gas is bepalend voor de eisen, waaraan dit gas moet voldoen. Wanneer het biogas bijvoorbeeld direct in de gasmotoren van een warmtekrachtinstallatie wordt ingezet, zal de leverancier van de gasmotor specifieke eisen aan de brandstof opgesteld hebben. Ook zal vanuit milieuoogpunt voldaan moeten worden aan de emissie-eisen voor dergelijke motoren. Bij toevoeging van het biogas aan het aardgasnet zal de afnemer van het gas en het gastransportbedrijf uitgaan van de eisen, die ook aan het aardgas in dit net worden gesteld.

De afnemers zijn dus veelal niet alleen betrokken, maar zelfs bepalend voor de eisen aan de kwaliteit van het uit biomassa opgewekte gas. Bij de vaststelling van die kwaliteit wordt rekening gehouden met het goed functioneren van de gasapparatuur bij de eindverbruiker, met de veiligheid bij het verbruik, met emissies na verbranding van het gas en met corrosie van materialen. Het bedrijf dat het biogas opwekt en toevoegt aan het aardgasnet zal moeten waarborgen dat zijn product aan de eisen van het gastransportbedrijf voldoet en zal dus ook de kosten van de bewerking van het biogas dragen. Ik ga er trouwens vanuit dat de kwaliteitseisen en de calorische bandbreedte, waaraan het gas moet voldoen, in de vooraf bekend gemaakte technische voorschriften van het gastransportbedrijf zullen worden opgenomen. Het gastransportbedrijf kan op grond van artikel 6 weigeren gas te transporteren, als daardoor de veiligheid, doelmatigheid en betrouwbaarheid van zijn gastransportnet niet gewaarborgd kan worden.

De leden van de Groen Links-fractie vroegen of de verplichting dat distributiebedrijven het door henzelf gebruikte gas op een doelmatige en milieuhygiënisch verantwoorde wijze gebruiken, niet een inhoudelijk lege inspanningsverplichting is. In mijn visie gaat het hier om een inspanningsverplichting voor de invulling waarvan bedrijven zelf het beste de invulling kunnen zoeken. Met de sector kan daarover een meerjarenafspraak worden gemaakt. In deze meerjarenafspraak zullen ook de criteria worden ontwikkeld waaraan de inzet van de bedrijven zal worden getoetst. De distributiebedrijven hebben voorts tot taak een doelmatig en milieuhygiënisch gebruik van gas bij de afnemers te bevorderen (artikel 29, eerste lid). Ingevolge artikel 29, tweede lid, worden de ontwikkelingen gevolgd bij de uitvoering van de besparingstaak van gasbedrijven die per jaar meer dan 10 000 000 m³ gas aan eindafnemers leveren.

Ten aanzien van het bevorderen van energiebesparing kan voorts gewezen worden op de verhoging van de REB en de Regeling Energiepremies. Daarnaast kunnen uitvoeringscontracten op het gebied van energiebesparing met de energiebedrijven worden gesloten, zoals bij de energiepremies is gebeurd.

Daarnaast vroegen de leden van de GroenLinks-fractie nog of de (Europese) vrije markt zich in duurzame richting zal ontwikkelen. Nederland maakt zich al lange tijd sterk om energiebesparing ook in Europa te stimuleren. Het Europese beleid kent een veel lager ambitieniveau dan Nederland, maar het levert zeker een bijdrage aan energiebesparing op Europees niveau. Nederland ondersteunt de verdere ontwikkeling van dit beleid. Vanuit Brussel zijn bijvoorbeeld het energiekaderprogramma en het vijfde Kaderprogramma geformuleerd met een groot budget voor energiebesparing en duurzame energie. In Nederland is gebruik gemaakt van de Europese energie-etiketten bij het formuleren van de energie-

premies voor energiezuinige apparaten. Daarnaast is in het voorstel voor een Europese richtlijn Energiebelasting een regeling opgenomen die lijkt op het Nederlandse REB-nihil tarief voor duurzame energie. De Europese Commissie verkent momenteel of er stapsgewijs een interne EU-markt voor duurzame elektriciteit kan worden gevormd. In de voortgangsrapportage 1999 «Duurzame energie in uitvoering» wordt uitgebreider hierop ingegaan (in paragraaf 2.4).

7.3.2. Energiebesparing/Warmtekrachtkoppeling

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen naar de instrumenten om de ontwikkeling van duurzaam geproduceerd gas te stimuleren. Instrumenten die in het kader van het duurzame energiebeleid worden ingezet, zullen in principe ook allemaal worden ingezet voor het stimuleren van duurzaam gas.

Wat betreft een vrijstelling van de REB voor duurzaam geproduceerd gas zonder de ontwikkeling van een wettelijk duurzaam energiecertificaat, waar deze leden ook naar vroegen, verwijs ik naar het antwoord dat ik in paragraaf 7.3.1 gaf op een vergelijkbare vraag van de leden van de PvdA-fractie. Het in 2000 te ontwikkelen systeem voor duurzame energiecertificaten gaat uit van zowel elektriciteit, gas als warmte (Energie-rapport, pagina 38).

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de fractie van GroenLinks om de mogelijkheid van een transportheffing ten behoeve van milieudoeleinden toch in het wetsvoorstel op te nemen en in de Elektriciteitswet 1998 te laten staan, merk ik het volgende op. Zoals in de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven, was het doel van een toeslag op de transporttarieven de financiering van milieumaatregelen. Nu op basis van het regeerakkoord besloten is een deel van de opbrengst van de verhoogde REB voor milieumaatregelen te reserveren, is deze extra financieringsmogelijkheid niet meer nodig en ongewenst. Een extra heffing zou er bovendien toe leiden dat de administratieve lasten voor bedrijven toenemen. Daarom blijf ik bij het voorstel om de mogelijkheid van een toeslag uit de Elektriciteitswet 1998 te schrappen en de mogelijkheid voor zo'n toeslag in het wetsvoorstel niet op te nemen.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen naar de noodzakelijkheid van mogelijke extra financiering voor energiebesparing of duurzame energie in de gasector (resp. elektriciteitssector). Op dit moment vind ik het te vroeg om vooruit te lopen op extra financiering voor energiebesparing en/of duurzame energie. In het Actieprogramma energiebesparing 1999–2002 heb ik aangegeven dat bijzondere aandacht besteed zal worden aan het bewaken van de voortgang. Bij de evaluatie van het klimaatbeleid in 2002, waarbij het actieprogramma wordt geëvalueerd, wordt bekeken of het huidige instrumentarium tot de gewenste toename van duurzame energie geleid heeft. Indien de gestelde doelen in 2002 niet worden bereikt kan de mogelijkheid van extra financiering nader bekeken worden. De leden van de GroenLinks-fractie vroegen of een heffing op transport niet rechtvaardiger zou zijn dan een verhoging van de REB omdat elke afnemer dan naar rato van de verbruikte hoeveelheid zou betalen. Naar mijn mening betaalt de afnemer door de wijze van vormgeving van de REB eveneens naar rato van de gebruikte hoeveelheid energie. Dit geldt weliswaar niet voor de grootverbruikers. Daarvoor worden andere instrumenten gebruikt zoals bijvoorbeeld het benchmarkconvenant en de meerjarenafspraken.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen in hoeverre de consument recht heeft op informatie over de methode waarop wordt gas geproduceerd. Zij vroegen waarom niet een regeling is opgenomen waarin gasleveranciers wordt verplicht de milieu-effecten van hun gas te vermelden, waardoor consumenten een integrale keuze kunnen maken.

Allereerst merk ik op dat het wetsvoorstel zich beperkt tot de regels omtrent het transport en levering van gas. De wijze van productie valt buiten het bereik van het wetsvoorstel en regels daaromtrent worden in de nieuwe Mijnbouwwet geregeld. Aanvullende eisen aan de productiemethode zijn op basis van de gasrichtlijn niet toegestaan. Dergelijke eisen vormen namelijk een importbelemmering. Als daaraan in Europees verband behoefte zou bestaan is het nodig in Europees verband maatregelen te nemen naast de introductie van groencertificaten.

8. GEVOLGEN VOOR BEDRIJFSLEVEN EN MILIEU

8.1. Gassector

De leden van de PvdA-fractie vroegen of buitenlandse aanbieders na opening van de markt voor beschermde afnemers lagere tarieven zouden kunnen hanteren dan Nederlandse bedrijven, omdat zij niet gebonden zijn aan relatief dure inkoopverplichtingen bij Gasunie. Daarnaast vroegen zij of versnelde liberalisering door deze inkoopverplichtingen of om andere redenen nadelig zouden kunnen zijn voor Nederlandse distributiebedrijven.

Ik voorzie dat er op dit punt weinig problemen zullen ontstaan en heb hiervoor ook geen signalen ontvangen. De huidige contracten tussen de distributiebedrijven en Gasunie lopen tot 2007. Deze datum is destijds gekozen met het oog op de voorgestelde vrijmaking van de kleinverbruiker in 2007. In die zin is de looptijd van deze contracten volgend op het beleid. Ik ga er van uit dat onder invloed van versnelling die contracten aangepast zullen worden en dus geen hindernis zullen vormen.

De leden van de fractie van D66 vroegen of de schatting van het verlies van marktaandeel van Gasunie met 20% van de binnenlandse markt overeenkomt met de werkelijkheid. Ik merk daar het volgende over op. Op dit moment zijn eindverbruikers met een jaarafname groter dan 10 miljoen m³ gas al vrij, dat is bijna 50% van de binnenlandse markt. Het verlies van marktaandeel van Gasunie, als percentage van het totale volume van deze vrije klanten, bedraagt in 2000 ruim 20%. Inmiddels heeft Gasunie een groot aantal opzeggingen voor het jaar 2001 gekregen waarmee het marktverlies voor dat jaar op ruim 30% van dit segment kan worden geschat, maar ook nog hoger zou kunnen uitvallen.

8.2. Afnemers; effecten voor tuinders

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar een oordeel over het rendement van de investeringen die in de tuinbouwsector zijn gedaan. Het rendement van investeringen die in de tuinbouwsector voor WKK zijn gedaan, hangt af van verschillende factoren zoals de ontwikkeling van de brandstofprijzen en de elektriciteitstarieven, het afnamepatroon van gas, het al dan niet in eilandbedrijf opereren en het al dan niet afgeschreven zijn van de investeringen. De invoering van het CDS zal over het algemeen een verhoging van de gaskosten betekenen door de relatief lage bedrijfstijden in de tuinbouw, waardoor het rendement wordt verminderd. Dit geldt overigens eveneens voor situaties waarbij de warmte afzonderlijk wordt opgewekt.

Wat betreft de energiebesparingsdoelstellingen voor tuinders waar deze leden ook naar vroegen, merk ik op dat de energiebesparingsdoelstellingen van het in 1997 met het landbouwbedrijfsleven gesloten Convenant Glastuinbouw en Milieu uitgangspunt blijven. Wel is op korte termijn voorzien in een evaluatie van dit convenant, op verzoek van de sector mede in het licht van de liberalisering.

Ik verwacht dat de prijsformules en de contractvoorwaarden voor de

tuinders op de geliberaliseerde markt anders zullen zijn dan op grond van de huidige contracten. Ik ga daarmee in op de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie. Het is niet uitgesloten dat de tuinders op een geliberaliseerde markt meer zullen gaan betalen voor hun gas dan tot nu toe. Dat komt vooral omdat tuinders relatief veel gebruik maken van capaciteitsdiensten. Zij profiteerden tot nu toe van de all-in prijs volgens het oude prijssysteem, maar zullen op een geliberaliseerde markt voor dienstverlening separaat moeten betalen. Ik verwacht dat het verschil tussen de twee regimes in de praktijk lager zal uitvallen dan het door het LEI berekende bedrag van f 500 à 600 miljoen. Ik heb daar vier redenen voor. In de eerste plaats zou ik ook onder het oude systeem een prijsverhoging vanaf 1 januari 2002 zeker niet willen uitsluiten. In de tweede plaats hebben er nog geen onderhandelingen plaats gevonden over de nieuwe tarieven. De mogelijkheid bestaat dat de tuinders erin zullen slagen op hun specifieke situatie toegesneden afspraken te maken. In de derde plaats zullen alternatieve aanbieders zorgen voor druk op de prijzen. In de vierde plaats zullen tuinders zich aan het nieuwe systeem kunnen aanpassen door een andere bedrijfsvoering, waardoor de gasrekening omlaag zal kunnen gaan.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering bereid is te stimuleren dat Gasunie en de tuinbouwsector een gezamenlijk traject ontwikkelen om zo tot een zo laag mogelijke piekbehoefte te komen op het moment van liberalisering. Ik zou het toejuichen indien Gasunie en de tuinders gezamenlijk een dergelijk traject uitzetten. Mede op initiatief van de tuinbouwsector wordt al in het kader van het Convenant Glastuinbouw en Milieu aandacht besteed aan de vraag hoe tuinders, al dan niet samen met andere afnemers, kunnen inspelen op kansen en risico's van liberalisering. Ik zie daarbij evenwel geen actieve rol voor de overheid omdat het allereerst een zaak van partijen is.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe de gevolgen van liberalisering voor WKK zich verhouden tot de in het Energierapport genoemde stimulering van WKK. De leden van de fracties van RPF en GPV vroegen op welke wijze de negatieve effecten voor WKK gemitigeerd worden. Bij de opzet van het stimuleringspakket voor WKK zoals genoemd in het Energie-rapport is getracht de ontwikkeling van WKK maximaal te ondersteunen binnen de randvoorwaarden die een vrije markt en Europese regelgeving daaraan stellen. Of dit pakket toereikend zal zijn, is mede afhankelijk van de in paragraaf 7.3.1 genoemde factoren (prijsontwikkeling e.d.). Een en ander zal in 2002 nader worden bezien.

Voor het antwoord op de vraag van de fracties van RPF en GPV betreffende de relatie tussen liberalisering en de ontwikkeling van de gasprijs voor tuinders verwijs ik naar het antwoord dat ik hiervoor op een vergelijkbare vraag van de leden van de PvdA-fractie gaf.

II. ARTIKELEN

Artikel 5

De leden van de CDA-fractie vroegen wat precies onder redelijke tarieven en voorwaarden moet worden verstaan. De beoordeling van de redelijkheid van de tarieven en voorwaarden is opgedragen aan de Nma in verband met de relatie met misbruik van economische machtspositie, waarop de leden van het CDA ook wezen. De Nma heeft immers op basis van de Mededingingswet nu al de taak bij geschillen per geval te onderzoeken en te beoordelen of sprake is van misbruik van economische machtspositie.

De Nma zal bij de beoordeling in elk geval kijken naar de kosten die het bedrijf maakt, de wijze waarop tarieven worden onderbouwd, de kosten

die worden toegerekend aan transport en de winstmarge. Overigens geeft de EU-gasrichtlijn geen voorschriften op dit gebied en verplicht deze alleen tot het publiceren van handelsvoorwaarden.

Het is moeilijk algemene uitspraken te doen over beoordelingscriteria, omdat de beoordeling van wat als redelijke tarieven en voorwaarden kan worden beschouwd in hoge mate is gebaseerd op het geheel van specifieke omstandigheden en voorwaarden.

Artikel 7

De leden van de CDA-fractie vroegen naar de concrete betekenis van de van toepassing zijnde criteria voor verlening van een ontheffing indien sprake is van take-or-pay verplichtingen. Bij de verlening van een ontheffing wordt in het bijzonder rekening gehouden met de volgende criteria:

- de doelstelling om een competitieve gasmarkt tot stand te brengen;
- de noodzaak om verplichtingen inzake openbare dienstverlening na te komen en de voorzieningszekerheid te waarborgen;
- de positie van het gasbedrijf op de gasmarkt en de huidige concurrentiesituatie op die markt;
- de ernst van de economische en financiële moeilijkheden die gasbedrijven of in aanmerking komende afnemers ondervinden;
- de datum van de ondertekening en de voorwaarden van het (de) contract(en), met inbegrip van de mate waarin deze rekening houden met marktveranderingen;
- de inspanningen die zijn geleverd om een oplossing voor het probleem te vinden;
- de mate waarin het bedrijf bij aanvaarding van de betrokken take-or-pay-contracten, gezien de bepalingen van de richtlijn, redelijkerwijs had kunnen verwachten dat zich ernstige moeilijkheden zouden kunnen voordoen;
- de mate waarin het systeem verbonden is met andere systemen en de mate van operabiliteit van die systemen;
- de gevolgen die de verlening van een ontheffing kan hebben voor de correcte toepassing van de richtlijn met betrekking tot de goede werking van de interne markt voor gas.

Zowel de Nma als de Commissie van de Europese Gemeenschappen zullen bij de beoordeling van een ontheffingsverzoek, respectievelijk een verleende ontheffing, in het bijzonder rekening houden met bovengenoemde criteria.

Artikel 26

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de enkele sanctionering door middel van de Wet op de economische delicten daadwerkelijk zal voorkomen dat medewerkers van een gastransportbedrijf gevoelige informatie doorspelen. Misbruik is naar mijn mening niet alleen door regelgeving volledig uit te sluiten. Door een combinatie van verbodregels, sanctiemogelijkheden en de handhaving daarvan kan informatiemisbruik wel tot een minimum worden beperkt. Betrokken bedrijven zullen alle schijn van informatiemisbruik willen vermijden en zullen er bovendien veel voor over hebben om te voorkomen dat hun goede naam wordt geschaad door berichten over misbruik en sancties. In het bankwezen blijkt dit ook een effectieve formule te zijn. Gasunie heeft ervoor gekozen een «fire wall» (Chinese muur) op te richten tussen de eenheid die gas (plus diensten) respectievelijk de eenheid die alleen transportdiensten verkoopt om misbruik van commercieel vertrouwelijke informatie te voorkomen. Een externe auditor zal dit nauwgezet verifiëren. Op basis van contracten zal de afdeling transportplanning netcapaciteit toewijzen zonder onderscheid te maken tussen beide eenheden. De afdeling voor dienstverlening aan derden zal binnenkort apart gehuisvest worden van de afdeling die de

gasleveringen voor haar rekening neemt. Sanctiënering via de Wet op de economische delicten is niet het enige instrument om misbruik aan te pakken. Onder omstandigheden kan misbruik van informatie misbruik van economische machtspositie opleveren. Dan kan de Nma op basis van de algemene informatiebepalingen ex artikel 24 en 25 onder meer alle benodigde informatie verzamelen en verifiëren en optreden als daar aanleiding toe is. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld de administratie kan worden bekeken op bescherming tegen informatiemisbruik dan wel sporen van informatiemisbruik. Onderzoek naar misbruik van informatie staat overigens, anders dan de leden van de PvdA-fractie suggereren, los van het toezicht op de scheiding van de boekhouding.

Artikel 47

Volgens de leden van de fractie van D66 is de reciprociteitsregeling moeilijk afdwingbaar en handhaafbaar. Zij stelden dat de stromen moeilijk te volgen zijn. Ik merk daar over op dat handhaving van de regeling weliswaar moeilijk doch naar mijn oordeel wel mogelijk is. Ik licht dat als volgt toe. In artikel 46 is voorzien in een jaarlijkse melding door gastransportbedrijven van alle overeenkomsten tot transport die strekken tot grensoverschrijdende leveringen van gas. Overtreding van deze meldingsplicht is een economisch delict (artikel 44). De naleving van die bepaling kan gestimuleerd worden door het actief benaderen van bedrijven, bijvoorbeeld door het toezenden van meldingsformulieren. Indien uit de melding blijkt dat het evenwicht bij het openstellen van de gasmarkt verstoord wordt of dreigt te worden, kunnen bij ministeriële regeling onder meer landen, afnemers en handelaren worden aangewezen ten aanzien waarvan toestemming van de Minister van Economische Zaken nodig is voor het transport van gas vanuit een ander land naar Nederland. Transport van gas uit dat land zonder toestemming van de minister is verboden. Overtreding van dit verbod is een economisch delict.

Artikel 53

De leden van de PvdA-fractie wensten een zodanige aanscherping van artikel 53 van de Gaswet dat een privatisering van een gasbedrijf die plaats vindt vóór de inwerkingtreding van de wet, met terugwerkende kracht door de Minister van Economische Zaken nietig verklaard kan worden. Ik acht het bezwaarlijk om achteraf over te (kunnen) gaan tot vernietiging van de rechtshandeling waarbij aandelen in een gasbedrijf zijn overgedragen. De mogelijkheid van vernietiging zou tot onzekerheid van het rechtsverkeer leiden, zowel voor verkopers en kopers van aandelen als mogelijk ook voor derden die een contractuele relatie met het gasbedrijf onderhouden. Gelet op de doelstelling van het toetsen van privatisering – het voorkomen dat monopolietaken (voortijdig) worden geprivatiseerd – is het met terugwerkende kracht vernietigen van een privatisering bovendien geen proportioneel middel. Vernietiging betekent dat achteraf de bevoegdheid tot vervreemding van eigendom als zodanig ingrijpend wordt beperkt. Een middel dat beter aansluit bij de genoemde doelstelling is naar mijn oordeel om aan een voortijdige privatisering het gevolg te verbinden dat niet wettelijk een leveringsmonopolie wordt toegekend aan een dergelijk bedrijf. Ingevolge artikel 53 is dit mogelijk wat betreft de vergunning om tijdelijk op exclusieve basis gas te leveren aan beschermde afnemers: die vergunning kan aan een bedrijf worden onthouden indien bedenkingen bestaan tegen wijzigingen die na 1 juli 1996 en voor de inwerkingtreding van de wet hebben plaatsgevonden met betrekking tot de eigendom van de aandelen in het gasbedrijf dat de vergunning aanvraagt of met betrekking tot de eigendom van het transportnet van een gasbedrijf. Teneinde in het licht van privatisering te waarborgen dat kleinverbruikers

kunnen blijven rekenen op een schone, betaalbare en zekere voorziening van aardgas, bepleitten de leden van de PvdA-fractie een vergunningstelsel voor energiebedrijven dat ook na de liberalisering van de markt van kracht zou moeten blijven. Ik onderschrijf het door de leden van de PvdA-fractie benadrukte belang van een schone, betaalbare en betrouwbare gasvoorziening. Een omvattend permanent vergunningstelsel is naar mijn oordeel echter geen geëigend middel om die doelstellingen na te streven in een geliberaliseerde markt. Ik wijs in dit verband op de verschillende elementen waaruit het in het wetsvoorstel geregelde toezicht op de levering van gas aan kleinverbruikers bestaat. Naast het tijdelijke stelsel van leveringsvergunningen rust op gasbedrijven die gas leveren aan kleinverbruikers ook na de vergunningperiode wettelijk de taak om te zorgen voor het in voldoende mate en op doelmatige wijze leveren van gas. In artikel 32 van het wetsvoorstel is deze verplichting vastgelegd. Op grond van die bepaling kan de Minister van Economische Zaken een bedrijf zonodig opdragen voorzieningen te treffen teneinde de leverings-taak veilig te stellen. Op deze wijze kan het belang van leveringszekerheid ook na de liberalisering van de markt worden gewaarborgd, zonder dat daarvoor een permanent vergunningstelsel met daaraan verbonden bedrijfs- en bestuurslasten behoeft te worden opgezet. Toezicht is in een geliberaliseerde markt overigens het sluitstuk op de stimulans die voor bedrijven uitgaat van concurrentie, om bij de levering van gas en de verrichting van daarmee verbonden diensten te zorgen voor een scherpe prijs-kwaliteitverhouding.

De fracties van RPF en GPV stelden enkele vragen over de consequenties van de verkoop van het monogasbedrijf Haarlemmermeer. Het besluit van de gemeenteraad van Haarlemmermeer tot verkoop van het monogasbedrijf zal op zichzelf niet leiden tot aanscherping van de eisen bij privatisering van gasbedrijven. Op basis van het debat in de Tweede Kamer op 16 december jl. heb ik de provincies en gemeenten via de VNG en het IPO gewezen op de wens van de Tweede Kamer bij de behandeling van het wetsvoorstel nadrukkelijk te bezien in hoeverre een aanscherping van privatiseringsvoorwaarden gewenst is. Ik heb ook gewezen op de mogelijkheid aangescherpte voorwaarden met terugwerkende kracht van toepassing te verklaren op reeds geprivatiseerde bedrijven. De gemeente Haarlemmermeer heeft aangegeven dit signaal te laat te hebben ontvangen om de verkoop van aandelen te blokkeren omdat reeds bindende afspraken waren gemaakt. De consequenties daarvan moeten te zijner tijd worden bezien bij het vaststellen van de privatiseringsvoorwaarden.

Nota van wijziging

Artikel 5

In reactie op de desbetreffende vraag van de leden van de PvdA-fractie merk ik op dat de Nma vrij snel na een verzoek daartoe, een termijn kan vaststellen waarbinnen de onderhandelingen moeten zijn afgerond. Het Nma-onderzoek of tot het vaststellen van een termijn zal worden overgegaan, is vooral van procedurele aard. De directeur-generaal zal onder meer kijken naar de duur van de al lopende onderhandelingen, naar de reactietermijnen en naar de aard van de reacties. Inschatting van de Nma is dat doorgaans binnen een termijn van enkele weken een beslissing op een verzoek tot het stellen van een termijn kan zijn genomen. Deze leden vroegen ook hoe lang de termijn in de praktijk zal bedragen waarbinnen de onderhandelingen moeten zijn afgerond. Dit is in zijn algemeenheid op voorhand niet te zeggen. De termijn zal afhankelijk zijn van het stadium waarin de onderhandelingen zich bevinden, de elemen-

ten in de onderhandelingen, waarover nog geen overeenstemming bestaat, de inhoud en complexiteit van het verzoek om transport etc.

Artikel 9

Met de leden van de PvdA-fractie ben ik van mening dat het wenselijk is gebruik te maken van de mogelijkheid bij algemene maatregel van bestuur regels te stellen met betrekking tot de door partijen bij een geschil te verstrekken gegevens. De Nma zal komend voorjaar een voorstel doen voor in dat besluit op te nemen gegevens. De planning is erop gericht deze regeling zo snel mogelijk in werking te laten treden nadat het wetsvoorstel in de Eerste Kamer is aanvaard. Deze leden vroegen deze algemene maatregel van bestuur met een voorhangprocedure aan de Kamer voor te leggen. Gezien het technische karakter van de inhoud van die algemene maatregel van bestuur lijkt mij dat niet noodzakelijk.

Artikel 33

De leden van de PvdA-fractie achtten inzicht in het exportbeleid van aardgas gewenst en zij vroegen met het oog op voorzieningszekerheid en zorgvuldig beheer of niet toch een rol van de overheid gewenst is op het punt van goedkeuring van de bestemming en de verkoopprijs van gas. Zoals eerder aangegeven past een (restrictief) exportbeleid niet in een geliberaliseerde Europese markt.

Daarnaast wilden deze leden weten in welk perspectief zij de door de minister vast te stellen hoeveelheid gas moeten zien waarvan Gasunie in verband met het depletiebeleid zal moeten uitgaan. Het vaststellen van het productieniveau is noodzakelijk voor een goed beheer van de Nederlandse bodemschat. Met het oog op een zorgvuldig beheer voorziet de regeling – als reeds eerder vermeld – in een verplichting voor Gasunie zorg te dragen voor de afname van gas uit kleine velden (indien de producenten daarom verzoeken). Gasunie neemt daarbij gas uit het Groningenveld af op een wijze die het mogelijk maakt het gas uit kleine velden af te nemen. Bij de vaststelling van de hoeveelheid gas waarvan Gasunie uit dient te gaan bij de uitoefening van haar taak houdt de Minister van Economische Zaken onder meer rekening met het Energierapport en zijn aandacht gaat daarbij uit naar de vereiste levensduur van het balansveld Groningen voor de ontwikkeling van de kleine velden.

De vraag van welke hoeveelheid gas in het licht van het depletiebeleid Gasunie mag uitgaan, is nu nog niet op voorhand exact aan te geven. In de derde Energienota en opnieuw in het Energierapport 1999 is aangegeven dat het huidige gemiddelde Nederlandse productieniveau (depletiebeleid) van zo'n 80 miljard m³ aardgas per jaar noodzakelijk en verantwoord is. Met dat depletietempo is de flexibiliteit van het Groningenveld naar huidig inzicht nog voldoende lang beschikbaar. De door de Minister van Economische Zaken vast te stellen hoeveelheid gas waarvan Gasunie bij haar taakuitoefening uitgaat, is – ter illustratie – de voornoemde circa 80 miljard m³ gas minus het kleine veldengas dat niet wordt geleverd aan Gasunie. Immers, er bestaat geen verplichting van producenten van gas uit kleine velden om hun gas aan Gasunie te leveren. Gelet op gunstige depletievoorwaarden die Gasunie aanbiedt, is de verwachting overigens dat het merendeel toch voor Gasunie zal kiezen.

De vraag of het depletiebeleid vanzelfsprekend van invloed is op de prijs mede gelet op de samenhang van depletie- en exportbeleid is voor de huidige situatie ontkennend te beantwoorden, omdat de gasprijs voornamelijk bepaald wordt door de olieprijs. Op termijn komt de prijs tot stand op basis van («gas-to-gas-competition») concurrentie en in het algemeen door de internationale vraag- en aanbodverhoudingen. De leden van de fractie van de PvdA vroegen of met het oog op een zorgvuldig bodembeheer en tegen de achtergrond van de ontwerp-

Mijnbouwwet de overheid toch niet een toezichthoudende rol bij de aanleg van transportleidingen zou moeten houden.

Die toezichthoudende rol is via de huidige regelgeving voor de aanleg van buisleidingen, daarbij inbegrepen gastransportleidingen, gewaarborgd en zal ook na inwerkingtreding van de Gaswet zeker niet verdwijnen of minder worden. De aanleg van een transportleiding geschiedt in praktisch alle gevallen op grond van een buisleiding-concessie, waaraan een zorgvuldige procedure voor tracéafstemming is verbonden.

Bovendien wordt bij deze procedure nadrukkelijk rekening gehouden met de bestaande ruimtelijke reserveringen voor buisleidingen, zoals vastgelegd in het Structuurschema Buisleidingen (SBUI) en wordt het toetsingskader van dit schema voor de beoordeling van de ruimtelijke consequenties van een tracé gehanteerd. Het directe en indirecte ruimtebeslag van buisleidingen dient volgens dit kader zo gering mogelijk gehouden te worden en waar mogelijk worden buisleidingen onderling en met andere vormen van infrastructuur gebundeld.

Het voorstel voor een Mijnbouwwet is géén kader voor de aanleg van transportleidingen, maar voor leidingen voor onbehandeld gas, die verbonden zijn met winningsinstallaties, ook wel aangemerkt als productieleidingen. In het wetsvoorstel Mijnbouwwet en het daarop te baseren Mijnbouwbesluit is het toezicht voor deze leidingen toegewezen aan de dienst Staatstoezicht op de Mijnen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de balansfunctie van het Groningenveld gekoppeld aan het CDS Gasunie toch niet in de praktijk een monopolie geeft.

De Gasunie-gasprijs is geen zogenoemde «all-inn prijs» meer. Gasunie hanteert sinds kort het zogenoemde CDS. Afhankelijk van de wensen van de klant wordt de capaciteit-, transport- en commodity (prijs) separaat per klant bepaald. Er is geen «koppeling» tussen de balansfunctie Groningen en voornoemd CDS. Ik benadruk verder nog eens dat de producenten van het gas uit kleine velden niet verplicht zijn hun gas aan Gasunie te verkopen.

De leden van de PvdA-fractie achtten het wenselijk dat Gasunie en distributiebedrijven verplicht worden inzicht te geven in het door die bedrijven te voeren beleid ten aanzien van de import en export van aardgas. Zij achtten het eveneens gewenst dat Gasunie wordt verplicht de bestemming van het ingekochte gas (binnenlands of buitenlands gebruik) weer te geven in het overzicht/de raming die jaarlijks aan onze minister moet worden overlegd op basis van artikel 33b, eerste lid sub c. Dit mede met het oog op de parlementaire controle. Anders dan de leden van de PvdA-fractie acht ik het niet wenselijk aanvullende verplichtingen op te leggen naast de jaarlijks voor gastransportbedrijven verplichte melding van alle in het voorafgaande jaar gesloten overeenkomsten tot transport van gas die strekken tot landgrensoverschrijdende leveringen van gas (op basis van artikel 46). Een eventuele exportbeperking, met het oog waarop deze leden de genoemde verplichting willen invoeren, acht ik onwenselijk. Een dergelijke beperking verhindert de Nederlandse bedrijven namelijk hun marktaandeel in het buitenland uit te breiden, terwijl buitenlandse bedrijven wel de gelegenheid krijgen de Nederlandse markt te betreden. Het is ook niet nodig export te beperken om gas te reserveren voor de Nederlandse gebruikers, omdat de overheid (en het parlement) met het vaststellen van het productieniveau beschikt over een instrument om te voorkomen dat de Nederlandse bodemschat in de uitverkoop gaat. De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe lang de balansfunctie van het Groningenveld zal voortduren en welke factoren daarvoor bepalend zijn. De afgelopen maanden heeft EBN, in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, een verkennende studie gestart naar de periode waarin het Groningenveld de balansfunctie kan vervullen. De aanleiding

voor deze studie was onder meer om een nadere onderbouwing te geven voor de voortzetting van het kleine-veldenbeleid. Ook zullen de resultaten van deze studie van belang zijn voor het vaststellen van het maximale gemiddelde productieniveau op jaarbasis. Het onderzoek is nog niet voltooid, maar wel kunnen de eerste resultaten van deze studie hier gegeven worden. Omdat het belangrijk is hoeveel gas dat niet afkomstig is uit het Groningenveld aangeboden wordt, zijn er drie aanbodscenario's bekeken. Als referentie is uitgegaan van het meest recente Plan van Gasafzet van Gasunie. Daarop worden nog twee variaties doorberekend, waarbij een substantieel deel van het kleine velden volume wegvalt. Dat volume zal dan in eerste instantie door het Groningenveld moeten worden gecompenseerd. Daardoor zal de periode waarin het Groningenveld de balansfunctie kan vervullen bekort worden.

Bij de huidige verwachtingen (referentie scenario) zal de balansfunctie van het Groningenveld nog circa 20 tot 25 jaar gehandhaafd kunnen blijven. Indien een relatief klein deel van het niet uit het Groningenveld afkomstige gas wegvalt, zal die periode met enkele jaren ingekort worden. In een scenario waarbij er circa 300 miljard m³ kleine velden gas wegvalt, zal deze periode met ongeveer 10 jaar worden bekort. Dit laat zien dat het handhaven van het productieniveau van gemiddeld 80 miljard m³ gas per jaar, sterk zal afhangen van de verdere opsporing en ontwikkeling van kleine velden. Mocht om wat voor reden dan ook deze ontwikkeling stagneren dan zal zeker bezien moeten worden of dat totale productieniveau niet verlaagd moet worden.

De Minister van Economische Zaken,
A. Jorritsma-Lebbink